

บทที่ 3

กฎหมายว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์

กฎหมายว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์ อาจจะสามารถจำแนกกฎหมายได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- 1) กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์
- 2) กฎหมายระหว่างประเทศ หรือ ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- 3) กฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงนั้น ยังไม่มี (อยู่ในระหว่างการพิจารณาจัดทำร่าง) แต่มีพระราชบัญญัติทางด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอุตสาหกรรมหลายฉบับที่สามารถนำมาปรับใช้ หรือ ออกกฎ ระเบียบ พ่วงที่สามารถปรับใช้ได้ต่อไป

กฎหมายระหว่างประเทศ หรือ ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนและการกำจัด (ซึ่งมีสถานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นภาคีสมาชิก) ระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป (EU Directive on Waste from Electrical and Electronic Equipments: WEEE) ถือเป็นความตกลงแบบพหุภาคีในกลุ่มประเทศของสหภาพยุโรปด้านการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ และระเบียบว่าด้วยข้อจำกัดการใช้สารอันตราย (EU Directive on the Restriction of the Use of Hazardous Substances: RoHS) ซึ่งเป็นข้อกำหนดห้ามการใช้สารอันตรายบางประเภทกับอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันเพื่อไม่ให้สารพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอันตรายต่อมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม กรณีที่อุปกรณ์เหล่านั้นหมดอายุและกลายเป็นขยะ

ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ นั้น เป็นการที่ประเทศต่าง ๆ ได้ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับปริมาณของขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มมากขึ้น หรือ

ตระหนักว่า ควรจะต้องมีกฎหมายมาควบคุมดูแล และบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ประเทศที่ออกกฎหมายระดับประเทศ (National Law) มาใช้ ได้แก่ อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งกฎหมายของประเทศดังกล่าวอาจจะเป็นกฎหมายที่กำกับควบคุมดูแลขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง หรืออาจเป็นกฎหมายอื่น ๆ ที่มีมาตรการที่เกี่ยวข้อง

1. กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดทำหรือออกกฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ความก้าวหน้ามีเพียง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2550 มีเพียงการขอเสนอญัตติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาปัญหามลพิษ จากขยะและของเสียอันตรายการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แผนร่างกฎหมายที่จะใช้ควบคุมประเด็นปัญหาของขยะอิเล็กทรอนิกส์ของไทยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ได้ร่างแผนยุทธศาสตร์การจัดการของเสียและขยะอิเล็กทรอนิกส์และนำเสนอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา แต่ถึงขณะนี้ยังไม่มีการประกาศบังคับใช้แต่อย่างใด ภาระของพระราชบัญญัติการดูแลซากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์เน้นที่แนวทางการควบคุมที่ต้นทาง โดยจะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ภาษีจากผู้นำเข้าสินค้าและผู้ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ แล้วนำเงินไปบริหารจัดการ การควบคุมที่ปลายทางจะสนับสนุนให้เกิดโรงแยกขยะแบบครบวงจรจากแหล่งกำเนิดและพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศ แต่จะมีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องและสามารถที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีของขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ในบางกรณีที่มีความสัมพันธ์กับตัวอนุสัญญาบาเซล และสามารถใช้ในการดำเนินการที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้เพื่อดำเนินการตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ประเทศไทยมิได้ออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซลเป็นการเฉพาะ แต่ได้นำกฎหมายที่มีอยู่ คือ พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายมาใช้เป็นกฎหมายหลัก

ในการควบคุมการประกอบกิจการของเสียอันตรายตั้งแต่การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน การผลิต การขนส่ง และการมีไว้ในครอบครอง โดยกำหนดการขึ้นทะเบียนและการขออนุญาตก่อนการประกอบการ โดยอาศัยค่านิยามวัตถุอันตรายในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดให้ของเสียอันตรายในภาคผนวก 8 บัญชีรายชื่อ A ของอนุสัญญาบาเซล เป็นวัตถุอันตราย ชนิดที่ 3 อยู่ในความรับผิดชอบของกรมโรงงานอุตสาหกรรม และควบคุมการประกอบการนำเข้าส่งออกของเสียอันตราย

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายและจัดระบบบริหารให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้กำหนด ความหมายของคำว่า “วัตถุอันตราย” ว่า หมายถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุที่มีอันตรายสูง วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง และวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม (มาตรา 4)

ในด้านการดำเนินการตามกฎหมาย ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวัตถุอันตรายและกำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 6 และ 7 โดยคณะกรรมการวัตถุอันตรายจะประกอบด้วย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธานกรรมการ มีอธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และผู้แทนกระทรวงกลาโหม และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินเจ็ดคน เป็นกรรมการ อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการวัตถุอันตรายมีอำนาจและหน้าที่ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกประกาศเกี่ยวกับวัตถุอันตราย การควบคุมวัตถุอันตรายและการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตราย ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนหรือเพิกถอนทะเบียนวัตถุอันตราย และเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับวัตถุอันตรายแก่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม หน่วยงานผู้รับผิดชอบและพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากวัตถุอันตราย แจ็งหรือ โฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตรายให้ประชาชนทราบ รวมทั้งสอดส่อง ดูแล ให้คำแนะนำ และเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

มาตรการในการควบคุมวัตถุอันตรายในกฎหมายนี้ประกอบด้วย

1) กำหนดท้องที่ห้ามการครอบครอง การจำหน่าย หรือการใช้วัตถุอันตรายในกรณี มีเหตุจำเป็นเพื่อจะป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 16)

2) ศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตราย ให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตรายขึ้นในกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลางประสานงานในเรื่องข้อมูลของวัตถุอันตรายกับส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งจากภาคเอกชน (มาตรา 17)

3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม โดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตราย (มาตรา 18 วรรค 2) ประกาศกำหนดรายชื่อของวัตถุอันตรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตราย (มาตรา 36 วรรค 1)

4) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ โดยความเห็นของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศเกี่ยวกับ (มาตรา 20)

(1) การกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและสิ่งเจือปน ภาชนะบรรจุ วิธีตรวจ และทดสอบภาชนะ ฉลาก การผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การขนส่ง

การเก็บรักษา การกำจัด การทำลาย การปฏิบัติกับภาชนะของวัตถุลึ้นตราย การให้แจ้งข้อเท็จจริง การให้ส่งตัวอย่างหรือการอื่นใด เกี่ยวกับวัตถุลึ้นตราย

(2) ให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรเฉพาะรับผิดชอบสำหรับดำเนินการอย่างหนึ่ง อย่างใดตาม (1)

(3) กำหนดเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนจากปริมาณที่กำหนดไว้ของสารสำคัญในวัตถุลึ้นตราย

(4) กำหนดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนวัตถุลึ้นตราย

(5) ระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุลึ้นตรายและกรณีที่ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียน

5) วัตถุลึ้นตราย แบ่งเป็น 4 ชนิด ตามความจำเป็นแก่การควบคุม (มาตรา 18) ดังนี้

(1) วัตถุลึ้นตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุลึ้นตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามข้อ 3.4 (1) (2) และ (3)

(2) วัตถุลึ้นตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุลึ้นตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามข้อ 3.4 (1) (2) และ (3)

(3) วัตถุลึ้นตรายชนิดที่ 3 ได้แก่ วัตถุลึ้นตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามข้อ 3.4 (1) (2) และ (3)

(4) วัตถุลึ้นตรายชนิดที่ 4 ได้แก่ วัตถุลึ้นตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครอง

6) ใบอนุญาต และการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

ใบอนุญาต ให้ใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต แต่ไม่เกินสามปี นับแต่วันออกใบอนุญาต และถ้าได้มีกฎหมายหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุสำคัญเพื่อกู้มครองความปลอดภัย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออก

ใบอนุญาตมีอำนาจสั่งแก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไข การอนุญาตได้ตามความจำเป็น ในกรณีที่
จะขอต่อใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอเสียก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้
ถือว่ามีฐานะเสมือนผู้ได้รับอนุญาตและให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าพนักงาน
เจ้าหน้าที่จะสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตนั้น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่
ต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขออนุญาตหรือผู้ขอต่ออายุใบอนุญาต มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี
ผู้รับผิดชอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งการ
ไม่อนุญาตหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาต คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด
หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต่ออายุใบอนุญาต หรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบได้มีคำวินิจฉัย
ให้ยกอุทธรณ์การต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตจะขายวัตถุดิบอันตรายที่มีอยู่ใน
ความครอบครองได้ภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันทราบคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาต
หรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยกอุทธรณ์ หากพ้นกำหนดดังกล่าว
พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุดิบอันตรายแก่พนักงาน
เจ้าหน้าที่ เพื่อทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี ในกรณีที่อาจจำหน่ายได้ให้ดำเนินการ
ขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสามเดือน (มาตรา 25-29)

การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ถ้าปรากฏว่าผู้ได้รับอนุญาตฝ่าฝืน
หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาสั่งพักใช้
ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี และถ้าเป็นกรณีสำคัญ
จะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขออนุญาตใหม่อีกไม่ได้
จนกว่าจะพ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ผู้ถูกสั่งเพิกถอน
ใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วัน
ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด และผู้ถูกสั่งเพิกถอน
ใบอนุญาต จะขายวัตถุดิบอันตรายที่อยู่ในความครอบครองได้ภายในกำหนดสามเดือนนับ
แต่วันทราบคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยก
อุทธรณ์ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่ง
มอบวัตถุดิบอันตรายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี ในกรณีที่
อาจจำหน่ายได้ให้ดำเนินการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายใน
สามเดือน (มาตรา 32-35)

7) การขึ้นทะเบียนและเพิกถอนทะเบียนวัตถุอันตราย (มาตรา 36-41)

การขึ้นทะเบียน การผลิตหรือการนำเข้าวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 หรือชนิดที่ 3 ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมไม่ได้ประกาศกำหนดรายชื่อให้เป็นวัตถุอันตรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจะต้องนำมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจึงจะผลิตหรือนำเข้า หรือจึงจะออกใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าได้เว้นแต่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบจะประกาศยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียนอีก ถ้าการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายจำเป็นต้องผลิตหรือนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตรายที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือต้องนำเข้าวัตถุอันตรายอย่างอื่นเพื่อใช้ในการผลิตวัตถุอันตรายที่จะขอขึ้นทะเบียนและวัตถุอันตรายนั้นมีกฎหมายบังคับให้การผลิตหรือการนำเข้าต้องได้รับอนุญาตหรือต้องขึ้นทะเบียนก่อนผู้ขอขึ้นทะเบียนอาจขออนุญาตเพื่อผลิตหรือนำเข้าวัตถุอันตรายนั้นได้ โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น ห้ามรับขึ้นทะเบียนเมื่อวัตถุอันตรายที่ขอขึ้นทะเบียนไม่เป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีคุณสมบัติตามที่ยื่นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้อาจเกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้ เป็นวัตถุอันตรายที่ขอขึ้นทะเบียนใช้ชื่อในทำนอง โอ้อวด ไม่สุภาพ หรืออาจทำให้เข้าใจผิดจากความเป็นจริง และเป็นวัตถุอันตรายปลอม หรือเป็นวัตถุอันตรายที่พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเพิกถอนทะเบียนแล้ว และพนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งแก้ไขรายการทะเบียนวัตถุอันตรายได้ตามความจำเป็น (มาตรา 36-39)

การเพิกถอนทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพิกถอนวัตถุอันตรายได้ ถ้าปรากฏว่า วัตถุอันตรายที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้อาจเกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม เมื่อเพิกถอนแล้ว สิทธิในการผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองเป็นอันระงับ เจ้าของวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนต้องจัดการทำลายหรือดำเนินการกับวัตถุอันตรายตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด และหากพ้นกำหนดดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายนั้น แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี ในกรณีที่ยัง

จำหน่ายได้ให้ดำเนินการ ขยายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสาม เดือน (มาตรา 40-41)

8) ค่าธรรมเนียม (มาตรา 42) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้เก็บรักษาเพื่อการค้า หรือผู้ขาย วัตถุอันตราย ชนิดที่ 2 และ 3 ต้องยื่นคำขอชำระค่าธรรมเนียมรายปี ถ้าไม่มีการชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เสียเงินเพิ่มอีกร้อยละห้า และถ้าค้างชำระโดยไม่มีเหตุอันควรและเป็นกรณีที่มีใบอนุญาตในการดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้

9) วัตถุอันตรายที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 44) รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมีอำนาจประกาศให้วัตถุอันตรายซึ่ง โดยลักษณะหรือปริมาณ อาจก่อให้เกิดอันตรายน้อยหรือซึ่งการบังคับตามมาตรการต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติจะ ก่อให้เกิดภาระเกินสมควร วัตถุอันตรายของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐ สภากาชาดไทย หรือหน่วยงานอื่นตามที่เห็นสมควร กำหนด ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

10) วัตถุอันตรายปลอม ผิดมาตรฐาน เสื่อมคุณภาพ ที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่ มิได้ขึ้นทะเบียนไว้ ที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน (มาตรา 45-49)

ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุ อันตรายชนิดที่ 1-3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายปลอมผิดมาตรฐาน เสื่อมคุณภาพต้องขึ้น ทะเบียนแต่มิได้ขึ้นทะเบียนไว้หรือถูกสั่งเพิกถอนทะเบียนซึ่งการมีไว้ในครอบครอง นั้นไม่รวมถึงการครอบครองขณะจะมีการทำลายหรือส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือ การครอบครองเพื่อการอย่างอื่นตามที่ที่กำหนดในกฎหมายผู้ซึ่งมีวัตถุอันตราย ดังกล่าวอยู่ในความครอบครองต้องทำลายต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือต้องส่ง มอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 45, 46)

วัตถุอันตรายปลอมได้แก่ สิ่งที่ทำเทียมวัตถุอันตรายแท้ทั้งหมดหรือ บางส่วน วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อว่าเป็นวัตถุอันตรายอื่น หรือแสดงกำหนดเวลาที่วัตถุ อันตรายหมดอายุการใช้ เกินความเป็นจริง วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของ ผู้ผลิตหรือที่ตั้งของสถานที่ผลิตซึ่งมิใช่ความจริง วัตถุอันตรายที่แสดงว่าเป็นวัตถุ

อันตรายที่ขึ้นทะเบียนไว้ซึ่งมิใช่ความจริง วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อน (มาตรา 47)

วัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐาน ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนแต่ไม่ถึงระดับที่กำหนด วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีความบริสุทธิ์ สิ่งเจือปน หรือลักษณะอื่นที่มีความสำคัญต่อคุณสมบัติของวัตถุอันตรายผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดหรือที่ขึ้นทะเบียนไว้ (มาตรา 48)

วัตถุอันตรายที่เสื่อมคุณภาพได้แก่วัตถุอันตรายที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลากและเป็นวัตถุอันตรายที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับวัตถุอันตรายปลอมหรือวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน (มาตรา 49)

11) ฉลาก (มาตรา 50) คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเลิกใช้ฉลาก หรือดำเนินการแก้ไขฉลากให้ถูกต้องได้ เมื่อเห็นว่าฉลากนั้นไม่เป็นไปตามที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศ ตามข้อ 3.4 (1)

12) การโฆษณา (มาตรา 51) การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากเป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมาย

13) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 52-55) มีดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่ได้ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุงหรือปฏิบัติ ให้ถูกต้อง และถ้ามีเหตุอันสมควรจะอนุญาตให้ผู้นั้นส่งออกวัตถุอันตรายนั้นคืนให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้จัดส่งวัตถุอันตรายนั้นมาให้ หรือการอื่นตามความเหมาะสมก็ได้ ถ้าผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ก็ให้มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายนั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทำลาย หรือจัดการตามควรแก่กรณี และถ้ามีค่าใช้จ่ายให้เจ้าของวัตถุอันตรายมีหน้าที่จ่าย หรือชดใช้เงินจำนวนนั้นแก่ทางราชการ

(2) จับกุมผู้กระทำความผิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

(3) เข้าไปในสถานประกอบการ สถานที่ผลิต สถานที่เก็บรักษา เกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรือสถานที่ที่สงสัยว่าเป็นสถานที่เช่นนั้น หรือเข้าไปในพาหนะ ที่บรรทุกหรือสงสัยว่าบรรทุกวัตถุอันตรายเพื่อตรวจสอบ

(4) นำวัตถุอันตรายหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นวัตถุอันตรายในปริมาณ พอสมควรไปตรวจสอบ

(5) ตรวจสอบ กัก ยึดหรืออายัดวัตถุอันตราย และสิ่งที่เกี่ยวข้องในกรณี ที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำผิด

(6) มีหนังสือเรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ เพื่อ ประกอบ การพิจารณา

14) หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่ง ถ้ามีความเสียหายอันเกิดจากวัตถุ อันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากความรับผิดชอบทางแพ่งที่มีอยู่ตามบทบัญญัติของ บทกฎหมายอื่นแล้ว ได้กำหนดผู้ที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนี้

(1) ผู้ผลิต ในเรื่องต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิตการ กำหนดวิธีการและขั้นตอนของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและ ปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย การขนส่ง การติดฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บ รักษา การตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบ เพื่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (มาตรา 59, 63)

(2) ผู้นำเข้า ในเรื่องต้องระมัดระวังในการเลือกผู้ผลิตการตรวจสอบ คุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การ เลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา รวมถึงการตรวจสอบ ความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอัน เกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจาก เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (มาตรา 60, 63)

(3) ผู้ขนส่ง ในเรื่องต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของ สิ่งที่ใช้ ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและ

ฉลาด ความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ รวมถึงความไว้วางใจได้ของลูกค้าหรือผู้จัดทำกรงานให้แก่ผู้ขนส่งหรือร่วมกับผู้ขนส่ง และต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (มาตรา 61, 63)

(4) ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ในเรื่องต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาด ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และความไว้วางใจของผู้รับมอบวัตถุอันตรายไปจากผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (มาตรา 62, 63)

(5) ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่บุคคลใด ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดจากวัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง (มาตรา 64)

(6) นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครอง ผู้ส่งมอบ หรือผู้ขายวัตถุอันตรายกระทำไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำการเลือกตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้น (มาตรา 65)

(7) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายวัตถุอันตรายทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิด ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย (มาตรา 66)

(8) ในกรณีที่รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย เมื่อวัตถุอันตรายก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ หรือทรัพย์สินสาธารณะ หรือเป็น

ความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดิน พนักงานอัยการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายได้ (มาตรา 69)

ทั้งนี้ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุความสามปี นับแต่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนทดแทน (มาตรา 67) และผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามข้อ 5.4-5.7 ที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายแล้ว มีสิทธิไต่เบี่ยได้จนถึงผู้ผลิต (มาตรา 68)

15) บทกำหนดโทษ (มาตรา 70-89)

ผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 หรือกระทำความผิดตามมาตราดัง ๆ ทั้งผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายวัตถุอันตรายทุกช่วงต่อ ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ต้องระวางโทษปรับหรือโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 70-78)

ในกรณีที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือมีโทษปรับสถานเดียว คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ (มาตรา 89)

ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษแล้วมีพฤติการณ์ให้เห็นว่าอาจกระทำความผิดเช่นนั้นอีกศาลอาจพิพากษาห้ามการประกอบการเกี่ยวกับวัตถุอันตรายมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้ว (มาตรา 87)

ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้มีการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมและประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้

1) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2538 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 รวมทั้งบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2549 และบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2549 กำหนดของเสียอันตรายในภาคผนวก 8 บัญชีรายชื่อ A ที่อนุสัญญาบาเซล กำหนดให้ควบคุมรวม 61 รายการ และที่กำหนดเพิ่มเติมอีก 3 รายการ ได้แก่ น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วและชิ้นส่วนอุปกรณ์หรือส่วนประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ในบัญชี ข. หมวดของเสียเคมีวัตถุให้เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งผู้นำเข้า

ส่งออก ผลิต หรือมีไว้ในครอบครองต้องขึ้นทะเบียนและขออนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมก่อนการดำเนินการ

2) กฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดวิธีการขออนุญาต และวิธีการพิจารณาอนุญาตการประกอบกิจการวัตถุอันตรายชนิดที่ 3

3) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ประกอบการวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 และชนิดที่ 3 ต้องขึ้นทะเบียน

4) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับวัตถุอันตราย (ของเสียเคมีวัตถุ) ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ผลิตของเสียเคมีวัตถุไม่ต้องยื่นขออนุญาต และไม่ต้องขอขึ้นทะเบียน

5) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การให้แจ้งข้อเท็จจริงของผู้ผลิต ผู้นำเข้าและผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ประกอบการนำเข้าและส่งออกของเสียเคมีวัตถุ แจ้งข้อเท็จจริงให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมทราบก่อนนำเข้าหรือส่งออกของเสียเคมีวัตถุออกจากด่านศุลกากร และกำหนดให้แจ้งข้อมูลการประกอบกิจการทุก ๆ 6 เดือน

6) ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้นำของเสียเคมีวัตถุที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 กล่าวคือ จะอนุญาตให้นำเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงานเท่านั้น ต้องนำตัวอย่างแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องจัดทำแผนการนำเข้าของเสียเคมีวัตถุที่ใช้ในแต่ละปี ต้องจัดทำระบบกำจัดของเสียอันตราย การนำของเสียเคมีวัตถุมาใช้ในการผลิตสินค้าจะอนุญาตในปริมาณเท่าที่จำเป็นในการผลิตของโรงงานเท่านั้น และเป็นของเสียเคมีวัตถุจากประเทศที่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาบาเซลแล้วเท่านั้น และต้องแจ้งข้อมูลหรือเอกสารที่เกี่ยวกับของเสียเคมีวัตถุที่ได้รับอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนการนำเข้า

7) ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 19 เมษายน 2539 ซึ่งกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตและจะอนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติกจากประเทศที่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาบาเซลเท่านั้น

8) ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขการอนุญาตให้นำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 26 กันยายน 2546 โดยกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตนำเข้าเพื่อการจำหน่ายหรือใช้ซ้ำ เพื่อการซ่อมแซมแล้วนำกลับออกไป การนำเข้าหลังจาซ่อมแซม และการคัดแปลงเพื่อจำหน่ายหรือใช้ซ้ำต่อมา ได้ออกประกาศฉบับที่ 2 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2549 เพื่อขยายเวลาการบังคับใช้ออกไปอีก 1 ปี จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ขณะนี้ ประกาศฯ ฉบับใหม่ มีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2550

9) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2549 เพิ่มเติมรายการของเสียในบัญชีของเสียเคมีวัตถุ (Chemical Wastes) ได้แก่ ของเสียสายเคเบิลโลหะที่เคลือบ หรือหุ้มด้วยพลาสติก ซึ่งมีหรือปนเปื้อนด้วยน้ำมันดินจากถ่านหิน (Coal Tar) สารโพลีคลอริเนตเตดไบฟีนิลที่ระดับความเข้มข้นไม่น้อยกว่า 50 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ตะกั่ว แคดเมียม และสารประกอบฮาโลเจนอินทรีย์ (Organohalogen Compounds) อื่น

10) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2549 กำหนดให้ถ่านประจุไฟแบบแห้ง (Dry Cell Batteries) ที่มีองค์ประกอบของปรอท และแคดเมียม เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4

นอกจากนี้ ในการประชุมคณะกรรมการวัตถุอันตราย เมื่อการประชุมครั้งที่ 34-2/2550 วันที่ 10 กรกฎาคม 2550 คณะกรรมการเห็นชอบให้ควบคุมแอสเบสตอส จำนวน 3 รายการประกอบด้วย แอกทิโนไลต์ (Actinolite) แอนโทไฟลไลต์ (Anthophyllite) และทรีโมไลต์ (Tremolite) เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ภายใต้การควบคุมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ห้ามมิให้มีการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ใน

ครอบครอง) ซึ่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมจะดำเนินการออกประกาศ เพื่อให้มีผลใช้บังคับต่อไป¹

1.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

นอกจากพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายแล้ว หน่วยงานภาครัฐยังได้นำพระราชบัญญัติโรงงานมาใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมลักษณะอาคารหรือลักษณะภายในโรงงาน การกำหนดลักษณะประเภทหรือชนิดของเครื่องจักรเครื่องมืออุปกรณ์หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการประกอบกิจการโรงงาน การป้องกันและแก้ไขมลพิษอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงของเสียอันตราย

กฎหมายนี้กำหนดให้โรงงานประกอบกิจการปรับปรุงคุณภาพของเสียรวม (ลำดับที่ 101) โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝังกลบสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว (ลำดับที่ 105) และโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจากโรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม (ลำดับที่ 106) เป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ที่ต้องขออนุญาตก่อนการประกอบกิจการ และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการ บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากกระบวนการผลิตในโรงงาน เพื่อให้เกิดจัดการอย่างถูกต้องและไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงป้องกันการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย

ทั้งนี้ได้มีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตราย มีดังนี้

- 1) กฎกระทรวง ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2544) วันที่ 11 ธันวาคม 2544
- 2) กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) วันที่ 24 กันยายน 2535

¹กรมโรงงานอุตสาหกรรม, **Ban แอสเบสตอส 3** รายการ [Online], available URL: <http://www.diw.go.th/diw/picture/news/ban.html>, 2552 (ตุลาคม, 4).

3) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2548 กำหนดชนิดของเสียอันตรายที่ผู้ประกอบการโรงงานต้องขออนุญาตเคลื่อนย้ายออกนอกโรงงาน พร้อมจัดทำเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย และดำเนินการบำบัดและกำจัดตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนด

1.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีโครงสร้าง ดังนี้

บทนิยาม มาตรา 1-11

หมวด 1 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มาตรา 12-21

หมวด 2 กองทุนสิ่งแวดล้อม มาตรา 22-31

หมวด 3 การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาตรา 32-34

ส่วนที่ 2 การวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาตรา 35-41

ส่วนที่ 3 เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มาตรา 42-45

ส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา

46-51

หมวด 4 การควบคุมมลพิษ

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการควบคุมมลพิษ มาตรา 52-54

ส่วนที่ 2 มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด มาตรา 55-58

ส่วนที่ 3 เขตควบคุมมลพิษ มาตรา 59-63

ส่วนที่ 4 มลพิษทางอากาศและเสียง มาตรา 64-68

ส่วนที่ 5 มลพิษทางน้ำ มาตรา 69-77

ส่วนที่ 6 มลพิษอื่นและของเสียอันตราย มาตรา 78-79

ส่วนที่ 7 การตรวจสอบและควบคุม มาตรา 80-87

ส่วนที่ 8 ค่าบริการและค่าปรับ มาตรา 88-93

หมวด 5 มาตรการส่งเสริม มาตรา 94-95

หมวด 6 ความรับผิดชอบทางแพ่ง มาตรา 96-97

หมวด 7 บทกำหนดโทษ มาตรา 98-111

บทเฉพาะกาล มาตรา 112-115

สาระสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ สรุปได้ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ สนับสนุนให้ประชาชน และองค์กรของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการช่วยกันดูแลรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีการรับรองบทบาทของเอกชนไว้อย่างชัดเจน ประการสำคัญ กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่นำหลักการสากลที่ว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดภาวะมลพิษผู้นั้นต้องรับผิดชอบค่าเสียหาย” มาใช้เป็นครั้งแรกอีกด้วย

2) สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น

(1) การรับทราบข้อมูลและข่าวสารของทางราชการเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

(2) การได้รับเงินชดเชยค่าเสียหายจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับภัยอันตรายจากการแพร่กระจายของมลพิษต่าง ๆ จากโครงการที่ทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการ

3) การดำเนินการควบคุมและป้องกันมลพิษ หมายถึง มลพิษต่าง ๆ ได้แก่ มลพิษทางอากาศเสียง และมลพิษทางน้ำ เป็นต้น

4) การกำหนดความผิดและโทษ ดังกรณีตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) ผู้ใดบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าไปทำลายหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ หรือก่อให้เกิดมลพิษต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษตามมาตรฐานที่กำหนด จะต้องปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยินยอมให้ตรวจ

ยานพาหนะ มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.

2535 มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการออกมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คือ

(1) มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในคราวการประชุมครั้งที่ 6/2536 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 เห็นชอบกับมาตรการห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้ว หรือแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตตะกั่วแท่ง

(2) มติคณะอนุกรรมการประสานงานการจัดการสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมในการประชุมครั้งที่ 2/2546 เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2546 เห็นชอบให้ห้ามการนำเข้าแท่งเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel)

1.4 พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า

พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะสามารถปรับใช้กับขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ แม้ว่าบทกำหนดเกี่ยวกับโทษจะไม่รุนแรงเท่าที่ควร

หลักการที่เกี่ยวข้องกับการนำเอามาใช้กับการบริหารจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ มาตรา 5 ที่ระบุว่า ในกรณีที่เป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องห้าม ในการส่งออกหรือในการนำเข้า

(2) กำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกหรือในการนำเข้า

(3) กำหนดประเภท ชนิด คุณภาพ มาตรฐาน จำนวน ปริมาตร ขนาด น้ำหนัก ราคา ชื่อที่ใช้ในทางการค้า ตรา เครื่องหมายการค้า ถิ่นกำเนิด สำหรับสินค้าที่ส่งออก หรือนำเข้าตลอดจนกำหนดประเทศที่ส่งไปหรือประเทศที่ส่งมาซึ่งสินค้าดังกล่าว

(4) กำหนดประเภทและชนิดของสินค้าที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมพิเศษในการส่งออก หรือในการนำเข้า

(5) กำหนดให้สินค้าใดที่ส่งออกหรือนำเข้าเป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หนังสือรับรองคุณภาพสินค้า หรือหนังสือรับรองอื่นใด ตามความตกลงหรือประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ

(6) กำหนดมาตรการอื่นใดหรือเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบในการส่งออกหรือการนำเข้าตามพระราชบัญญัตินี้

การแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกประกาศตามมาตรานี้ ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

นอกจากนี้ ในมาตรา 16 ยังให้มีการนำเอาบทกฎหมายว่าด้วยการศุลกากร และอำนาจพนักงานศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้น ในส่วนที่ว่าด้วยการตรวจและป้องกันการลักลอบหนีศุลกากร การตรวจค้น การยึดและริบของ หรือการจับกุม ผู้กระทำความผิด การสำแดงเท็จ และการฟ้องร้อง ให้ใช้บังคับแก่การส่งออกหรือการนำเข้าตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

ในขณะที่มีมาตรา 17 กำหนดว่า เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่ทำการ สถานที่ผลิต หรือสถานที่เก็บสินค้า หรือยานพาหนะของผู้ประกอบการส่งออกหรือนำเข้าของบุคคลใดในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้นเพื่อตรวจค้นสินค้า หรือตรวจสอบเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากผู้ประกอบการส่งออกหรือนำเข้าหรือจากบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

(3) ยึดหรืออายัดเอกสารหรือสิ่งของที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(4) สั่งให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำ สมุดบัญชี เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์แก่การค้นพบการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และยังมีการออกกฎกระทรวง มาขยายการดำเนินการ โดยมีกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 ออกตามความในมาตรา 7 พระราชบัญญัติ การส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 กำหนดประเภทของสินค้านำเข้าให้ ต้องได้รับอนุญาต ในการนำเข้าหรือส่งออก จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าต่างประเทศ ได้ออกประกาศต่าง ๆ ดังนี้

1) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำเข้าสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 ฉบับลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2539 กำหนดให้เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตาม ต้องขออนุญาตในการนำเข้า และจะอนุญาตให้นำเข้าได้ตามความเห็นชอบของกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาได้มีคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ที่ 281/2541 ฉบับลงวันที่ 14 กันยายน 2541 มอบอำนาจในการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร ให้อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสำนักควบคุมวัตถุอันตราย กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้มีอำนาจและลงนามในใบอนุญาตนำเข้า และให้เป็นไปตามปริมาณหรือประเภทที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด

2) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำยางรถที่ใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ฉบับลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2546 กำหนดให้ยางรถที่ใช้แล้วเป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ชนิดที่ใช้กับรถยนต์นั่ง ชนิดที่ใช้กับรถบรรทุกหรือรถบรรทุก ชนิดที่ใช้กับรถจักรยานยนต์ เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ที่เป็นยางของรถดังกล่าวข้างต้น ยกเว้นกรณีนำเข้ามาเพื่อการศึกษาวิจัยหรือเพื่อเป็น

ตัวอย่างหรือยานพาหนะนำติดมาเพื่อใช้กับยานพาหนะนั้น ๆ และกรณีที่น่าเข้ามาเพื่อการแข่งขันรถหรือการท่องเที่ยว

1.5 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และ พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และ พ.ศ. 2534 ในส่วนที่เกี่ยวข้องได้แก่

1) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2534 เพิ่มเติมมาตรา 63 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 กำหนดเงื่อนไขในการขนถ่ายการเก็บรักษาสินค้าอันตรายและการนำสินค้าออกไปจากเขตศุลกากร และในกรณีของตกค้างเป็นของเสียที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม ให้ตัวแทนเรือที่นำ ของเสียเข้ามาต้องนำ ของเสียนั้นออกไปนอกราชอาณาจักรหรือจัดการให้ใช้ทำเรือหรือสนามบินและบริการต่าง ๆ แก่เรือลำนั้นได้ตามระยะเวลาที่จะกำหนดตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ

2) ประกาศกรมศุลกากรที่ 50/2546 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้า โดยเพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ตามประเภทพิกัดอัตราศุลกากร เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลการนำเข้าสินค้าใช้แล้ว และป้องกันปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านสุขภาพอนามัย อันเนื่องมาจากเศษหรือชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงแผงวงจรใช้แล้วอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 จึงให้เพิ่มเติมรหัสสถิติสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ตามประเภทพิกัดอัตราศุลกากร

ประเภท รหัสสถิติ รายการ ย่อยมีดังนี้

84.14 เครื่องสูบลมหรือสูบลมสุญญากาศ เครื่องอัดลมหรืออัดก๊าซอื่น ๆ และพัดลม รวมทั้งเครื่องระบายอากาศหรือเครื่องหมุนเวียน อากาศที่มีพัดลมประกอบรวมอยู่ด้วยจะมีตัวกรองติดอยู่ด้วย หรือไม่ก็ตาม

84.15 เครื่องปรับอากาศที่ประกอบด้วยพัดลมซึ่งขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์และมีส่วนที่ใช้สำหรับเปลี่ยนอุณหภูมิและความชื้น รวมถึงเครื่องจักรดังกล่าว ไม่สามารถแยกควบคุมความชื้นต่างหากได้

84.18 ตู้เย็น ตู้แช่แข็ง และเครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ สำหรับทำความเย็นหรือทำให้เย็นจนแข็งใช้ไฟฟ้าหรือใช้สิ่งอื่นรวมทั้งฮีตปั้ม นอกจากเครื่องปรับอากาศ

84.50 เครื่องซักผ้าชนิดที่ใช้ตามบ้านเรือนหรือใช้ในกิจการซักรีด รวมถึงเครื่องซักผ้าที่มีเครื่องทำให้แห้ง เครื่องจักรซึ่งจุผ้าแห้งไม่เกิน 10 กิโลกรัม

84.51 เครื่องจักร (นอกจากเครื่องจักรตามประเภทที่ 84.50) สำหรับซักทำความสะอาดบิดหรือเหวี่ยงเอาน้ำออกทำให้แห้ง รีด อัด (รวมถึงเครื่องอัดแบบฟิวซิง) ฟอก ย้อม ตกแต่ง เคลือบหรือ อบซึมด้วยสิ่งทอผ้า หรือของที่จัดทำแล้วทำด้วยสิ่งทอ เครื่องจักร สำหรับทาเปสต์ลงบนผ้าที่ใช้เป็นฐานหรือสิ่งรองรับอื่น ๆ ซึ่งใช้ในการผลิตสิ่งปูพื้น เช่น พรมน้ำมัน รวมทั้งเครื่องจักรสำหรับม้วน พับ ตัดหรือตัดแบบซิกแซ็ก (ฟิงกิง) ที่ใช้กับผ้าสิ่งทอ

84.69 เครื่องพิมพ์ดีดนอกจากเครื่องพิมพ์ ตามประเภทที่ 84.71 รวมทั้งเครื่องประมวลคำ เครื่องพิมพ์ดีดอัตโนมัติและเครื่องประมวลคำ

84.70 เครื่องคำนวณและเครื่องบันทึก ถอดและแสดงข้อมูลพร้อมทำหน้าที่คำนวณขนาดกระเป่า รวมทั้งเครื่องทำบัญชี เครื่องประทับไปรษณียากร เครื่องจ่ายตัว และเครื่องจักรที่คล้ายกัน ที่มีอุปกรณ์การคำนวณร่วมอยู่ด้วย และเครื่องบันทึกการรับเงิน

84.71 เครื่องถ่ายทอดข้อมูลให้เป็นรหัสลงบนสื่อบันทึกข้อมูล และเครื่องจักร สำหรับประมวลข้อมูลดังกล่าว ที่ไม่ได้ระบุหรือรวมไว้ในที่อื่น เครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติและหน่วยต่าง ๆ ของเครื่อง ดังกล่าวรวมทั้งเครื่องอ่านข้อมูลระบบแม่เหล็กหรือแสง เครื่องจักร

84.73 ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบ (นอกจากสิ่งคลุม กระเป่าบรรจุ และที่คล้ายกัน) ที่เหมาะสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับ เครื่องจักร ตามประเภทที่ 84.69 ถึง 84.72

85.06 เซลล์ปฐมภูมิและแบตเตอรี่ปฐมภูมิ

85.07 หม้อสะสมไฟฟ้า รวมถึงแผ่นกั้นของ ของดังกกล่าวจะเป็นรูปสี่เหลี่ยม-
ผืนผ้า (รวมถึงสี่เหลี่ยมจัตุรัส) หรือไม่ก็ตาม

85.16 เครื่องทำน้ำร้อนด้วยไฟฟ้าแบบทำน้ำร้อนชั่วขณะที่ใช้ หรือแบบทำ
น้ำร้อนเก็บสะสม และเครื่องทำความร้อนด้วยไฟฟ้าแบบจุ่ม เครื่องอุปกรณ์ทำความร้อน
ด้วยไฟฟ้าให้แก่บรรยากาศรอบ ๆ และเครื่องอุปกรณ์ทำความร้อนด้วยไฟฟ้าให้แก่ดิน
เครื่องอุปกรณ์แต่งผม (เช่น เครื่องเป่าผม เครื่องม้วนผม เครื่องทำให้คีมม้วนผมร้อน)
และ เครื่องอุปกรณ์เป่ามือให้แห้งที่ให้ความร้อนด้วยไฟฟ้า เตาเรด เครื่องใช้อื่น ๆ ที่ให้
ความร้อนด้วยไฟฟ้าชนิดที่ใช้ตามบ้านเรือน รวมทั้งตัวต้านทาน สำหรับทำความร้อน
ด้วยไฟฟ้านอกจากของตาม 85.45

85.17 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับโทรศัพท์หรือโทรเลข แบบใช้สาย
รวมถึง เครื่องโทรศัพท์แบบใช้สายพร้อมด้วยปากพูดหูฟัง (แฮนด์เซต) ไร้สาย และ
เครื่องอุปกรณ์โทรคมนาคมสำหรับใช้กับระบบแคร์ริเออร์ เคอร์เรนต์ไลน์หรือระบบ
ดิจิทัลไลน์ รวมทั้งโทรศัพท์ภาพ (วิดีโอโฟน)

85.19 เครื่องหมุนแผ่นเสียง (เรคคอร์ดเดก) เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องเล่น
เทปคาสเซ็ท และเครื่องอุปกรณ์สำหรับถอดเสียงอื่น ๆ ไม่มีอุปกรณ์บันทึกเสียง
ประกอบรวมอยู่ด้วย

85.20 เครื่องบันทึกเทปแม่เหล็กและเครื่องอุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียงอื่น ๆ
จะมีอุปกรณ์ถอดเสียงประกอบรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

85.21 เครื่องบันทึกหรือถอดวิดีโอ จะมีภาครับวิดีโอประกอบรวมอยู่ด้วย
Video หรือไม่ก็ตาม

85.22 ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้เฉพาะหรือ
ส่วนใหญ่ใช้กับของตามประเภทที่ 85.19 ถึง 85.21

85.25 เครื่องส่งสำหรับวิทยุโทรศัพท์ วิทยุโทรเลข วิทยุกระจายเสียง หรือ
โทรทัศน์ จะมีเครื่องรับหรือเครื่องบันทึกเสียงหรือถอดเสียงประกอบรวมอยู่ด้วย
หรือไม่ก็ตาม รวมทั้งกล้องถ่ายโทรทัศน์ กล้องถ่ายบันทึก วิดีโอภาพนิ่งและกล้องถ่าย
บันทึกวิดีโออื่น ๆ รวมทั้งกล้องถ่ายบันทึก ภาพดิจิทัล

85.27 เครื่องรับสำหรับวิทยุโทรศัพท์ วิทยุโทรเลขหรือวิทยุกระจายเสียง ซึ่งในเรือนเดียวกันจะมีเครื่องบันทึกหรือถอดเสียงหรือนาฬิกาประกอบอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง ที่สามารถทำงานได้โดยไม่มี จากแหล่งภายนอก รวมถึงเครื่องดังกล่าวที่สามารถรับโทรศัพท์หรือวิทยุโทรเลขได้ด้วย

85.28 เครื่องรับโทรทัศน์ จะมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงหรือเครื่องบันทึกเสียงหรือถอดเสียงหรือเครื่องบันทึกภาพวีดีโอและถอดภาพวีดีโอประกอบรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งวีดีโอโม니터และเครื่องฉายวีดีโอ

เครื่องรับโทรทัศน์ จะมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงหรือเครื่องบันทึกเสียงหรือถอดเสียงหรือเครื่องบันทึกภาพวีดีโอ หรือถอดภาพวีดีโอประกอบรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

85.29 ส่วนประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับของตามประเภทที่ 85.25 ถึง 85.28

สายอากาศและเครื่องสะท้อนสัญญาณทางอากาศทุกชนิด รวมถึงส่วนประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้กับของดังกล่าว

85.32 ตัวเก็บประจุไฟฟ้าชนิดค่าคงที่ เปลี่ยนค่าได้ หรือปรับตั้งค่าได้ (ฟรีเซต)

85.33 ตัวต้านทานไฟฟ้า (รวมถึงรีโอสแตต และ โทเทินซ์โอมิเตอร์) นอกจากตัวต้านทานสำหรับทำความร้อน

85.34 วงจรพิมพ์

85.35 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับตัดต่อหรือป้องกันวงจรไฟฟ้าหรือสำหรับต่อกับวงจรไฟฟ้าหรือต่อภายในวงจรไฟฟ้า (เช่น สวิตช์ ฟิวส์ เครื่องป้องกันฟ้าผ่า เครื่องจำกัดแรงดันไฟฟ้า เครื่องกำจัดกระแส เซอร์จ ปลั๊ก กล่องขุมสายไฟฟ้า) สำหรับแรงดันไฟฟ้าเกิน 1,000 โวลต์

85.36 เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับตัดต่อหรือป้องกันวงจรไฟฟ้าหรือสำหรับต่อกับวงจรไฟฟ้าหรือต่อภายในวงจรไฟฟ้า (เช่น สวิตช์ รีเลย์ ฟิวส์ เครื่องกำจัด

กระแสเซอร์จ ปลั๊ก เต้ารับ กระจุ๊บหลอดไฟฟ้า ก่องชุมสายไฟฟ้า) สำหรับแรงดันไฟฟ้าไม่เกิน 1,000 โวลต์ เครื่องตัดวงจรอัตโนมัติ

85.37 เป็น แผง คอนโซล โต๊ะ ตู้ และฐานรองรับอื่น ๆ ที่ติดตั้งด้วยเครื่องอุปกรณ์ตามประเภทที่ 85.35 หรือ 85.36 ตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป เพื่อควบคุมไฟฟ้าหรือเพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้า รวมถึงของดังกล่าวที่มี 85.36, อุปกรณ์ หรือเครื่องอุปกรณ์ในตอน ที่ 90 ประกอบรวมอยู่ด้วย และเครื่องอุปกรณ์ควบคุมเชิงตัวเลข นอกจากเครื่องอุปกรณ์ตัดต่อสัญญาณตามประเภทที่ 85.17

85.38 ส่วนประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับของตามประเภทที่ 85.35 85.36 หรือ 85.37

85.39 หลอดไฟฟ้าแบบมีไส้หรือแบบดิสชาร์จ รวมถึงหลอดไฟฟ้าแบบซีลบีม และหลอดอัลตราไวโอเลตหรือหลอดอินฟราเรด รวมทั้ง อาร์กแลมป์

85.40 หลอดเทอร์มิโอนิก หลอดโคลด์แคโทด หรือหลอดโฟโตแคโทด (เช่น หลอดสุญญากาศ หลอดบรรจุไอหรือก๊าซ หลอดเมอร์คิวรีอาร์ก) สำหรับกลับกระแสไฟฟ้า หลอดแคโทดเรย์ หลอดของกล้องถ่ายภาพโทรทัศน์ หลอดภาพแคโทดเรย์ของเครื่องรับโทรทัศน์ รวมถึงหลอดแคโทดเรย์ ของวีดีโอโมนิเตอร์

85.41 ไคโอด ทรานซิสเตอร์และกลอุปกรณ์กึ่งตัวนำที่คล้ายกัน กลอุปกรณ์กึ่งตัวนำแบบไวแสงและโฟโตวอลตาอิกเซลล์ จะประกอบขึ้นเป็น โมดูลหรือทำเป็นแผงหรือไม่ก็ตาม ไคโอดเปล่งแสงและผลึกพีเอไออิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบแล้ว

85.42 วงจรรวมและไมโครแอสเซมบลีที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์

90.09 เครื่องทำสำเนาโดยใช้แสง ที่มีระบบทางทัศนศาสตร์ประกอบรวมอยู่ด้วย หรือเครื่องทำสำเนาโดยใช้แสงแบบทาบติด (คอนแทกต์) และเครื่องทำสำเนาโดยใช้ความร้อน เครื่องทำสำเนาโดยใช้แสง แบบอิเล็กทรอนิกส์

95.04 ของสำหรับใช้เล่นเกมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ บนโต๊ะ หรือในห้องรวมถึงพินเทเบิล บิลเลียด โต๊ะพิเศษสำหรับเล่นการพนัน และ เครื่องอุปกรณ์โบว์ลิ่งอัตโนมัติ

โดยบัญชีแนบท้ายประกาศฯ ได้เพิ่มเติมรหัสสถิติสามตัวสุดท้าย 080-089 สำหรับรายการ “ที่ใช้แล้ว”

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติ สุลกากร พ.ศ. 2469 (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2534 ยังมี มาตรการที่เกี่ยวข้องบางฉบับ คือ

มาตรา 6(6) กำหนดชนิด หรือประเภทของของสินค้าอันตราย และวิธีการ เก็บอากร รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขในการขนถ่ายการเก็บรักษาสินค้าและการนำสินค้านั้น ออกไปจากเขตศุลกากร

พระราชบัญญัติ สุลกากร พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534 (ฉบับที่ 14) ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้อำนาจของกรมศุลกากรในการเปิดตู้สินค้าเพื่อตรวจสอบใน กรณีที่สงสัยว่าเป็นของเสียที่นำเข้าโดยผิดกฎหมาย เนื่องจากตามบทบัญญัติในมาตรา 61 กรมศุลกากรจะเปิดตู้สินค้าเพื่อตรวจสอบได้ก็ต่อเมื่อสินค้านั้นเป็นของตกค้าง คือ ได้เป็นของที่อยู่ในอารักขาของกรมศุลกากรมาเป็นเวลา 60 วันนับตั้งแต่นำเข้าสำเร็จ เป็นของไม่มีใบขนสินค้าอันได้รับรอง และไม่เสียอากรหรือวางประกันค่าอากรพึงเรียก เก็บได้ กล่าวคือ ไม่มีผู้มาสำแดงตนทำพิธีการศุลกากรนำออกนอกอารักขาของศุลกากร และอธิบดีกรมศุลกากรมีคำบอกกล่าวไปยังตัวแทน และตัวแทนนั้นได้รับคำบอกกล่าว เป็นเวลาครบ 15 วันแล้ว แต่ก็ยังไม่มีผู้มาแสดงตนทำพิธีการศุลกากร

มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ เจ้าพนักงานศุลกากรสามารถเปิดตู้สินค้าเพื่อตรวจสอบได้โดยไม่ต้องรอถึง 75 วัน ใดๆก็ดี แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในการเปิดตู้สินค้านี้ดังกล่าวมาแล้ว พระราชบัญญัติศุลกากร ก็มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานของกรมศุลกากรในการเปิดหีบห่อหรือตรวจของ ตลอดจนนำเอาตัวอย่างของนั้นไปเพื่อตรวจสอบได้ในกรณีที่จำเป็นหรือมีเหตุอันควร สงสัยว่ามีความไม่ปกติเกี่ยวกับสินค้าที่นำผ่านศุลกากร พนักงานศุลกากรยังมีอำนาจ ขึ้นไปบนเรือลำใด ๆ ณ เวลาใดก็ได้ภายในพระราชอาณาเขต เพื่อตรวจค้นสินค้าและ เอกสารที่เกี่ยวกับสินค้า นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 มาตรา 12 และ มาตรา 14 รัฐบาลมีอำนาจตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตท้องที่ใด ท้องที่หนึ่งที่มีปัญหาการลักลอบนำสินค้านิยามิศุลกากรและสินค้าที่ควบคุมการ นำเข้าและส่งออกให้เป็น “เขตควบคุมศุลกากร” ซึ่งจะให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากร ในการตรวจค้น โรงเรือน หรืออสังหาริมทรัพย์ภายในเขตควบคุมศุลกากรได้โดยไม่ต้อง มีหมายค้นไม่ว่าเวลากลางวันหรือกลางคืน อำนาจดังกล่าวยังคงครอบคลุมไปถึงการตรวจ

กัณยานพาหนะซึ่งผ่านเข้าออกเขตควบคุมศุลกากร ตลอดจนบุคคลซึ่งสัญจรไปมา ภายในเขตนั้น รวมทั้งให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากรในการจับบุคคลที่ต้องสงสัยว่าได้ กระทำผิดกฎหมายได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ

โดยสรุปแล้ว ก็คือ กฎหมายศุลกากรมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานศุลกากร ในการตรวจค้นสินค้านำเข้าหรือส่งออกที่สงสัยว่า จะเป็นสินค้าควบคุมหรือผิดกฎหมาย และในกรณีที่มีเหตุสมควร ก็นำจะใช้อำนาจดังกล่าวได้โดยไม่ต้องรออนุญาตสินค้านั้นเป็น “ของตกค้าง” หรือให้ครบ 75 วัน ตามมาตรา 61 อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจตรวจค้น สิ่งของในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับสินค้าอาจเป็นเรื่องเสี่ยง และก่อให้เกิดความล่าช้าแก่ เจ้าของสินค้า

สืบเนื่องมาจากความตื่นตัวในเรื่องการนำเข้าของเสียจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนอกจาก ขยะอันตรายโดยทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้มีออก ประกาศที่เกี่ยวข้อง คือ

1) ประกาศกรมศุลกากร ที่ 14/2546 เรื่อง การนำเข้าของเสียที่อาจก่อให้เกิด อันตราย หรือความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมเข้ามาใน ประเทศไทย วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้รับผิดชอบท่าเรือ นายเรือ หรือ ตัวแทนของเรือ ใช้ความระมัดระวังในการรับสินค้าประเภทของเสียที่อาจก่อให้เกิด อันตรายหรือความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม มิเช่นนั้น นายเรือหรือตัวแทนของเรือจะต้องรับโทษตามกฎหมายหากมีการนำของนั้นเข้ามาถึง เป็นของตกค้าง และยังคงต้องรับผิดชอบนำของเสียนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ทันที หากเพิกเฉยหรือละเลยไม่ดำเนินการนำของเสียนั้นกลับออกไป กรมศุลกากร จะแจ้งให้ผู้รับผิดชอบท่าเรือดำเนินการให้ตัวแทนของเรือที่นำของเสียเข้ามา นำของเสียนั้นออกไปนอกราชอาณาจักรหากพ้นกำหนด 15 วันนับแต่วันแจ้ง กรมศุลกากรจะถือว่า นายเรือไม่ได้จัดการเต็มวิสัยที่จะป้องกันของเสียนั้นเข้ามาถึงเป็นของตกค้าง โดยจะ พิจารณาให้ผู้รับผิดชอบท่าเรือทุกแห่งจัดการให้ใช้ท่าเรือและบริการต่าง ๆ แก่เรือลำนั้น หรือเรืออื่น ๆ ทั้งหมดของเจ้าของเรือลำนั้นตามระยะเวลาที่จะกำหนดตามความร้ายแรง แห่งการกระทำผิดนั้น

ผลที่เห็นชัดเจนของประกาศฉบับนี้ก็ถือเป็น การเตือนให้เจ้าของเรือหรือตัวแทนเรือระมัดระวังและมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการบรรทุกของเสียเข้าในราชอาณาจักร ยังไม่ชัดเจนว่าประกาศฉบับนี้จะมีผลเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของพนักงานกรมศุลกากรในการดำเนินการกับของตกค้างอย่างไร หรือจะช่วยทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวกขึ้น โดยไม่ต้องรอให้ถึง 75 วันก่อนเปิดตู้สินค้าตรวจหรือไม่

นอกจากกฎหมายสองฉบับดังกล่าวมานี้ ยังได้มีการตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณา “กำหนดพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว” ทั้งนี้เพื่อให้สามารถควบคุมการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว

1.6 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นกฎหมายฉบับที่มีสาระบางส่วนที่สามารถที่จะนำไปปรับใช้กับการดำเนินการเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยที่อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้นเนื่องจากส่วนใหญ่ยังมีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก ดังนั้น ในการขนส่งเข้ามาในประเทศหรือการส่งออก การขนส่งใด ๆ ก็ตาม มักจะดำเนินการโดยทางเรือสินค้า ดังนั้น ในการขนถ่ายเข้ามาในราชอาณาจักรนั้น จำเป็นจะต้องใช้เรือเล็กขนถ่ายอีกต่อหนึ่งซึ่งในการขนถ่ายเข้ามาในน่านน้ำจะต้องมีการแจ้งให้กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวีทราบถึงการขนถ่ายสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ล่วงหน้า คือ

มาตรา 191 แห่งพระราชบัญญัติ การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 กำหนดให้นายเรือหรือเจ้าของเรือแจ้งให้กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวีทราบถึงการขนถ่ายสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงก่อนการขนถ่ายและห้ามการขนถ่ายจนกว่าจะได้รับอนุญาตประกาศการทำเรือแห่งประเทศไทย เรื่อง ห้ามเรือบรรทุกของเสียที่เป็นอันตรายผ่านเข้า

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณากฎหมายที่มีอยู่ ฉบับที่มีแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด น่าจะเป็น ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง

เงื่อนไขการอนุญาตให้นำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ 26 กันยายน 2546 โดยกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตนำเข้าเพื่อการจำหน่ายหรือใช้ซ้ำเพื่อการซ่อมแซมแล้วนำกลับออกไป การนำเข้าหลังจากซ่อมแซม และการตัดแปลงเพื่อจำหน่ายหรือใช้ซ้ำต่อมาได้ออกประกาศ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2549 เพื่อขยายเวลาการบังคับใช้ออกไปอีก 1 ปี จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ขณะนี้ ประกาศฯ ฉบับใหม่ มีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2550

2. กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์

2.1 อนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous and Their Disposal)

อนุสัญญาบาเซลเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่พัฒนามาจาก Cairo Guidelines and Principles for the Environmentally Sound Management of Hazardous Waste ซึ่งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNEP จัดทำขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1987 เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งออกของเสียอันตรายและความรับผิดชอบของรัฐผู้ส่งออกของเสียอันตรายในการแจ้งและได้รับความเห็นชอบจากรัฐผู้รับหรือรัฐที่เป็นทางผ่านก่อนการส่งออกของเสีย อนุสัญญาบาเซลเปิดให้ลงนามเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1989 มีรัฐลงนามทั้งสิ้น 116 รัฐ อนุสัญญาฯ เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 1992 หลังจากที่รัฐเข้าเป็นภาคีครบ 20 รัฐ นับจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 อนุสัญญาบาเซลมีรัฐภาคีแล้วรวม 172 รัฐ ซึ่งรวมถึงประเทศในสหภาพยุโรปทั้งหมด สหรัฐอเมริกายังมิได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาบาเซล ประเทศไทยให้สัตยาบันแก่

อนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และอนุสัญญาฯ เริ่มมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541²

อนุสัญญาบาเซลมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวกของอนุสัญญา เพื่อลดการเคลื่อนย้ายของเสียจากประเทศอุตสาหกรรมไปทิ้งหรือกำจัดในรัฐผู้รับของเสีย³ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ประเทศกำลังพัฒนา โดยยึดหลักการว่าของเสียควรจะถูกกำจัดในรัฐที่เป็นแหล่งกำเนิดของเสียให้มากที่สุด และหากจะมีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนจะต้องเป็นไปโดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อมและเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในอนุสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐผู้รับก่อน

อนุสัญญาบาเซลได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 6 ประการดังนี้⁴ คือ

- 1) เพื่อลดการขนส่งของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ ข้ามประเทศให้เหลือน้อยที่สุด โดยการดำเนินการต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
- 2) เพื่อให้มีการกำจัดของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ ณ แหล่งที่มีการกำจัดโดยเฉพาะ
- 3) เพื่อลดปริมาณ และระดับความเป็นพิษ ของของเสียอันตรายให้ลดลงมากที่สุด

²**Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous and Their Disposal** [Online], available URL: <http://www.basel.inist/ratify/convention>, 2008 (January, 20).

³Secretariat of the Basel Convention, op.cit.

⁴UNEP, “Environmentally Sound Management of Used & End-of-life Mobile Phones,” Open-ended Working Group of the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal Sixth Session, Geneva, 3-7 September 2007.

4) เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การควบคุมการขนส่งของเสียอันตรายจะเป็นไปอย่างเข้มงวด และมีมาตรการในการป้องกันการขนย้ายของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย

5) เพื่อห้ามการขนส่งของเสียอันตรายโดยเฉพาะทางเรือไปยังประเทศที่มีศักยภาพในด้านกฎหมาย การบริหาร เทคโนโลยีไม่เพียงพอต่อการกำจัดที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

6) เพื่อให้การช่วยเหลือต่อประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในช่วงเปลี่ยนผ่านให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการเกี่ยวกับของเสียอันตรายโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

ในอนุสัญญาบาเซลได้กำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินการหลักคือการนำเข้าและส่งออกของเสียอันตรายจะต้องได้รับความยินยอม และเห็นชอบจากประเทศปลายทาง ตลอดจนการตรวจสอบถึงความสามารถในการกำจัด

แม้ว่าอนุสัญญาบาเซลจะทำให้การส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่นไม่สามารถกระทำได้อย่างเสรีและสะดวกเหมือนแต่ก่อน แต่ก็มิได้ห้ามการค้าหรือการส่งของเสียอันตรายข้ามแดนเพียงแต่กำหนดให้การส่งของเสียอันตรายข้ามแดนต้องได้รับความเห็นชอบ (Prior Informed Consent หรือ PIC) จากประเทศปลายทาง และรัฐผู้ส่งออกของเสียมีหน้าที่ต้องตรวจสอบให้เป็นที่มั่นใจว่า ประเทศปลายทางมีความสามารถในการจัดการของเสียได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally Sound Management หรือ ESM) ด้วยเหตุนี้ปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายจากประเทศอุตสาหกรรมไปยังประเทศกำลังพัฒนาจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญซึ่งยังไม่สามารถจะแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีของเสียอันตรายเป็นจำนวนมากถูกส่งออกไปยังประเทศอื่นโดยอ้างว่าเป็นของเสียที่จะถูกนำไปใช้ใหม่ (Recyclable or Recoverable Wastes)⁵ จากปัญหาดังกล่าวมานี้ รัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล

⁵U.S. EPA, **Electronics: A New Opportunity for Waste Prevention, Reuse, and Recycling** [Online], available URL: http://www.epa.gov/waste/conservation/downloads/elec_fs.pdf, 2009 (June, 8).

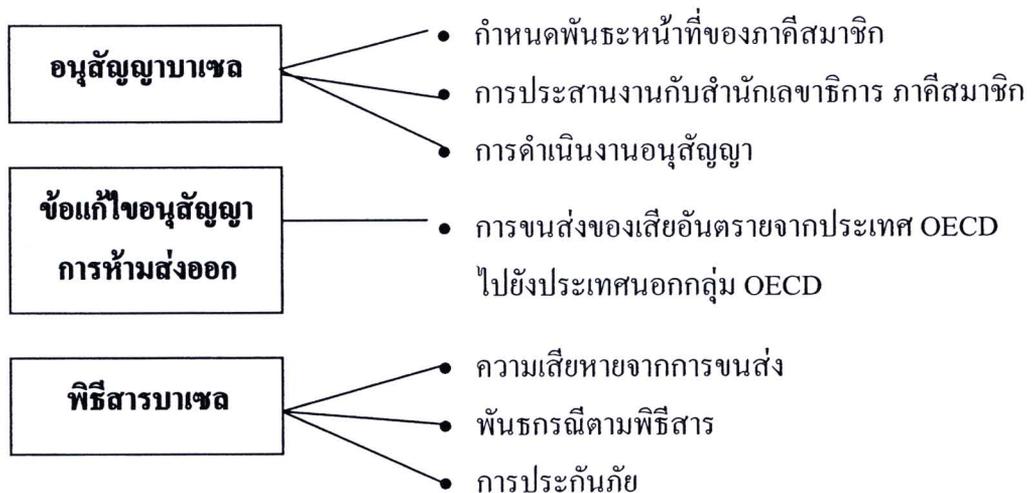
ในการประชุมสมัชชารัฐภาคีครั้งที่ 3 (Third Conference of the Parties หรือ COP III) เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 ได้ลงมติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาบาเซล เพื่อห้ามการส่งออกของเสียอันตรายอย่างเด็ดขาดจากประเทศที่ถูกกำหนดไว้ในภาคผนวกที่ 7 แนบท้ายอนุสัญญา อันประกอบด้วย กลุ่มประเทศ OECD ประชาคมยุโรป และลิกเตนสไตน์ ไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ห้ามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนี้ซึ่งมักจะเรียกกันว่า The Ban Amendment ยังไม่มีผลบังคับใช้จนกว่าจะมีรัฐภาคีให้สัตยาบันเป็นจำนวนสามในสี่ของรัฐทั้งหมดที่เข้าประชุมและออกเสียงหรือคิดเป็นจำนวน 62 รัฐ นับจนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ได้มีรัฐให้สัตยาบันแก่ The Ban Amendment ไป 61 รัฐ The Ban Amendment จึงน่าจะมีผลบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้

ในปัจจุบันประเทศไทยก็ยังไม่ได้ให้ความเห็นชอบแก่ The Ban Amendment เป็นที่น่าสังเกตว่า การแก้ไขอนุสัญญาบาเซลดังกล่าวมานี้มีทั้งผู้สนับสนุนและคัดค้านเป็นที่ชัดเจนว่า กลุ่มธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศที่พัฒนาแล้วไม่เห็นด้วยกับการห้ามการส่งออกของเสียอันตรายอย่างเข้มงวด โดยอ้างว่าเป็นการตัดโอกาสประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศที่มีความพร้อมในการจัดการของเสียอันตรายและมีความจำเป็นต้องใช้ของเสียอันตรายบางประเภท เช่น แก้วจากหลอดแก้ว Cathod Ray โลหะ เศษพลาสติก ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และวงจรรวม (Integrated Circuits) เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต

นอกจากนี้ บทบัญญัติแก้ไขอนุสัญญาดังกล่าวไม่ได้ห้ามการค้า การส่งออก และการนำเข้าของเสียอันตรายในระหว่างประเทศนอกกลุ่ม OECD ด้วยกันเอง ซึ่งในจำนวนนี้ก็มีประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรมเช่นกัน ในขณะที่นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมองว่า The Ban Amendment เป็นเรื่องที่ดี ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายควรร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุนและเร่งให้สัตยาบันแก่บทแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว แม้ว่า The Ban Amendment ยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่สหภาพยุโรปก็ได้ออกกฎหมายห้ามการส่งออกของเสียอันตรายจากประเทศสมาชิกไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD แล้วตั้งแต่ ค.ศ. 1999 ประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์และทำที่

ชัดเจนว่าจะห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายอย่างเด็ดขาดเหมือนดังที่ประเทศอื่น ๆ หลายประเทศได้กระทำไปแล้วหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่าหลังจากที่ประเทศในกลุ่มอเมริกากลางและแถบแอฟริกาได้เพิ่มความเข้มงวดในการห้ามนำเข้าของเสียอันตรายมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ได้มีการไหลทะลักของของเสียอันตรายจากยุโรปและอเมริกาเหนือเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียและยุโรปตะวันออกมากยิ่งขึ้น สำหรับภูมิภาคแอฟริกา นั้น องค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity หรือ OAU) ได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามนำเข้ามาในแอฟริกาซึ่งของเสียอันตรายและการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนภายในภูมิภาคแอฟริกา หรือที่เรียกกันว่า Bamako Convention

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายมีกรอบการดำเนินการตามอนุสัญญาบาเซล ดังแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินการตามอนุสัญญาบาเซล

2.1.1 พันธหน้าที่ตามอนุสัญญาบาเซล

พันธหน้าที่ตามอนุสัญญาบาเซลนั้น อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ พันธกรณีทั่วไป และพันธหน้าที่โดยเฉพาะของรัฐภาคี

2.1.1.1 พันธกรณีทั่วไป

1) (ก) ภาควิชาซึ่งใช้สิทธิของตนในการห้ามนำเข้าของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นเพื่อการกำจัดต้องแจ้งภาควิชาอื่นให้ทราบถึงการตัดสินใจของตนตามข้อ 13

(ข) ภาควิชาต้องห้ามหรือต้องไม่อนุญาตให้มีการส่งออกของเสียอันตรายและของเสียอื่นไปยังภาควิชาซึ่งได้ห้ามนำเข้าของเสียดังกล่าวเมื่อได้รับแจ้งตามอนุวรรค 1 (ก) ข้างต้น

(ค) ภาควิชาต้องห้ามหรือต้องไม่อนุญาตให้มีการส่งออกของเสียอันตรายและของเสียอื่น หากรัฐที่ผู้นำเข้าไม่ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อการนำเข้านั้นเป็นการเฉพาะ ในกรณีรัฐที่ผู้นำเข้าไม่ได้ห้ามนำเข้าของเสียดังกล่าว

2) ภาควิชาแต่ละฝ่ายต้องดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อ

(ก) ประกันว่า การก่อกำเนิดของเสียอันตรายและของเสียอื่นภายในรัฐของตนถูกลดลงให้ต่ำที่สุด โดยคำนึงถึงด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

(ข) ประกันว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการกำจัดที่เพียงพอสำหรับการจัดการของเสียอันตรายและของเสียอื่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องตั้งอยู่ในรัฐนั้น เท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ว่าสถานที่กำจัดจะเป็นอย่างไรก็ตาม

(ค) ประกันว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นในรัฐของตนจะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อป้องกันมลพิษจากของเสียอันตรายและของเสียอื่นซึ่งเกิดขึ้นจากการจัดการดังกล่าว และหากมลพิษดังกล่าวเกิดขึ้นต้องลดผลที่จะเกิดต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้ต่ำที่สุด

(ง) ประกันว่า การเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่นได้รับการลดให้เหลือต่ำที่สุดให้สอดคล้องกับการจัดการของเสียดังกล่าว โดยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีประสิทธิภาพ และได้กระทำการในลักษณะที่จะคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากผลกระทบที่ร้ายแรงซึ่งอาจเป็นผลจากการเคลื่อนย้ายดังกล่าว

(จ) ไม่อนุญาตให้มีการส่งออกของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นไปยังรัฐหรือกลุ่มรัฐที่อยู่ในองค์การความร่วมมือทางการเมืองและ/หรือทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาที่ได้ห้ามการนำเข้าทั้งปวง โดยกฎหมายของตน หรือหากมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่าของเสียที่เป็นปัญหาจะไม่ได้ได้รับการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มาตรฐานที่จะกำหนดโดยภาคีทั้งหลาย ในการประชุมครั้งแรก

(ฉ) กำหนดให้จัดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเสนอขอเคลื่อนย้ายของข้ามแดนของเสียอันตรายและของเสียอื่น ให้แก่รัฐที่เกี่ยวข้องตาม ภาคผนวก 5 ก. ของอนุสัญญาบาเซลเพื่อระบุให้ชัดเจนถึงผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายที่เสนอนั้นต่อสุขภาพอนามัยมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

(ช) ป้องกันการนำเข้าของเสียอันตรายและของเสียอื่น หากมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าของเสียที่เป็นปัญหาจะไม่ได้ได้รับการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(ซ) ร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ กับภาคีและองค์การที่สนใจ ทั้งโดยตรงและผ่านสำนักเลขาธิการ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น เพื่อปรับปรุงการจัดการของเสียอันตรายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้บรรลุผลในการป้องกันการขนย้ายที่ผิดกฎหมาย

3) ภาคีถือว่าการขนย้ายซึ่งของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นที่ผิดกฎหมายเป็นอาชญากรรม

4) ภาคีแต่ละฝ่ายต้องดำเนินมาตรการด้านกฎหมาย ด้านบริหาร และมาตรการอื่นที่เหมาะสมอันที่จะปฏิบัติตามและบังคับใช้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ รวมทั้งมาตรการในการป้องกันและลงโทษการกระทำที่ละเมิดอนุสัญญานี้

5) ภาคีต้องไม่อนุญาตให้มีการส่งออกของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นไปยังประเทศที่มีมิได้เป็นภาคี หรือนำเข้าจากประเทศที่มีมิได้เป็นภาคี

6) ภาคิตกลงที่จะไม่อนุญาตให้มีการส่งออกของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น เพื่อนำไปกำจัดภายในพื้นที่ใต้เส้นละติจูดที่ 60 องศาใต้ ไม่ว่าของเสียดังกล่าวจะมีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนหรือไม่

7) ยิ่งไปกว่านั้น ภาคิตแต่ละฝ่ายต้อง

(ก) ห้ามบุคคลทั้งปวงที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจแห่งชาติของตนจากการขนส่งหรือกำจัดของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะได้รับมอบอำนาจหรือได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการดังกล่าวนี้

(ข) กำหนดให้ของเสียอันตรายและของเสียอื่นที่จะมีการเคลื่อนย้ายข้ามแดน ได้รับการบรรจุหีบห่อติดฉลากและขนส่งโดยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับและรับรองเป็นการทั่วไป ในด้านการบรรจุหีบห่อ การติดฉลากและการขนส่ง และโดยให้คำนึงตามควรถึงทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ

(ค) กำหนดให้จัดทำเอกสารการเคลื่อนย้ายแนบไปกับของเสียอันตรายและของเสียอื่นตั้งแต่จุดที่เริ่มต้นเคลื่อนย้ายข้ามแดนจนถึงจุดที่มีการกำจัด

8) ภาคิตแต่ละฝ่ายต้องกำหนดให้ของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น ซึ่งจะถูกส่งออกไปได้รับการจัดการ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในรัฐที่ผู้นำเข้าหรือที่อื่นใด แนวทางด้านเทคนิคในการจัดการของเสียที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมภายใต้บังคับของอนุสัญญาจะได้รับการกำหนดโดยภาคิตทั้งหลายในการประชุมครั้งแรก

9) ภาคิตต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันว่าการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่นจะได้รับการอนุญาตเฉพาะเมื่อ

(ก) รัฐผู้ส่งออกไม่มีความสามารถทางเทคนิคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ความสามารถหรือสถานที่กำจัดที่เหมาะสมเพื่อกำจัดของเสียที่เป็นปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือ

(ข) ของเสียที่เป็นปัญหาถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในรัฐผู้นำเข้า หรือ

(ค) การเคลื่อนย้ายข้ามแดนที่เป็นปัญหาเป็นไปตามเกณฑ์อื่นที่ถูกกำหนดโดยภาคีหากว่าเกณฑ์เหล่านั้นจะต้องไม่ต่างไปจากวัตถุประสงค์ของอนุสัญญานี้

10) พันธกรณีภายใต้สนธิสัญญานี้ของรัฐกำหนดให้ของเสียอันตรายและของเสียอื่นที่ได้ถูกกักกักกั้นขึ้นภายในรัฐ ต้องได้รับการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น โดยไม่อาจโอนไปยังรัฐที่นำเข้าหรือนำผ่านไม่ว่าภายใต้สถานการณ์ใด

2.1.1.2 ในพันธระนาที่ตามอนุสัญญาบาเซลระบุให้ประเทศภาคีสมาชิกต้อง

- 1) แจ้งรายการ ของเสียอันตราย (นอกเหนือจากที่ระบุไว้) เพิ่มให้ สำนักเลขานุการ ภายในเดือน 1 หลังเข้าเป็นภาคี (Basel Article 3 ข้อ 1)
- 2) แจ้งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีการเปลี่ยนแปลง(Basel Article 3 ข้อ 2)
- 3) แจ้งข้อมูลที่ได้รับจากสำนักเลขานุการให้แก่ผู้ส่งออกที่เกี่ยวข้องทราบ (Basel Article 3 ข้อ 4)
- 4) แจ้งให้ ภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลทราบ หากกำหนดห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อการกำจัด (Basel Article 4 ข้อ 1 (a))
- 5) ห้ามมิให้ มีการขนของเสียอันตราย เข้าไปยังประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกซึ่ง (Basel Article 4 ข้อ 1 (b), (c))
 - (ก) ห้ามนำของเสียอันตรายทุกประเภทเข้า
 - (ข) ห้ามนำของเสียอันตรายบางอย่างเข้า
- 6) จัดทำมาตรการที่เหมาะสมเพื่อ ประกันว่า (Basel Article 4 a)
 - (1) ของเสียอันตรายในประเทศลดลงต่ำสุด (a)
 - (2) มีการติดตั้งอุปกรณ์กำจัดเพียงพอ (b)
 - (3) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การกำจัด ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด (c)

(4) ลดการขนย้าย ของเสียอันตรายข้ามแดนให้ต่ำสุด

(d)

7) ห้ามการส่งของเสียอันตรายไปยังประเทศที่มีการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจหรือการเมือง (Basel Article 4 e)

8) จัดทำเอกสารประกอบการขนส่งของเสียอันตรายไปยังประเทศผู้รับ (Basel Article 4 f)

9) ป้องกันการนำเข้าของเสียอันตราย หากเชื่อว่าระบบการจัดการไม่ดีพอ (Basel Article 4 g)

10) ร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิก และองค์กรอื่น ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับของเสียอันตราย (Basel Article 4 h)

11) ดำเนินการตามมาตรการทางกฎหมาย/บริหาร/ป้องกัน/ลงโทษ/มาตรการอื่น ๆ (Basel Article 4 ข้อ 4)

12) ห้ามการส่งของเสียอันตรายไปยัง (Basel Article 4 ข้อ 5, 6)

(1) ประเทศที่ไม่ได้ เป็นสมาชิกอนุสัญญาบาเซล

(2) ประเทศใด ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใต้เส้นละติจูดที่ 60 องศาใต้ (ไม่ว่าเป็นสมาชิกหรือไม่)

13) ให้ผู้ขนส่งของเสียอันตรายต้อง (Basel Article 4 ข้อ 7)

(1) ขึ้นทะเบียน ขออนุญาต (รับมอบอำนาจ) (a)

(2) บรรจุหีบห่อติดฉลากให้เป็นไปตามมาตรฐาน และข้อกำหนด(b)

(3) จัดทำเอกสารการเคลื่อนย้ายแนบไปด้วย ตั้งแต่

จุดเริ่มต้น (c)

14) อนุญาตให้มีการขนส่งของเสีย ออกไปบำบัดนอกประเทศเฉพาะเงื่อนไข (Basel Article 4 ข้อ 9)

(1) ไม่มีอุปกรณ์ ความสามารถทางเทคนิค บุคลากร สถานที่ ฯลฯ พอเพียงที่จะกำจัดให้ได้มาตรฐาน (a)

(2) ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม การนำกลับมาใช้
ประโยชน์ใหม่

15) ต้องจัดการ ของเสียอันตราย ที่เกิดขึ้นในประเทศตน
โดยไม่โอนไปยังประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าในสถานการณ์ใด (Basel Article 4 ข้อ 10)

16) ต้องแต่งตั้งหรือจัด (Basel Article 5 ข้อ 1, 2 และ 3)
หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authorities) และศูนย์ประสานงาน (Focal Point) แล้ว
แจ้งไปยังสำนักเลขาธิการ (ภายใน 3 เดือน) และแจ้งการเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง (ภายใน 1
เดือน)

17) แจ้งหรือกำหนดให้ผู้ส่งของเสียอันตราย แจ้งเป็นลาย-
ลักษณ์อักษรผ่านหน่วยงานผู้มีอำนาจ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังประเทศผู้รับ/
ประเทศผู้ส่งผ่าน (Basel Article 6 ข้อ 1)

18) อนุญาตให้ส่งออก เฉพาะมีหนังสือตอบรับอย่างเป็นทางการจากประเทศผู้รับ และหรือมีสัตยูญากำจัดของเสียอันตราย (Basel Article 6
ข้อ 2, 3)

19) ตอบการอนุญาตหรือไม่อนุญาต การขนส่งของเสีย
อันตรายไม่ว่าเป็นประเทศผู้รับหรือถูกส่งผ่านไปยังหน่วยงานผู้มีอำนาจ/หน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง (Basel Article 6 ข้อ 4, 5, 6, 7, 8, 10)

20) ให้ผู้รับผิดชอบลงนาม ในเอกสารกำกับการเคลื่อนย้าย

21) กำหนดการประกันภัย ประกัน-ทัณฑ์บน หรือ
หลักประกันทางการเงินอื่น ๆ (Basel Article 6 ข้อ 11)

22) กรณีมีการส่งออก หากประเทศผู้รับไม่สามารถกำจัดได้
ภายใน 90 วัน ต้องนำของเสียอันตรายกลับ (Basel Article 8)

23) ดำเนินการให้ผู้ส่งออก หรือผู้ก่อกำเนิด นำของเสีย
อันตราย ส่งกลับภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับแจ้งว่า มีการขนย้ายของเสียอันตราย ที่ผิด
กฎหมาย หรือรับผิดชอบในการกำจัด ณ ที่ปลายทาง (Basel Article 9 ข้อ 1-3)

24) เสนอแนะจัดทำ กฎหมาย (แห่งชาติ) ป้องกัน และการ
ลงโทษการขนย้ายที่ผิดกฎหมาย (Basel Article 9 ข้อ 5)

- 25) ให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในด้าน (Basel Article 10)
- (1) จัดหาข้อมูลให้เมื่อมีการร้องขอ (a)
 - (2) การติดตามตรวจสอบการจัดการของเสียอันตราย (b)
 - (3) จัดทำนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับด้านการพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยี/การศึกษาผลกระทบ (c)
 - (4) ร่วมมือการถ่ายทอดเทคโนโลยี (d)
 - (5) ร่วมมือพัฒนาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสม (e)
- 26) แจ้งความตกลงในระดับทวิภาคี พหุภาคีภูมิภาค ในการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย ให้สำนักเลขาธิการทราบ (Basel Article 11 (2))
- 27) รับเอาพิธีสาร ที่กำหนดหลัก เกณฑ์ และวิธีดำเนินการที่เหมาะสม (Basel Article 12)
- 28) แจ้งการเกิดอุบัติเหตุจาก การขนย้ายภายในรัฐ ภาคี (Basel Article 13)
- 29) ตั้งศูนย์ฝึกอบรม และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย (Basel Article 14 (a))
- 30) ตั้งกองทุนช่วยความเสียหาย (Basel Article 14 (b))

2.1.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

อนุสัญญาบาเซล หรือ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous and Their Disposal ซึ่งในตัวอนุสัญญาดังกล่าวก็ได้ระบุถึงของเสียอันตรายที่มีประเภทของ WEEE รวมอยู่ด้วย “ของเสีย” ที่อยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญา ประกอบด้วย

- 1) ของเสียที่เป็น “ของเสียอันตราย” ตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวกที่ 1 รวม 45 ประเภท ซึ่งมีคุณสมบัติที่เป็นอันตรายตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวกที่ 3 เช่น ระเบิดได้ ติดไฟได้ ลูกไฟไหม้ได้ด้วยตนเอง หรือจะให้ก๊าซที่ติดไฟได้เมื่อสัมผัสกับน้ำ ออก

ซีไอซิงส์ เป็นสารพิษ สารกัดกร่อน หรือสารติดเชื้อ เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนาบัญชีรายชื่อของเสียอันตรายให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยกำหนดไว้ในภาคผนวกที่ 8 เรียกว่า List A ซึ่งจำแนกของเสียอันตรายออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ รวมทั้งสิ้น 59 ชนิด ได้แก่ ของเสียประเภทโลหะ เช่น พลวง สารหนู เบริลเลียม แคลเมียม ตะกั่ว พรอท แบตเตอรี่ และเถ้าโลหะมีค่าจากการเผาแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ของเสียประเภทที่มีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลัก เช่น แก้วจากหลอดแก้ว สารเร่งปฏิกิริยา แอสเบสตอส ฟุ่นและเส้นใย ประเภทที่มีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลักเช่น กากน้ำมันดินที่เกิดจากโรงกลั่นน้ำมันหรือกระบวนการกลั่น น้ำมันแร่ เศษหนังหรือส่วนประกอบของหนัง เป็นต้น และประเภทที่มีองค์ประกอบเป็นอินทรีย์และอนินทรีย์ เช่น ของเสียจากการเตรียมหรือผลิตผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม ของเสียจากการรักษาพยาบาล หมึก สีย้อม สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดของเสียในภาคผนวกที่ 9 ของอนุสัญญาบาเซล หรือ List B ซึ่งจะไม่ใช่เป็นของเสียอันตรายเว้นแต่จะมีวัสดุในภาคผนวกที่ 1 เป็นส่วนประกอบมากถึงขนาดที่จะแสดงคุณสมบัติตามภาคผนวกที่ 3 มีทั้งสิ้น 53 ชนิด เช่น เศษเหล็กและเหล็กกล้า เศษทองแดง เศษนิกเกิล เศษพลวง เศษแคลเซียม และชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2) ของเสียอื่น ๆ (Other Wastes) ตามที่กำหนดในภาคผนวกที่ 2 ของอนุสัญญาบาเซล ได้แก่ ของเสียที่มาจากคร้วเรือน และกากที่เหลือจากการเผาของเสียที่มาจากคร้วเรือน

ดังนั้น การกำหนดประเภทตามอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับของเสียอันตรายตามภาคผนวกก็สามารถนำมาปรับใช้เป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ตามรายการในภาคผนวกที่ 3 เนื่องจากอุปกรณ์หรือชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเป็นวัตถุที่ปนเปื้อนขยะพิษ (Hazardous Waste) การขนย้ายซากชิ้นส่วนขยะเทคโนโลยีดังกล่าวก็จำเป็นต้องไปปฏิบัติตามเงื่อนไขของพันธกรณีตามอนุสัญญาบาเซลด้วย

ปฏิญญาบาเซลว่าด้วยการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Basel Declaration on Environmentally Sound Management) และแผนกลยุทธ์เพื่อการอนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล (Strategic Plan for the Implementation of the Basel Convention) ที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 6 เมื่อเดือน

ธันวาคม 2542⁶ ได้รับรองปฏิญญาบาเซลว่าด้วยการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นทางการ มิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Basel Declaration on Environmentally Sound Management) และ แผนกลยุทธ์เพื่อการอนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล (พ.ศ. 2543-2553) ที่เน้นการปฏิบัติ และการบังคับใช้อนุสัญญาฯ อย่างเต็มที่และลดการก่อกำเนิดของเสียอันตราย ในช่วงปี 2546-2547⁶

แผนกลยุทธ์ได้กำหนดให้มีการจัดทำคู่มือในการยกร่างกฎหมาย การจัดทำคู่มือฝึกอบรมเกี่ยวกับกฎหมายที่พัฒนาขึ้น การบังคับใช้กฎหมาย การจัดทำ Inventory การตรวจสอบของเสีย (Waste Audit) และการป้องกันหรือลดของเสียที่เกิดขึ้นในที่ประชุมภาคีอนุสัญญา สมัยที่ 8 เมื่อเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2549 ได้มีการรายงานผลจากการดำเนินกิจกรรมของประเทศภาคีตามแผนกลยุทธ์เพื่อการอนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล (Strategic Plan for the Implementation of the Basel Convention) ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ 20 โครงการ (จาก 21 โครงการ) ซึ่งเป็นผลผลิตที่ประเทศภาคีอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น แนวทางด้านวิชาการเรื่องแนวทางการคัดเลือกพื้นที่ ออกแบบและติดตามตรวจสอบฝังกลบ หลุมฝังกลบแบบปลอดภัยในพื้นที่แห่ง แล้งมาก

เครื่องมือในการสนับสนุนการตัดสินใจการจัดการของเสียอันตราย และของเสียอื่น ได้แก่ การพัฒนาหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ เทคนิคและเทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จในการจัดการของเสียอันตรายในเขตเมือง และการสร้างความตระหนักและการรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย

คู่มือการฝึกอบรมการจัดทำแผนชาติในการจัดการของเสียแบตเตอรี่ ตะกั่ว-กรดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบของอนุสัญญาบาเซล

⁶E. Hesselbach, M. Ohlendorf, and C. Herrmann, "Configuration of Recycling Networks for Enhanced WEEE Recycling," *Environmentally Conscious Design and Inverse Manufacturing*, 2001, Proceedings EcoDesign 2001: Second International Symposium on Tokyo, Japan, 11-15 December 2001.

การเสริมสร้างขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการจัดการของเสียอันตรายและการดำเนินการรวบรวมข้อมูลและสร้างความตระหนักในการจัดการของเสีย

ที่ประชุมภาคีฯ สมัยที่ 8 ยังได้มีการรับรองแนวทางวิชาการในการจัดการของเสียต่าง ๆ อย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ของเสียที่ประกอบ/ปนเปื้อนสารป้องกัน/กำจัดศัตรูพืชและสัตว์ จำพวกอัลดริน คลอเดน ดีลดริน ฯลฯ หรือของเสียที่ปนเปื้อนด้วยเฮกซะคลอโรเบนซีนที่ใช้ในอุตสาหกรรม ของเสียที่ประกอบ/ปนเปื้อนสารดีดีที สารไดออกซิน ฟิวเรน พีซีบี เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลจะทำการเผยแพร่แก่ภาคีสัญญา องค์การระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและภาคอุตสาหกรรมต่อไป และในปัจจุบัน คณะทำงาน Open Ended กำลังจัดเตรียมการแก้ไขแนวทางวิชาการในการจัดการยางรถใช้แล้ว และทบทวนและปรับปรุงแนวทางวิชาการต่าง ๆ เช่น การเผาบนดิน (D10) การฝังกลบแบบ Specially Engineered (D5) และการจัดการของเสียอันตรายจากบ้านเรือน (Y46)⁷

สำหรับกรอบการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายในประเทศภาคี ตามแผนกลยุทธ์เพื่อการอนุรักษ์ตามอนุสัญญาบาเซลในช่วงปี 2548-2553 ประกอบด้วย การดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับของเสียอันตรายที่จัดทำขึ้น การใช้ประโยชน์จากแนวทางวิชาการและการจัดทำ Inventory อย่างละเอียดเพื่อการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ โครงการภายใต้กรอบการดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วย การจัดทำแผนการกำจัดหรือคืนสภาพโดยอยู่บนพื้นฐานการจัดทำ Wastes Inventory และ Waste Audit และการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการจัดการของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับปรุงแนวทางวิชาการให้ทันสมัย การส่งเสริมการดำเนินการและการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในรูปแบบของการป้องกันการเกิดของเสีย การลดให้เหลือน้อยที่สุด การลดของเสีย การรีไซเคิลและการกำจัด

⁷ กรมควบคุมมลพิษ, อนุสัญญาบาเซล [Online], available URL: http://www.pcd.go.th/Info_serv/Info_parti.html#s12, 2550 (มิถุนายน, 21).

ในส่วนของกิจกรรมภายใต้กรอบการดำเนินการเพื่อป้องกันการเกิดของเสียและการลดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด ประกอบด้วยการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การพัฒนานโยบายเพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาหุ้นส่วนความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมเพื่อจัดทำโครงการลดของเสียในทุกภูมิภาค

ส่วนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้น อนุสัญญาบาเซลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมาก เห็นได้จากการตั้งหัวข้ออภิปรายว่า “การคิดค้นแนวทางใหม่ในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมผ่านอนุสัญญาบาเซล” (Creating Innovative Solutions Through the Basel Convention for the Environmentally Sound Management)⁸ ในการประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 8 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม 2549 ที่ผ่านมามีได้ชื่อการประชุมว่า “World Forum on E-waste” และที่ประชุมได้มีการรับรองปฏิญญาไนโรบีว่าด้วยการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Nairobi Declaration on Environmentally Sound Management of Electronic and Electrical Waste) อันเป็นการแสดงพันธกรณีของภาคีอนุสัญญาที่จะดำเนินแนวทางตามปฏิญญาเพื่อให้การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการจัดการโดยมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ที่ประชุมอนุสัญญาบาเซลยังได้ก่อตั้งคณะทำงานหุ้นส่วนความร่วมมือการจัดการโทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone Partnership Initiative: MPPI) ในปี 2545⁹ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ (ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศภาคี) และภาคเอกชน (บริษัทผู้ผลิตโทรศัพท์มือถือ) รวมทั้งศูนย์ภูมิภาคของอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention Regional Centres) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์และ

⁸UNEP, op. cit.

⁹Rolf Widmera, Heidi Oswald-Krapf, Deepali Sinha-Khetriwal, Max Schnellmann, and Heinz Böni, “Global Perspectives on e-waste,” **Environmental Impact Assessment Review** 25 (2005): 436-458.

การจัดการซากโทรศัพท์มือถืออย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคและผู้นำทางการเมืองคณะทำงานฯ ได้พัฒนาโครงการขึ้น 4 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการปรับปรุง (ซ่อมแซม) โทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone Refurbishment)
- 2) โครงการกำหนดกฎเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมและการเคลื่อนย้ายข้ามแดน (Collection and Transboundary Movement)
- 3) โครงการคืนสภาพและรีไซเคิล (Recovery and Recycling) และ
- 4) โครงการปรับปรุงการออกแบบโทรศัพท์มือถือ (Design Consideration)

โดยแต่ละโครงการได้จัดทำเอกสารข้อเสนอแนะเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินโครงการนำร่องในการเก็บรวบรวมและการจัดการโทรศัพท์มือถือใช้แล้วหรือที่หมดอายุการใช้งานในประเทศกำลังพัฒนา

นอกจากนี้ อนุสัญญาบาเซลยังได้ริเริ่มคณะทำงานหุ้นส่วนความร่วมมือในการปรับปรุง/ซ่อมแซมและการรีไซเคิลเครื่องคอมพิวเตอร์ (Global Computer Refurbishment and Recycling Partnership) หรือที่เรียกกันว่า “e2e” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริษัทผู้ผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์และผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในโครงการเพิ่มสัดส่วนการใช้ซ้ำและการรีไซเคิลเครื่องคอมพิวเตอร์รวมทั้งแผงวงจร แป้นพิมพ์ เม้าส์ ปริ้นเตอร์ ลำโพง ฯลฯ เพื่อลดการทิ้งซากเครื่องคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ในแหล่งฝังกลบ¹⁰ คณะทำงาน e2e นี้ดำเนินการโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) และมหาวิทยาลัยสหประชาชาติ (United Nations University)

¹⁰S. Herat and M. Wolski, **High-tech Trash from our Modern Society**, 17th WasteMINZ Annual Conference, Waste Management Institute of New Zealand, Rotorua, New Zealand, November 2005.

2.2. ข้อแก้ไขอนุสัญญา (Ban Amendment)

บทบัญญัติทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมการขนส่งของเสียอันตรายนั้น ได้แก่อนุสัญญาบาเซล ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ การห้ามการส่งออก และพิธีสารบาเซล อนุสัญญาบาเซล ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน โดยที่ประชุมภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 3 (COP 3) ในปี พ.ศ. 2538 มีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดทำ “ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการห้ามส่งออกของเสียอันตราย” หรือที่เรียกว่า Ban Amendment (มติข้อตัดสินใจที่ III/1) โดยข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ จะห้ามประเทศที่กำหนดในภาคผนวก 7 ได้แก่ ประเทศในกลุ่ม OECD European Commission (EC) และลิกเตนสไตน์ ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศที่ไม่ได้ระบุในภาคผนวก 7 เพื่อการกำจัดขั้นสุดท้ายโดยทันที และการห้ามเพื่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2540 ทั้งนี้ ตามมาตรา 17 วรรค 5 ของอนุสัญญาบาเซล 28 ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลจะมีผลบังคับใช้ภายใน 90 วัน หากมีการให้สัตยาบัน การให้ความเห็นชอบ หรือการยอมรับอย่างเป็นทางการต่อข้อแก้ไขดังกล่าวจากภาคีอนุสัญญาอย่างน้อย 3 ใน 4 ของภาคีที่ยอมรับข้อแก้ไขในขณะนั้น (82 ประเทศ) โดยสามารถจำแนกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ข้อพิจารณาทั่วไป

อนุสัญญาบาเซลจะกำหนดพันธกรณีที่ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องดำเนินการ เพื่อให้การขนส่งของเสียอันตรายและการกำจัดได้ดำเนินการไปโดยเรียบร้อยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซล ก็เป็นมาตรการที่จะควบคุมและจำกัดการขนส่งของเสียอันตรายจากกลุ่มประเทศ OECD ส่วนพิธีสารบาเซลก็จะเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกรณีที่หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการขนส่งของเสียอันตราย ความรับผิดชอบและกรณีหากมีการขนส่งของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้อนุสัญญาบาเซลนั้นประเทศไทยได้ให้สัตยาบันแล้ว แต่ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ และพิธีสารบาเซลยังไม่ได้ลงนามให้สัตยาบัน

ในการประชุมร่วมของภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 1 (Conference of Parties 1: COP 1) ณ ประเทศอูรุกวัย เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 4 ธันวาคม

พ.ศ. 2535 กลุ่มประเทศ G77 ได้ร้องขอต่อที่ประชุม COP 1 ให้มีการห้ามการส่งออกของเสียอันตรายทั้งหมดจากประเทศในกลุ่ม OECD ไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD เนื่องจากเห็นว่าการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายจากประเทศในกลุ่ม OECD ซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการจัดการของเสียอันตรายโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดในอนุสัญญาบาเซล

ในการประชุม COP 2 ณ ประเทศสวีเดนเมื่อวันที่ 21-25 มีนาคม พ.ศ. 2537 ที่ประชุมได้เห็นชอบที่ห้ามการส่งออกของเสียอันตรายตามที่กลุ่ม G77 ร้องขอ โดยได้มีมติข้อตัดสินใจที่ II/12 ดังนี้

1) ห้ามการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายจากประเทศในกลุ่ม OECD ไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD เพื่อการกำจัดขั้นสุดท้ายโดยทันที

2) ห้ามการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายจากประเทศในกลุ่ม OECD ไปยังประเทศนอกกลุ่ม OECD เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2540

3) ประเทศนอกกลุ่ม OECD ที่ไม่ห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายเข้ามาในประเทศตน และอนุญาตให้มีการนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศในกลุ่ม OECD เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ให้แจ้งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลว่าจะอนุญาตให้มีการนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศกลุ่ม OECD เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยระบุประเภทของของเสียอันตรายที่นำเข้า ปริมาณการนำเข้า กระบวนการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ที่ใช้ในประเทศ รวมทั้งกระบวนการและจุดหมายปลายทางในการกำจัดเศษเหลือทิ้งจากการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ดังกล่าว

4) ขอให้ภาครายงานตามปกติต่อสำนักเลขาธิการ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อตัดสินใจข้างต้นรวมทั้งรายละเอียดการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายที่อนุญาตตามข้อ 3 นอกจากนี้ยังได้ขอให้สำนักเลขาธิการเตรียมข้อมูลสรุปและรวบรวมรายงานเหล่านั้นเพื่อเสนอพิจารณาในคณะกรรมการ Open-ended Ad Hoc Committee และที่ประชุมภาคีต่อไป

5) ขอให้ภาคีอนุสัญญาบาเซลร่วมมือและดำเนินงาน เพื่อประกัน การปฏิบัติตามข้อตัดสินใจนี้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการประชุม COP 3 ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 18-22 กันยายน พ.ศ. 2538 ที่ประชุมได้เห็นชอบโดยมติเอกฉันท์ต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซล หรือที่เรียกว่า “ข้อกำหนดห้าม” (Ban Amendment) ตามมติข้อตัดสินใจที่ III/1 ซึ่งมีสาระสำคัญในการห้ามประเทศที่กำหนดในภาคผนวก 7 (ประเทศในกลุ่ม OECD EC และประเทศลิกเตนสไตน์) ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศที่ไม่ได้ระบุในภาคผนวก 7 เพื่อการกำจัดขั้นสุดท้ายโดยทันที และการห้ามเพื่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลดังกล่าวนี้จะมีผลบังคับใช้ภายใน 90 วัน หากมีการให้สัตยาบันพิธีสารการให้ความเห็นชอบ หรือการยอมรับอย่างเป็นทางการต่อข้อแก้ไขดังกล่าวจากภาคีสมาชิกอย่างน้อย 3 ใน 4 ของภาคีที่ ยอมรับข้อแก้ไขในขณะนั้น (จำนวน 62 ประเทศ) ปัจจุบันได้มีภาคีสมาชิกอนุสัญญา บาเซลให้สัตยาบันแล้ว 61 ประเทศ (พฤศจิกายน พ.ศ. 2548)

อย่างไรก็ดี ที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 4-7 ได้มีมติ เร่งรัดให้ภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขห้ามการส่งออกฯ ของ อนุสัญญาบาเซลตามข้อตัดสินใจที่ III/1 ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อให้ข้อแก้ไข ดังกล่าวมีผลบังคับใช้โดยเร็ว และจากเหตุการณ์การทิ้งกากสารพิษในเมืองอาบิเดจัน (Abidjan) สาธารณรัฐ โกตดิวัวร์ (หรือที่รู้จักในชื่อ ไอวอรี โคสต์ Ivory Coast) เมื่อเดือน สิงหาคม 2549 ทำให้ประเทศภาคีที่เข้าร่วมประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 8 ในเดือนธันวาคม 2549 ตื่นตัวและหันมาสนับสนุนให้มีการบังคับใช้ข้อแก้ไขอนุสัญญา มากขึ้น รวมทั้งเกาหลีใต้ซึ่งที่ผ่านมาได้คัดค้านข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ มาโดยตลอดร่วมกับ กลุ่มประเทศ JUSCANZ30 (BAN, 2006b) แต่ด้วยเหตุปัญหาข้อถกเถียงเกี่ยวกับการ ตีความ “ภาคีที่ยอมรับข้อแก้ไข” ตามมาตรา 17 วรรค 5 ของอนุสัญญาบาเซล ทำให้ที่ ประชุมยังไม่สามารถตัดสินใจให้ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ได้โดยเร็วแม้จะมี จำนวนสัตยาบันสารต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ ในช่วงที่มีการประชุมนั้น (ธันวาคม 2549) 63 ฉบับแล้วก็ตาม ในการนี้ ที่ประชุมฯ ได้มอบหมายให้คณะทำงาน Open-ended หาข้อ

63 ฉบับแล้วก็ตาม ในการนี้ ที่ประชุมฯ ได้มอบหมายให้คณะทำงาน Open-ended หาข้อ
 ยุติในประเด็นดังกล่าวและบรรจุเป็นแผนงานของคณะทำงานสำหรับปี 2550-2551
 ต่อไป¹²

ระเบียบและเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับ การขนส่ง
 ของเสียอันตรายข้ามแดนภายใต้อนุสัญญาบาเซล (มติที่ 3/1) ซึ่งประเทศไทยได้ถือ
 ปฏิบัตินั้น ได้กำหนดให้สามารถดำเนินการได้ภายใต้เงื่อนไขหรือไม่อนุญาต ดังนี้

การส่งออกของเสียอันตรายเพื่อกำจัดในขั้นสุดท้าย : ประเทศไทย
 ได้กำหนดเงื่อนไขไม่อนุญาตไว้ กล่าวคือ ผลกระทบจากการนำเข้า-ส่งออกและการ
 ครอบครองสารอันตรายและของเสียอันตรายในราชอาณาจักรไทย จะดำเนินการได้
 ภายใต้ขั้นตอนและวิธีการที่ประกาศโดยกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2537 ผ่านทาง
 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยสามารถส่งออกของ
 เสียอันตรายที่ได้กำหนดไว้ภายใต้อนุสัญญาบาเซลใหม่ได้ ในกรณีที่ไม่มีสถานบริการ
 กำจัดของเสียอันตรายที่เหมาะสม

1) การส่งออกของเสียอันตรายเพื่อการนำกลับมาใช้ใหม่: ประเทศไทย
 ห้ามการส่งออกของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น ๆ เพื่อการนำกลับมาใช้ใหม่ ผลกระทบ
 การนำเข้า-ส่งออก และการครอบครองสารอันตราย และของเสียอันตรายในราชอาณาจักร
 ไทยจะดำเนินการได้ ภายใต้ขั้นตอนและวิธีการที่ประกาศ โดยกระทรวงอุตสาหกรรม
 พ.ศ. 2537 ผ่านทางพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

2) การนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อกำจัดในขั้นสุดท้าย: ประเทศไทย
 ห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น ๆ โดยทั่วไป ผลกระทบ การนำเข้า-
 ส่งออก และการครอบครองสารอันตรายและของเสียอันตรายในราชอาณาจักรไทย
 จะดำเนินการได้ภายใต้ขั้นตอน และวิธีการที่ประกาศโดยกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ.

¹²S. Herat and A. Karagiannidis, "Need for Sustainable Management of
 Electronic Waste (e-waste) in Australia," First International Conference on
 Environmental Management, Engineering, Planning and Economics, Skiathos Island,
 Greece, June 2007.

2537 ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยก็ได้กำหนดนโยบายระดับชาติในการห้ามการนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อการกำจัดในขั้นสุดท้ายในราชอาณาจักรไทย เช่น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติห้ามการนำเข้าแบตเตอรี่รถยนต์และของเสียประเภทพลาสติก (ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซลและประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2543) มากำจัดในขั้นสุดท้ายทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2537 นอกจากนี้ประกาศกระทรวงพาณิชย์ห้ามนำเข้าอย่างใช้แล้ว เศษยาง เศษวัสดุยกเว้นในกรณีของการนำเข้าเพื่อการวิจัยและพัฒนา หรือเพื่อการแข่งขันหรือการท่องเที่ยว

3) ไม่อนุญาตให้นำเข้าของเสียอันตรายสำหรับนำกลับมาใช้ใหม่: ประเทศไทยเข้มงวดเกี่ยวกับการนำเข้าของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ สำหรับนำกลับมาใช้ใหม่ โดยทั่วไป ผลกระทบ การนำเข้า-ส่งออก และการครอบครองสารอันตรายและของเสียอันตราย ในราชอาณาจักรไทยจะดำเนินการได้ภายใต้ขั้นตอนและวิธีการที่ประกาศโดยกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2537 การนำเข้าของเสียประเภทพลาสติกเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่เข้ามาในราชอาณาจักรให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2539 การนำเข้าเศษวัสดุและวัสดุใช้แล้วเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญในการควบคุมและจัดการของเสียอันตรายในประเทศอื่น ๆ

4) ไม่อนุญาตด้านการขนส่งของเสียอันตราย: ประเทศไทยไม่อนุญาตให้มีการขนส่งของเสียอันตรายโดยเสรี การขนส่งต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2537 และประกาศของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ข้อห้ามนี้ครอบคลุมประกาศและของเสียชนิดต่าง ๆ ตามอนุสัญญาบาเซล

ในการประชุม COP 4 ณ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23-27 กุมภาพันธ์ 2541 ที่ประชุมได้มีมติข้อตัดสินใจที่ IV/7 เร่งรัดให้ภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลการห้ามส่งออกฯ ตามข้อตัดสินใจที่ III/1 เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อให้ข้อแก้ไขดังกล่าวมีผลบังคับใช้

ในการดำเนินการตามข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ การห้ามส่งออกนั้น ปัญหาอุปสรรคในการให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขการห้ามส่งออกฯ ของอนุสัญญาบาเซลในเรื่อง

ต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเรื่องระบบการควบคุมการนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายตามระบบ Harmonized Code System ขององค์การศุลกากรโลก ไม่มีการจำแนกหมวดหมู่ของของเสียอันตรายออกจากของเสียทั่วไปและออกจากวัตถุอันตราย ปัญหาการส่งออกของเสียที่ใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จากประเทศในกลุ่ม EC และ OECD มายังประเทศไทยบางส่วนนั้นพบว่า มีการกรอกเอกสารการส่งออกโดยใช้ระบบการจำแนกของเสียแบบอื่นที่มีใช้ระบบการจำแนกของเสียตามอนุสัญญาบาเซล ซึ่งทำให้มีความเสี่ยงว่า ของเสียที่นำเข้าเหล่านั้นอาจเป็นของเสียอันตรายภายใต้การบังคับของอนุสัญญาบาเซล ปัญหาที่อาจเกิดความยุ่งยากทางเศรษฐกิจการค้า หากมีการหยุดนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศทั้งในและนอกกลุ่ม EC และ OECD ทั้งนี้สืบเนื่องจากการที่ไม่มีข้อมูลการนำเข้าของเสียที่ใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ในทางอุตสาหกรรมของไทยที่ถูกต้องและชัดเจน ปัญหาการนำเข้าของเสียอันตรายมาในประเทศไทยประมาณร้อยละ 50 นำเข้าผ่านทางท่าเรือเอกชน ซึ่งไม่มีการควบคุมบังคับที่เข้มงวด

ข้อขัดแย้งและข้อยุ่งยากในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลและข้อแก้ไขการห้ามส่งออกของอนุสัญญากับมาตรการ WEEE ของ EC ในกรณีที่ต้องมีการนำ WEEE กลับมากำจัดทำลายในประเทศ และปัญหาในการจัดการนำเข้าและการรื้อทำลายเรือ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2543 พบว่า ไทยมีการนำเข้าเรือ 6 ลำ จากกลุ่ม OECD เพื่อรื้อทำลายและนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ดังนั้นในการให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ จึงมีข้อเสนอแนะให้พิจารณาดำเนินการปรับปรุงระบบการควบคุมการนำเข้าให้มีหมวดหมู่การจัดจำแนกสำหรับของเสียอันตรายที่ชัดเจน การศึกษาสำรวจปริมาณการนำเข้าของเสียทั้งในภาคผนวก 8 และ 9 จากประเทศในกลุ่ม OECD และติดตามตรวจสอบว่า ได้มีการนำเข้ามาดำเนินการด้วยกระบวนการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมหรือไม่

2.3 พิธีสารบาเซล (Basel Protocol)

พิธีสารบาเซลหรือพิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน เป็นพิธีสารที่

ระบุดังกล่าวความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขนส่งของเสียอันตรายฯ และการชดใช้ค่าเสียหาย เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากของเสียอันตรายนั้นมีความรุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหายได้มาก มาตรการทั่วไปทางกฎหมายยังมีข้อจำกัดในการชดใช้ค่าเสียหายและการบังคับคดีพิธีสารบาเซล ได้กำหนดพันธกรณีของภาคีสมาชิกไว้

การจัดทำพิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ค่าเสียหายจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัดนั้น เกิดจากในการประชุมใหญ่ภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 5 เมื่อปี 2542¹³ ภาคีสมาชิกได้ให้ความเห็นชอบกับพิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ค่าเสียหายจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด หรือที่เรียกอย่างสั้นว่า พิธีสารบาเซล ซึ่งจะบังคับใช้กับความเสียหายเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน รวมทั้งการขนส่งที่ผิดกฎหมายและบังคับเฉพาะประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลที่ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเท่านั้น¹⁴ โดยกำหนดความรับผิดชอบของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แจ้ง ผู้กำจัดและบุคคลอื่น ทั้งนี้ ภาคีต้องรับเอามาตรการด้านกฎหมายโดยแจ้งต่อสำนักเลขาธิการเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพิธีสาร

พิธีสารบาเซลมีที่มาจากกรขยายบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของหลักการที่ 13 ของปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา พ.ศ. 2535 ซึ่งเกี่ยวกับรัฐต้องจัดพัฒนากฎหมายของประเทศและระหว่างประเทศ เกี่ยวกับความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายจากมลพิษและความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ในฐานะเป็น ภาคีของอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการ

¹³Mark E. Allen, "Hazardous Waste Trade: Implementing the Basel Convention into European Union Law," **Colorado Journal of International Environmental Law and Policy** 6 (1995): 163.

¹⁴Gonzalo Biggs, "Latin America and the Basel Convention on Hazardous Wastes," **Colorado Journal of International Environmental Law and Policy** 5 (1994): 333.

กำจัดคำนี้ถึง พันธกรณีภายใต้อนุสัญญาที่ตระหนักถึง ความเสี่ยงของความเสียหายต่อ สุขภาพอนามัยของมนุษย์ ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม ที่มีสาเหตุจากของเสียอันตรายและ ของเสียอื่นและการเคลื่อนย้ายของเสียเหล่านั้นตลอดจนความกังวลถึง ปัญหาการ เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของเสียอันตรายและของเสียอื่นผูกพันต่อ ข้อ 12 ของอนุสัญญา และมุ่งเน้นความจำเป็นที่จะกำหนดระเบียบและขั้นตอนที่เหมาะสมใน ด้านความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายที่เป็นผลจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนและ การกำจัดของเสียอันตรายและของเสียอื่น โดยความต้องการที่จะให้มีการรับผิดชอบบุคคล ที่ 3 และความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อประกันว่าจะมีการชดเชยที่เพียงพอ และพร้อม สำหรับความเสียหายที่เป็นผลจากการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายและของเสีย อื่น

วัตถุประสงค์ของพิธีสาร คือ จัดให้มีการระบบบริหารจัดการที่ดีครอบคลุม ความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายอย่างเพียงพอและโดยพลัน สำหรับความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนและการกำจัดของเสียอันตรายและ ของเสีย รวมถึงการเคลื่อนย้ายที่ผิดกฎหมายของของเสียดังกล่าว¹⁵

พิธีสารบาเซลได้มีการระบุ “ความเสียหาย” อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้าย ข้ามแดนและการกำจัดของเสียอันตรายและของเสีย รวมถึงการเคลื่อนย้ายที่ผิดกฎหมาย ของของเสีย ว่าหมายถึง

- (1) การสูญเสียชีวิตหรือการเจ็บป่วยของบุคคล
- (2) การสูญเสียหรือความเสียหายของทรัพย์สินที่นอกเหนือจากทรัพย์สิน ของบุคคลผู้รับผิดชอบตามพิธีสารนี้
- (3) การสูญเสียเงินได้ที่เกิดขึ้น โดยตรงจากผลประโยชน์จากอันเป็นผลมา จากความเสื่อมโทรมจากสภาพสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงรายรับและรายจ่าย

¹⁵ กรมควบคุมมลพิษ, การร่างกฎหมายเพื่อรองรับอนุสัญญาบาเซล (กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ, 2549), หน้า 30.

(4) ค่าใช้จ่ายของมาตรการที่ใช้ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้คืนสู่สภาพเดิม โดยจำกัดเฉพาะค่าใช้จ่ายของมาตรการที่อยู่ระหว่างดำเนินการต่อไป และ

(5) ค่าใช้จ่ายของมาตรการป้องกัน รวมทั้งการสูญเสียหรือความเสียหายอันเนื่องมาจากมาตรการดังกล่าว เท่าที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากคุณสมบัติของเสียที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายและการกำจัด ของเสียอันตรายและของเสียอื่นที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

ในกรณีที่มีความเสียหาย จะมีมาตรการที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ

(1) “มาตรการฟื้นฟู” หมายถึง มาตรการที่เหมาะสมใดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินการ ฟื้นฟูหรือซ่อมแซมสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เสียหายหรือถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยกฎหมายท้องถิ่นอาจระบุถึงผู้รับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว

(2) “มาตรการป้องกัน” หมายถึง มาตรการที่เหมาะสมใด ๆ ที่ดำเนินการโดยบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันลดหรือบรรเทาการสูญเสียหรือความเสียหาย หรือเพื่อการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม

ในขอบเขตการบังคับใช้พิธีสาร จะบังคับใช้กับความเสียหายอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ ของเสียอันตรายและของเสียอื่น และการกำจัด รวมถึงการขนส่งที่ผิดกฎหมายจากจุดที่ของเสียได้ถูกขนถ่ายในการขนส่งภายในพื้นที่ภายใต้เขตอำนาจแห่งชาติรัฐผู้ส่งออกของพิธีสาร ภาควิชาสัญญาอาจแจ้งไปยังผู้เก็บรักษาเกี่ยวกับ การยกเว้นการบังคับใช้ของพิธีสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายข้ามแดนสำหรับเหตุการณ์เช่นว่าที่เกิดภายใต้เขตอำนาจแห่งชาติในส่วนเกี่ยวกับความเสียหายภายในเขตอำนาจการปกครองแห่งชาติรัฐผู้ส่งออก สำนักเลขาธิการต้องแจ้งเวียนคำแจ้งของภาควิชาสัญญา

พิธีสารบาเซลได้กำหนดความรับผิดชอบเด็ดขาด โดยให้บุคคลผู้แจ้งตามข้อ 6 ของอนุสัญญาต้องรับผิดชอบในความเสียหายจนกว่าผู้กำจัดจะครอบครองของเสีย อันตราย และของเสียอื่นหลังจากนั้นผู้กำจัดจะเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหาย ในกรณีที่รัฐผู้ส่งออกเป็นผู้แจ้งหรือถ้าไม่ได้มีการแจ้งผู้ส่งออกต้องรับผิดชอบในความเสียหายจนกว่าผู้กำจัดจะ

ครอบครองของเสียอันตรายและของเสียอื่น หลังจากนั้นผู้กำจัดต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหาย ส่วนรัฐที่นำเข้ามาไม่ใช่โดยรัฐผู้ส่งออก ผู้นำเข้าจะเป็นผู้รับผิดชอบจนกว่าผู้กำจัดจะครอบครองของเสียหากว่ารัฐที่นำเข้าเป็นผู้แจ้งหรือหากไม่มีการแจ้งเกิดขึ้น หลังจากนั้นผู้กำจัดจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น และหากของเสียอันตรายและของเสียอื่นถูกนำกลับ บุคคลผู้แจ้งจะเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายตั้งแต่เวลาที่ของเสียอันตรายออกจากสถานที่กำจัด จนกระทั่งของเสียได้ถูกครอบครองโดยผู้ส่งออก หากเป็นในกรณีนั้นหรือผู้กำจัดรายอื่น

อย่างไรก็ตาม จะไม่มีความรับผิดชอบหากบุคคลดังกล่าวพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเป็น¹⁶

(ก) ผลจากความขัดแย้งทางอาวุธ ศัตรู สงครามกลางเมือง หรือการก่อกบฏ

(ข) ผลจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ หลีกเลียงไม่ได้

ภาคการณ์ไม่ได้ และด้านทานไม่ได้

(ค) ผลทั้งปวงซึ่งเกิดจากการปฏิบัติตามมาตรการบังคับของหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจ ที่ซึ่งความเสียหายนั้นเกิดขึ้น หรือ

(ง) ผลทั้งปวงซึ่งเกิดจากการกระทำที่มีขอบโดยเจตนาของบุคคลที่สาม หรือบุคคลที่ได้รับความเสียหาย

พิธีสารบาเซลได้วางแนวทางวิธีการปฏิบัติสำหรับภาคีสมาชิกว่า

1) ภาคีสัญญาต้องรับเอามาตรการด้านกฎหมาย ข้อบังคับ และบริหารที่จำเป็นต้องปฏิบัติของพิธีสาร

2) เพื่อความชัดเจน ภาคีสัญญาต้องแจ้งสำนักเลขาธิการเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ใน การปฏิบัติตามพิธีสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อจำกัดความรับผิดชอบที่ระบุดตามวรรค 1 ของภาคผนวก ข.

3) ข้อบัญญัติต่าง ๆ ของพิธีสารนี้จะต้องบังคับใช้โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติตามเชื้อชาติ ภูมิภาคหรือถิ่นที่อยู่

¹⁶Widmera, Oswald-Krapf, Sinha-Khetriwal, Schnellmann, and Böni, op. cit.,

พิธีสารบาเซล ได้มีข้อจำกัดเวลาของความรับผิดชอบไว้ว่า

- 1) การเรียกร้องความเสียหายภายใต้พิธีสารจะไม่สามารถทำได้ เว้นแต่จะดำเนินการเรียกร้องภายใน 10 ปี นับตั้งแต่วันเกิดเหตุการณ์ความเสียหาย
- 2) การเรียกร้องความเสียหายภายใต้พิธีสารจะไม่สามารถทำได้ เว้นแต่จะดำเนินการภายใน 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้เรียกร้องรู้หรือมีเหตุอันควรจะทราบถึงความเสียหาย ทั้งนี้ โดยมีข้อจำกัดของเวลาไม่เกินตามวรรค 1 ของข้อนี้
- 3) ในกรณีที่หากเหตุการณ์ประกอบด้วยหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับ โดยมีสาเหตุเดียวกัน ข้อจำกัดเวลาจะนับตั้งแต่วันเกิดเหตุการณ์ลำดับสุดท้าย ในกรณีที่ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ข้อจำกัดของเวลาจะนับตั้งแต่วันสิ้นสุดของเหตุการณ์ ต่อเนื่องนั้น

การประกันภัยและหลักประกันทางการเงินอื่นถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของพิธีสารบาเซล ทั้งนี้ในพิธีสารบาเซลได้วางข้อกำหนดไว้ว่า

- 1) บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะต้องจัดให้มีการประกันภัย พันธบัตร หรือหลักประกันทางการเงินอื่นที่ได้คุ้มครองต่อความรับผิดชอบดังกล่าวตลอดระยะเวลาของความรับผิดชอบ โดยมีจำนวนเงินความคุ้มครองไม่น้อยกว่าขีดจำกัดขั้นต่ำสุดดังระบุในวรรค 2 แห่งภาคผนวก ข รัฐอาจปฏิบัติตามข้อผูกพันภายใต้วรรคนี้ โดยการแจ้งการประกันตนเอง บทบัญญัติในวรรคนี้ ไม่จำกัดการกำหนดให้มีการรับผิดชอบส่วนแรกหรือการร่วมกันจ่ายระหว่างผู้รับประกันภัย แต่ไม่ให้ออกเอาการที่ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถจ่ายค่าเสียหายส่วนแรกหรือร่วมกันจ่ายในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบมาใช้เป็นข้ออ้างในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย
- 2) สำหรับความรับผิดชอบของผู้แจ้งหรือผู้ส่งออกภายใต้ข้อ 4 วรรค 1 หรือของผู้นำเข้าภายใต้ข้อ 4 วรรค 2 นั้น ให้การประกันภัย พันธบัตร หรือหลักประกันทางการเงินอื่น ที่อ้างถึงในวรรค 1 ของข้อนี้ มีขึ้นเพื่อการชดใช้ความเสียหายเฉพาะความเสียหายที่กล่าวไว้ในข้อ 2 ของพิธีสารเท่านั้น
- 3) เอกสารที่แสดงความคุ้มครองสำหรับความรับผิดชอบของผู้แจ้งหรือผู้ส่งออกภายใต้ข้อ 4 วรรค 1 หรือของผู้นำเข้า ภายใต้ข้อ 4 วรรค 2 ของพิธีสาร ต้องแนบมาพร้อมกับการแจ้งที่อ้างถึงในข้อ 6 ของอนุสัญญา ส่วนหลักฐานแสดงความคุ้มครอง

สำหรับความรับผิดชอบของผู้กำจัดการต้องถูกนำเสนอให้แก่หน่วยงานที่มีอำนาจของรัฐที่นำเข้านั้น ๆ

4) การเรียกร้องใด ๆ ภายใต้อธิปไตย อาจกระทำโดยตรงต่อผู้รับประกัน ผู้ออกพันธบัตร หรือผู้ออกหลักประกันทางการเงินอื่น โดยผู้รับประกันภัยหรือผู้ออกหลักประกันทางการเงินอื่นนั้นมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลที่มีความรับผิดชอบภายใต้ข้อ 4 เข้ามาในกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ ผู้รับประกันภัยหรือผู้ออกหลักประกันทางการเงินอื่นอาจใช้สิทธิเรียกร้องต่อผู้เท่าที่บุคคลที่มีความรับผิดชอบภายใต้ข้อ 4 มีสิทธิดังกล่าว

5) ไม่ว่าบทบัญญัติในวรรค 4 จะบัญญัติไว้ประการใด ในกรณีที่ภาคีสัญญาประสงค์จะไม่ให้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีโดยตรงดังกล่าวในวรรค 4 โดยภาคีสัญญาต้องแจ้งต่อผู้เก็บรักษาพันธบัตร ณ เวลาที่ลงนาม ให้สัตยาบัน หรือรับรอง หรือภาคยานุวัติพันธบัตรนี้ถึงความประสงค์นั้น และสำนักเลขานุการต้องเก็บรักษาข้อมูลของภาคีสัญญาผู้ซึ่งได้ทำการแจ้งตามวรรคนี้แล้ว

พันธบัตรบาเซลยังได้กำหนดถึงกลไกทางการเงินที่ใช้ในการดำเนินการว่า

1) ในกรณีที่การชดใช้ภายใต้พันธบัตรไม่ครอบคลุมมูลค่าความเสียหาย มาตรการสนับสนุนอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการชดใช้ที่เพียงพอและทันทั่วทั้งที่อาจถูกนำมาใช้ได้โดยอาศัยกลไกที่มีอยู่

2) ที่ประชุมภาคีสัญญาต้องทบทวนความต้องการและความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกที่มีอยู่เดิมหรือจัดหากลไกใหม่ ๆ อยู่เสมอ

พันธบัตรจะเปิดให้มีการลงนามโดยรัฐและองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคที่เป็นภาคีสัญญาบาเซล ณ กรุงเบิร์น ที่กระทรวงการต่างประเทศของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตั้งแต่ 6 ถึง 17 มีนาคม 2543 (ค.ศ. 2000) และที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ณ กรุงนิวยอร์กตั้งแต่ 1 เมษายน 2543 (ค.ศ. 2000) ถึง 1 ธันวาคม 2543 (ค.ศ. 2000)

พันธบัตรจะต้องได้รับการให้สัตยาบัน การยอมรับ หรือการให้ความเห็นชอบโดยรัฐและได้รับการยืนยันหรือการให้ความเห็นชอบอย่างเป็นทางการจากองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค สัตยาบันสาร สารการยอมรับ สารการยืนยัน

หรือสารการให้ความเห็นชอบจะต้องมอบไว้กับผู้เก็บรักษา พิธีสารจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 90 หลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบันสาร สารการยอมรับสารการยืนยันอย่างเป็นทางการหรือ ภาคนานุวัติสาร ฉบับที่ 20 สำหรับแต่ละรัฐหรือองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ซึ่งได้ให้สัตยาบันยอมรับ เห็นชอบ หรือยืนยันอย่างเป็นทางการพิธีสาร หรือที่ภาคนานุวัติภายหลังจากวันที่ได้มีการมอบสัตยาบันสาร สารยอมรับสารการให้ความเห็นชอบสารการยืนยันอย่างเป็นทางการหรือ ภาคนานุวัติสาร ฉบับที่ 20 พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 90 หลังจากวันที่รัฐ หรือองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เช่นว่า ได้มอบให้สัตยาบันสารสารยอมรับสารการให้ความเห็นชอบ สารยืนยันอย่างเป็นทางการหรือภาคนานุวัติสาร

จากสาระสำคัญของพิธีสารบาเซลจะเห็นได้ว่า ในการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนและการกำจัดหากมีความเสียหายเกิดขึ้นในระหว่างการขนย้าย ไม่ว่าจะเป็นการรั่วไหลของของเสียอันตราย การระเบิด หรือการก่อให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ พืช และสัตว์ ในระหว่างการถ่ายเท หรือเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการขนย้ายก็จะเกิดปัญหาในด้านความรับผิดชอบในลักษณะต่าง ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะจะเป็นความรับผิดชอบที่เป็นการใช้จ่ายโดยตรง เช่น การทำความสะอาด และการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสีย ผลผลิตภาพ ที่มีผลกระทบในพื้นที่ดังกล่าว และค่าความเสียหายต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอาจได้แก่ การได้รับบาดเจ็บ ตาย ในทันที หรือการสูญเสียรายได้ เป็นต้น ซึ่งความเสียหายบางประการอาจจะมีอยู่ในระยะสั้น ๆ แต่ความเสียหายบางประการอาจจะใช้ระยะเวลาหลายปีหลังจากการเกิดเหตุการณ์

ในพิธีสารว่าด้วยความรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายจากการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน และการกำจัด ที่ได้ถูกนำมาใช้จากการประชุมของสมาชิกอนุสัญญาบาเซล เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2542 วัตถุประสงค์ของพิธีสารดังกล่าวคือ เพื่อจัดหากรอบโดยรวมสำหรับความรับผิดชอบและก่อให้เกิดการชดเชยค่าเสียหายที่เพียงพอ สำหรับความเสียหายที่เป็นผลมาจากการขนส่งของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ รวมทั้งการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการขนส่งของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย พิธีสารดังกล่าวได้มองไปถึงบุคคลผู้ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบในเรื่องของการเงินในกรณีที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ในแต่ละช่วงของการขนส่งจากจุดซึ่งของเสียอันตรายได้ถูกบรรจุ บนพาหนะที่จะใช้ขนส่ง

ในรัฐหนึ่ง ที่จะส่งออกไปยังรัฐอื่น รัฐที่ส่งผ่านรวมทั้งการส่งออกและการกำจัดขั้นสุดท้าย ได้ถูกนำเข้ามารวมพิจารณา¹⁷ สมาชิกทั้งหมดได้เห็นพ้องต้องกันในการดำเนินการหรือการจัดทำการให้ความช่วยเหลือ หรือการสร้างศักยภาพในกรณีฉุกเฉิน การจัดตั้งกองทุนหรืองบประมาณในการชดเชยอาจจะเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ หากพิธีสารฯ ไม่ได้ถูกนำมาใช้บังคับ โดยพิจารณาได้ ดังนี้

1) พิธีสารบาเซลได้ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2536 โดยเกี่ยวข้องกับประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งขาดกองทุนและเทคโนโลยีที่เป็นไปได้ในการกำจัดของเสียอันตราย โดยที่รัฐเหล่านั้นไม่สามารถที่จะจัดการเกี่ยวกับการ تهทิ้งของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย หรือกรณีที่เกิดอุบัติเหตุจากเคลื่อนย้ายของเสียเหล่านั้นได้ พิธีสารฯ ได้ถูกนำมาพิจารณา และได้รับการอนุมัติในการประชุมครั้งที่ 5 ของสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล หรือ COP 5 ในเดือนธันวาคม 2542 ในปัจจุบันได้เปิดให้รัฐต่าง ๆ ได้เข้าร่วมให้สัตยาบันในพิธีสารฯ โดย 13 ประเทศได้ลงนามในพิธีสารในช่วงปีแรกหลังจากการประชุม COP 5 และหลังจากการเปิดให้มีการลงนาม ในขั้นตอนนั้น ยังไม่มีประเทศที่ลงนามให้สัตยาบัน อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายและการกำจัดได้ถูกนำมาใช้ในปี พ.ศ. 2535 และเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในแต่ละปีที่มีการขนส่งของเสียอันตรายเป็นปริมาณหลายล้านตัน ซึ่งของเสียอันตรายเหล่านั้นได้ถูกพิจารณาว่าเป็นของเสียที่เป็นอันตรายต่อประชาชน สิ่งแวดล้อม และขณะเดียวกันก็มีความเป็นพิษ ซึ่งอาจจะเกิดการระเบิด ปะทุ หรือลุกเป็นไฟ รวมทั้งอาจก่อให้เกิดการติดเชื้อ หรือเป็นพิษต่อระบบนิเวศน์ได้ อนุสัญญาดังกล่าวได้วางระเบียบของการขนส่งของเสียอันตรายและพันธะหน้าที่ของสมาชิกให้เกิดความแน่ใจว่า ของเสียอันตรายนั้นได้รับการบริหารจัดการและการกำจัดที่จะไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลต่าง ๆ ก็ถูกคาดหวังว่าจะต้องมีปริมาณของเสียที่จะถูกขนส่งน้อยที่สุด และในขณะเดียวกันจะต้องมีการดำเนินการและการกำจัดของเสียเหล่านั้นในทางที่เป็นไปได้มากที่สุด และก่อให้เกิดหรือดำเนินการมาตรการใด ๆ ก็ตามที่ของเสียจากแหล่งกำเนิดนั้นลดน้อยที่สุด ออสเตรเลียได้ยกปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการลงนามในพิธีสารตาม COP 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็น

¹⁷ Secretariat of the Basel Convention, op. cit., p. 24.

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายประเด็น ซึ่งเป็นการยกวางข้อพิจารณาโดยออสเตรเลียได้ตีความใน Article 3, Paragraph 6 ว่า เป็นการอนุญาตที่จะให้นำเอาความรับผิดชอบและการชดเชยค่าเสียหายมาเป็นกรอบกฎหมายภายในประเทศในฐานะที่เป็นภาคีสมาชิกตาม Article 11 ที่มีข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินการหรือจะต้องจัดหาความ รับผิดชอบโดยเฉพาะการนำมาใช้ในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง

2) สมาชิกของข้อตกลงหรือการจัดการดังกล่าว ต้องเป็นบุคคลที่สามารถตัดสินใจว่ากฎหมายในระดับประเทศหรือการกำหนดความรับผิดชอบ โดยเฉพาะจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ตาม Article 11 ของข้อตกลง การประชุมร่วมกันให้ครบ และการตามตัวส่งของพิธีสาร ข้อกำหนดที่เลขาธิการได้แจ้งแก่สมาชิกตาม Article 3.6 และ Article 3.6(a) จะต้องดำเนินการให้ครบถ้วน

3) ข้อเท็จจริงที่ว่า ความรับผิดชอบที่นำมาใช้และกรอบเกี่ยวกับการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจะต้องถูกนำมาดำเนินการให้เต็มที่เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์

2.4 กฎหมายเฉพาะ

2.4.1 Directive on WEEE

Directive on WEEE หรือระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป (Waste from Electrical and Electronics Equipments: WEEE)

ระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป หรือ Waste from Electrical and Electronics Equipments: WEEE เป็นระเบียบของสหภาพยุโรปที่ก่อให้เกิดความสนใจเป็นอย่างมากในด้านการพัฒนา ระเบียบว่าด้วยการจัดการเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นี้ยึดหลักความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Producer Responsibility) ในการรับคืนของเสียที่เป็นซากเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หรือ WEEE โดยระเบียบที่เกี่ยวข้องในเรื่อง WEEE มีสองฉบับคือ Directive 2009/95/EC และ Directive 2009/96/EC

วัตถุประสงค์ของระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของสหภาพยุโรป

- 1) เพื่อแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของเสียประเภท WEEE
- 2) เพื่อส่งเสริมให้มีการรีไซเคิล WEEE มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดปริมาณของเสียที่จะต้องถูกกำจัดโดยวิธีฝังกลบและเผาทำลายในที่สุด
- 3) การกำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในการรับคืนผลิตภัณฑ์เมื่อผู้บริโภคต้องการทิ้ง หรือเมื่อหมดอายุการใช้งานแล้ว เพื่อนำไปรีไซเคิลหรือกำจัด จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- 4) เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถคืน WEEE ให้แก่ผลิตได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สำหรับ Directive 2002/96/EC ว่าด้วยของเสียจากเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Directive on Waste Electrical and Electronic Equipment หรือที่มักเรียกกันว่า ระเบียบ WEEE ค.ศ. 2003) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มกราคม ค.ศ.2003 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันของเสียที่เป็น WEEE และส่งเสริมให้มีการใช้อีก และนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse, Recycle and Recovery) โดยยึดหลัก Producer Responsibility หรือความรับผิดชอบของผู้ผลิต ทั้งนี้ได้กำหนดหน้าที่ให้รัฐสมาชิกต้องดำเนินการเกี่ยวกับ WEEE ดังนี้¹⁸
 - 1) ส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์และการผลิต WEEE ที่เอื้ออำนวยให้สามารถแยกส่วน WEEE เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่
 - 2) จัดระบบให้มีการแยกเก็บ WEEE ออกจากขยะทั่วไปซึ่งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถนำ WEEE มาส่งคืนให้ ณ สถานที่รับคืน (Collection Facilities) โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
 - 3) อนุญาตให้ผู้ผลิตจัดตั้งระบบรับคืน (Take Back System) สำหรับ WEEE จากครัวเรือนไม่ว่าจะโดยลำพังหรือโดยร่วมกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ

¹⁸อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, “การวิเคราะห์ระเบียบ WEEE และ RoHS ในเชิงกฎหมาย,” **Engineering Today** 2, 13 (มกราคม 2547): 118-120.

4) WEEE ทั้งหมดที่แยกเก็บได้จะต้องส่งไปยังสถานบำบัด เว้นแต่จะมีการนำอุปกรณ์หรือผลิตภัณฑ์นั้น ไปใช้อีกทั้งหมด

5) รัฐสมาชิกจะต้องแยกเก็บของเสียเป็น WEEE จากครัวเรือนให้ได้ ในอัตราอย่างน้อย 4 กิโลกรัมต่อประชากร 1 คน ภายในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2006 เป็นอย่างช้า

6) รัฐสมาชิกจะต้องประกันว่า ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นที่กระทำการแทนผู้ผลิตจัดให้ WEEE ได้รับการบำบัดโดยสถานที่บำบัดที่ได้รับอนุญาต ซึ่งใช้วิธีการที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ (Best a Available Techniques) ในการบำบัดและการนำกลับมาใช้ใหม่ และอย่างน้อยจะต้องประกอบด้วยกระบวนการแยกเอาของเหลวออกจาก WEEE และการบำบัดตามประเภทของ WEEE โดยวิธีการที่กำหนดในภาคผนวก 2 ของกฎหมายนี้

7) ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นที่กระทำการแทนผู้ผลิตต้องจัดให้มีการนำ WEEE ที่แยกเก็บแล้วกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้อัตราของการนำกลับมาใช้ใหม่จะต้องเป็นไปตามที่กำหนดภายในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2006 ตัวอย่างเช่น

(1) WEEE ที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ในครัวเรือน อัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ (Rate of Recovery) ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของน้ำหนักโดยเฉลี่ย ของเครื่องใช้ชิ้น และอัตราการนำเอาส่วนประกอบและวัสดุมาใช้ใหม่และรีไซเคิลจะต้องได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของน้ำหนักโดยเฉลี่ยของเครื่องใช้แต่ละชิ้น

(2) WEEE ที่เป็นอุปกรณ์โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ และ WEEE ที่เป็นสินค้าบริโภคอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของน้ำหนักโดยเฉลี่ยของเครื่องใช้แต่ละชิ้น และอัตราการนำส่วนประกอบและวัสดุกลับมาใช้ใหม่และรีไซเคิลจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 ของน้ำหนักโดยเฉลี่ยของเครื่องใช้ชิ้น

(3) WEEE ที่เป็นเครื่องใช้ขนาดเล็กในครัวเรือน อุปกรณ์ให้แสงสว่าง เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ของเล่นและอุปกรณ์กีฬาและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจจับและควบคุม จะต้องมียุทธการนำกลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของ

น้ำหนักโดยเฉลี่ยของเครื่องใช้แต่ละชิ้น และการนำส่วนประกอบและวัสดุกลับมาใช้อีก และรีไซเคิลต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของน้ำหนักโดยเฉลี่ยของเครื่องใช้ชิ้นนั้น

(4) สำหรับหลอดไฟฟ้าที่ปล่อยก๊าซออกมา อัตราการนำส่วนประกอบและวัสดุกลับมาใช้อีก และรีไซเคิลต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของน้ำหนักของหลอดไฟฟ้านั้น

8) ภายในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ.2006 ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบอย่างน้อยในค่าใช้จ่ายสำหรับการเก็บ ขน การบำบัด การนำกลับมาใช้ใหม่และการกำจัด WEEE จากครัวเรือนที่ได้นำมาส่งคืนไว้ ณ สถานที่รับคืน

9) ผู้ผลิตต้องจัดหาหลักประกันด้านการเงินเมื่อวางจำหน่ายสินค้าประเภท WEEE เพื่อเป็นการแสดงว่าจะมีผู้รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการ WEEE และต้องแสดงเครื่องหมายชัดเจนไว้บนผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้ทราบได้ว่า สินค้าชิ้นนั้นมาจากผู้ผลิตรายใด

10) รัฐสมาชิกต้องทำให้แน่ใจว่าผู้บริโภคได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ข้อกำหนดห้ามมิให้ทิ้ง WEEE ร่วมกับขยะอื่น และให้มีการแยกขยะที่เป็น WEEE ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการรับคืน และการจัดเก็บที่ผู้บริโภคสามารถใช้บริการได้ บทบาทของผู้บริโภคในการมีส่วนร่วมเพื่อให้มีการนำ WEEE มาใช้อีก การรีไซเคิลและการกระทำอย่างอื่นเพื่อนำ WEEE กลับมาใช้ใหม่ และผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากสารอันตรายที่อยู่ใน WEEE ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นได้บนตัวผลิตภัณฑ์หรือแสดงเป็นเครื่องหมายและสัญลักษณ์บนหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ ในคู่มือการใช้งาน หรือในใบรับประกันคุณภาพของ WEEE

11) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการนำผลิตภัณฑ์นั้นกลับมาใช้ใหม่ และการบำบัด WEEE อย่างถูกต้อง ผู้ผลิตต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำ WEEE กลับมาใช้ใหม่ และการบำบัดสำหรับผลิตภัณฑ์ WEEE แต่ละชนิด ภายใน 1 ปีนับตั้งแต่ นำ WEEE นั้นออกมาวางจำหน่าย ข้อมูลดังกล่าวต้องรวมถึงส่วนประกอบและวัสดุที่ใช้รวมตลอดถึงตำแหน่งที่ตั้งของสารอันตราย และกระบวนการในการผลิต WEEE นั้น การให้ข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถกระทำได้โดยจัดทำเป็นคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น ซีดีรอม หรือบริการออนไลน์

12) รัฐสมาชิกต้องจัดทำทะเบียนผู้ผลิต และจัดเก็บข้อมูลรายปี เกี่ยวกับปริมาณ และประเภทของ WEEE ที่ออกวางจำหน่าย ที่จัดเก็บได้ทั้งหมด และที่มีการนำมาใช้อีก การรีไซเคิล และการนำกลับมาใช้ใหม่ในแต่ละประเทศสมาชิก รวมตลอดถึงข้อมูลเกี่ยวกับ WEEE ที่ถูกส่งออกจำนวนตามน้ำหนัก หากกระทำไม่ได้ให้คำนวณตามจำนวนชิ้นของผลิตภัณฑ์

13) ให้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขกฎหมายและภาคผนวกต่าง ๆ ของกฎหมายนี้ได้ตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และทางเทคนิค เช่น การเพิ่มชนิดของ WEEE ที่จะถูกควบคุม และวิธีการบำบัด WEEE

14) รัฐสมาชิกต้องออกกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการทางบริหาร เพื่อให้มีการดำเนินการตามกฎหมายนี้ภายในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) การจัดการซากเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ตาม Directive 2002/96/EC of 27 January 2003 หรือระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronics Equipments: WEEE) เป็นมาตรการหนึ่งของนโยบายผลิตภัณฑ์ครบวงจร (Integrated Product Policy: IPP) ที่เป็นนโยบายส่วนเสริมของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป โดยนโยบายนี้เกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) ว่านับตั้งแต่การนำวัตถุดิบมาผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายและให้ผู้บริโภคใช้ จนถึงขั้นตอนการกำจัดหรือหรือทำลายซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์นั้น การดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพและสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์หรือพืช ต่อมาคณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป (The European Commission) ได้เริ่มดำเนินการศึกษาและได้จัดทำ Green Paper on Integrated Product Policy เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในเรื่องดังกล่าว¹⁹ จนกระทั่งเป็นระเบียบ WEEE ในปัจจุบัน

¹⁹European Commission, **A European Union Strategy for Sustainable Development** [Online], available URL: http://ec.europa.eu/index_en.htm, 2009 (January, 10).

ระเบียบดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการ “ผู้ผลิตเป็นผู้รับภาระ” (Producer Responsibility) หรือ “ผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย” โดยให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในการจัดการกับซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ ด้วยการนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อนำชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบ (Components) ของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เมื่อเลิกใช้แล้ว (End of Life) กลับมาคืนสภาพ รีไซเคิล และกลับมาใช้ใหม่ (Recovering, Recycling and Reusing)²⁰ โดยนิยามของผู้ผลิตนั้นจะครอบคลุมทั้งผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ผู้นำเข้า และนิยามของผลิตภัณฑ์นั้นจะหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทั้งหมดไม่ว่าโดยวิธีใด และรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทางอินเทอร์เน็ตหรือ e-commerce ด้วย

‘ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ สหภาพยุโรปต้องใช้มาตรการหลายมาตรการ ได้แก่ การแยกเก็บซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ การจัดการและการคืนสภาพซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ (The Separate Collection of WEEE, The Treatment of WEEE and The Recovery of Such Waste) โดยมาตรการหลักที่ต้องนำมาใช้ คือ

1) ผู้ผลิตต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการดำเนินการจัดการกับซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตด้วยการรับผิดชอบทั้งในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและการจัดการทางกายภาพ (Financial or Physical Responsibility) กล่าวคือ จะต้องไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย (Free of Charge) จากผู้ใช้ในครัวเรือน (Private Households) ที่นำซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์มาคืนให้กับผู้ผลิต การกำหนดมาตรการเช่นนี้จะ เป็นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (Economic Incentive) ที่ทำให้ผู้ผลิตต้องพยายามปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการจัดการซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ตน

2) ผู้ผลิตจะต้องจัดการโดยการแยกเก็บ (Separate Collection) ซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์โดยจัดตั้งจุดรวบรวม (Collecting Points) ที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ในครัวเรือนในการนำซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไปคืนหรือทิ้ง เพื่อสร้างระบบที่ให้ความมั่นใจว่า ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ “สามารถ” นำซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์มาทิ้งหรือคืนได้อย่างแท้จริง ประการสำคัญ มาตรการนี้จะเป็นการ

²⁰Huisman et al., op. cit., p. 528.

สร้างความเป็นธรรมหรือสนามแข่งขันที่เท่าเทียมกัน (Level Playing Field) ให้กับผู้ผลิตในแต่ละประเทศสมาชิก

3) ผู้ผลิตจะต้องสร้างระบบจัดการซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์อย่างเหมาะสมซึ่งรวมถึงการถอดชิ้นส่วนหรือถ่ายของเหลวที่เป็นส่วนประกอบออกจากผลิตภัณฑ์ด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการ การนำมาใช้ใหม่ การรีไซเคิล ซึ่งซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ (Improved Treatment and Reuse/Recycling of WEEE) โดยระบบดังกล่าวถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการจัดการซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ (as a Minimum Standard for the Treatment of WEEE) และผู้ผลิตควรจัดตั้งโรงงานจัดการซากเศษเหลือทิ้ง (Treatment Plants) ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการดำเนินการ โดยรัฐสมาชิกจะต้องเป็นผู้ให้การรับรองโรงงานจัดการซากเศษเหลือทิ้งที่ได้มาตรฐาน โดยโรงงานอาจตั้งอยู่นอกเขตสหภาพยุโรปได้ และผู้ผลิตมีหน้าที่ในการนำซากเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์จากที่เก็บรวบรวมได้ไปยังโรงงานนี้

4) ต้องมีการแจ้งให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทราบถึงบทบาทของ ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ในการดำเนินการเพื่อจัดการซากเศษเหลือทิ้ง เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการซากเศษเหลือทิ้งให้มากที่สุด (To Achieve High Collection Rates) เช่น วิธีการในการไปทิ้งในที่จัดเก็บ และผู้ผลิตควรแจ้งให้ผู้ที่ทำการรีไซเคิลทราบถึงส่วนประกอบที่สำคัญของซากเศษเหลือทิ้ง นอกจากนั้น ควรจะมีการจำกัดการใช้สารบางชนิดที่อาจเป็นอันตราย (The Restriction of the use of Certain Hazardous Substances) ในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อมิให้เกิดปัญหาจากสารนั้นในระหว่างขั้นตอนการจัดการซากเศษเหลือทิ้ง เช่น Lead, Mercury, Cadmium, Hexavalent Chromium และสาร Brominated Flame Retardants บางชนิด โดยอาจกำหนดให้ใช้สารชนิดอื่นที่ไม่มีอันตรายแทน

หลังจากที่ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับ จะมีระยะเวลาปรับตัว (Transitional Period) ให้แก่ผู้ผลิต 5 ปี หมายความว่า ซากเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ที่ได้อยู่ในความครอบครองของผู้บริโภคหรือผู้ใช้ก่อนที่คำสั่งนี้จะมีผลใช้บังคับ (Historical Waste) ให้ผู้ผลิตทุกรายที่ยังดำเนินธุรกิจในปัจจุบันร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการซากเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ที่อยู่ในขอบเขตของ WEEE คือ

- 1) เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ เช่น เครื่องทำความเย็นขนาดใหญ่ ตู้เย็น ตู้แช่แข็ง เป็นต้น
 - 2) เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก เช่น เครื่องดูดฝุ่น เตารีด เครื่องปั่นขนมปัง กระทะไฟฟ้า เครื่องทำกาแฟ เป็นต้น
 - 3) เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสาร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ อุปกรณ์ทำสำเนา เป็นต้น
 - 4) เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง เครื่องดนตรีไฟฟ้า เป็นต้น
 - 5) อุปกรณ์แสงสว่าง เช่น อุปกรณ์สำหรับหลอดฟลูออเรสเซนต์ โคมแรงสูงรวมทั้งหลอดความดันโซเดียม และหลอดฮาโลเจน โคมโซเดียมแรงดันต่ำ เป็นต้น
 - 6) เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (ยกเว้นเครื่องมืออุตสาหกรรมขนาดใหญ่) เช่น เครื่องเจาะ เครื่องเย็บหมุด เครื่องเชื่อม โลหะหรือเครื่องพ่น เครื่องตัดหญ้าหรือทำสวน เป็นต้น
 - 7) ของเล่น เครื่องหย่อนใจและอุปกรณ์กีฬา เช่น รถไฟฟ้า วิดีโอเกม เครื่องกีฬาที่มีเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนประกอบ เครื่องพ่นน้ำหยด เหยี่ยุ เป็นต้น
 - 8) เครื่องมือแพทย์ (ยกเว้นผลิตภัณฑ์เพาะหรือติดเชื้อ) เช่น อุปกรณ์รักษาโรคด้วยรังสี เป็นต้น
 - 9) เครื่องมือติดตามและควบคุม เช่น เครื่องจับควัน ตัวจ่ายความร้อน เครื่องควบคุมอุณหภูมิ เป็นต้น
 - 10) เครื่องขยายอัตโนมัติ เช่น เครื่องขยายเครื่องตีความร้อนบรรจุขวด หรือกระป๋องอัตโนมัติ เครื่องขยายผลิตภัณฑ์อัตโนมัติ เครื่องถอนเงินอัตโนมัติ เป็นต้น
- ตัวอย่างของเสียอันตรายบางประเภทและชนิดตามที่กำหนดไว้ใน Commission Decision 2000/532/EC ได้แก่ ของเสียจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ บัญชีของเสียอันตรายดังกล่าวมานี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเจริญก้าวหน้าทาง

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือเมื่อประเทศสมาชิกมีข้อมูลวิทยาศาสตร์อันเป็นที่
น่าเชื่อถือมาเสนอต่อคณะกรรมการสหภาพยุโรปเพื่อขอปรับบัญชี

เป็นที่น่าสังเกตว่า เช่นเดียวกันกับบัญชีรายชื่อของเสียภายใต้
อนุสัญญาบาเซลทางรถยนต์ที่ใช้แล้วไม่จัดว่าเป็นของเสียอันตราย สำหรับเครื่อง
คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไฟฟ้าที่หมดอายุการใช้งานแล้วนั้น แม้ว่าจะไม่ได้ถูกขึ้นบัญชี
เป็นของเสียอันตรายไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่หากว่าอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าดังกล่าวมี
ส่วนประกอบที่เป็นสารอันตราย เช่น ปรอท แคดเมียม ตะกั่ว โครเมียม PBB และ
PBDE ก็ต้องถือว่าเป็นของเสียอันตรายด้วย

ตารางที่ 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในข่าย WEEE และเป้าหมายขั้นต่ำของสัดส่วนการ
ปรับสภาพ

กลุ่ม	กลุ่มผลิตภัณฑ์	ปรับสภาพ* (Recovery)	นำกลับมาใช้ใหม่* (Re-Use/Recycle)
1	เครื่องใช้ขนาดใหญ่ที่ใช้ในครัวเรือน	80%	75%
2	เครื่องใช้ขนาดเล็กที่ใช้ในครัวเรือน	70%	50%
3	อุปกรณ์โทรคมนาคม	75%	65%
4	อุปกรณ์สำหรับใช้บริโภค	75%	65%
5	อุปกรณ์ให้แสงสว่าง	70%	50%
6	เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	70%	50%
7	ของเล่นเด็ก	70%	50%
8	เครื่องมือแพทย์	ยังไม่กำหนด	ยังไม่กำหนด
9	เครื่องมือวัดหรือควบคุมต่าง ๆ	70%	50%
10	อุปกรณ์จำหน่ายเครื่องดื่มอัตโนมัติ	70%	50%
ข้อยกเว้น	อุปกรณ์ที่มีหลอดภาพเป็นส่วนประกอบ	75%	70%
ข้อยกเว้น	Gas Discharge Lamp	-	80%

หมายเหตุ: (*) นำหนักต่อนำหนักเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์

ที่มา: สุขวสา สีนเจริญเลิศ, “ขยะอิเล็กทรอนิกส์ WEEE และ RoHS,” **Lab Today**

(กรกฎาคม-สิงหาคม 2545): 14.

ระเบียบของสหภาพยุโรป (EU Directives) ดังกล่าวนี้นั้น มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการและกำจัดขยะจากซากอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยให้มีการนำชิ้นส่วนจากซากผลิตภัณฑ์มาใช้ใหม่ (Recycle and Reuse) ให้มากที่สุด และกำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการกับขยะที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ของตน รวมทั้งให้ออกแบบและผลิตสินค้าในรูปแบบที่จะทำให้การแยกชิ้นส่วนและการนำกลับมาใช้ใหม่เป็นไปอย่างสะดวกด้วย

นอกจากนี้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ผ่านมานี้ สหภาพยุโรปยังได้ออกกฎหมายออกมา 2 ฉบับ เพื่อใช้บังคับกับอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการเฉพาะ คือ

1) Directive 2002/95/EC ว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตรายบางชนิดในอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ประกาศใช้เมื่อ 27 มกราคม 2546

2) Directive 2002/96/EC on Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE) ประกาศใช้เมื่อ 27 มกราคม 2546

ทั้งนี้ Directive 2002/95/EC เป็นระเบียบที่บัญญัติหน้าที่ให้รัฐสมาชิกห้ามการใช้สารอันตราย ได้แก่ ตะกั่วปรอท แคดเมียม เฮกซะวาเลนซ์โครเมียม พอลิโบรมิเนตเตดไบฟีนิล (PBB) หรือ พอลิโบรมิเนตเตดไดฟีนิลอีเทอร์ (PBDE) ในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตออกมาจำหน่ายนับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป ส่วน Directive 2002/96/EC เป็นระเบียบที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้ผลิตเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีหน้าที่ต้องเก็บและรับคืนผลิตภัณฑ์ของตนเองเพื่อนำไปกำจัด ซึ่งเป็นการนำเอาหลัก Extended Producers' Responsibility มาใช้ในการบัญญัติกฎหมาย WEEE Directive หรือ The Directive on Waste Electrical and Electronic Equipment กำหนดให้ประเทศสมาชิก EU จัดตั้งระบบเก็บขยะจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Collection Systems for Electronic Equipment) ภายในเดือนสิงหาคม 2548 สำหรับประเทศสมาชิกเดิม 15 ประเทศ และภายในเดือนสิงหาคม 2550 สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ 10 ประเทศ โดยให้ผู้บริโภคสามารถนำขยะดังกล่าวมาส่งคืนที่ร้านค้าหรือจุดเก็บขยะโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้ประเทศสมาชิกเก็บขยะ

ประเภทนี้จากบ้านเรือนอย่างน้อย 4 กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยมีเป้าหมายการนำขยะจากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ใหม่ (Reuse and Recycling Targets)²¹ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผลิตภัณฑ์

ในขณะที่ RoHS หรือ The Directive on the Restriction of the Use of Hazardous Substances นั้น เป็นระเบียบว่าด้วยการห้ามใช้สารอันตราย 6 ชนิดในการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คือ ตะกั่ว แคดเมียม ปรอท Hexavalent Chromium, Polybrominated Biphenyls (PBB) และ Polybrominated Diphenyl Ethers (PBDE) ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2549 เป็นต้นไป

คณะกรรมการยุโรปได้กำหนดให้ประเทศสมาชิก EU (ทั้ง 25 ประเทศ) ออกกฎหมายของประเทศตนเพื่อบังคับใช้ (Implement) ระเบียบ WEEE และ RoHS ภายในวันที่ 13 สิงหาคม 2547 แต่มีกรีซเพียงประเทศเดียวที่ได้ออกกฎหมายดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด ทำให้กรรมการสิ่งแวดล้อมยุโรป Mrs. Margot Wallstrom ขอให้ประเทศสมาชิกอีก 24 ประเทศเร่งดำเนินการออกกฎหมายโดยด่วนเพื่อยับยั้งอันตรายที่เกิดจากขยะจากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์

จากสถิติของ European Environment Agency ประชากรสหภาพยุโรปโดยรวมทิ้งขยะในปริมาณมากถึง 1.3 พันล้านตันต่อปี หรือ 3.5 ตันต่อคนต่อปี โดย 40 ล้านตันเป็นขยะที่เป็นอันตราย (ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม) และนอกจากขยะจากบ้านเรือนที่มีปริมาณดังกล่าวแล้ว ยังมีขยะจากการทำเกษตรกรรมอีก 700 ล้านตันต่อปี ซึ่งปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้มีการกำหนดใน Environment Action Programme แผนที่ 6 ของ EU ให้การจัดการและป้องกันการเกิดขยะเป็นหนึ่งในสี่ของสิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนที่สุด (One of Four Top Priorities) และให้มุ่งลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น

โดยใช้ 3 หลักการดังนี้

1) การป้องกันการเกิดขยะ (Waste Prevention) เช่น โดยการลดการใช้สารอันตรายเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ และปรับปรุงวิธีการผลิต

²¹Ecroignard, op. cit. p. 25.

2) การนำขยะไปใช้ใหม่ (Recycling and Reuse) โดยกำหนดให้ขยะจากบรรจุภัณฑ์ รถยนต์ที่หมดสภาพ แบตเตอรี่ และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นขยะประเภทที่ต้องดำเนินการก่อน (Priority)

3) การปรับปรุงและกำกับดูแลการกำจัดขยะในขั้นสุดท้าย (Improving Final Disposal and Monitoring)

ขยะที่ไม่สามารถนำไปใช้ใหม่ได้ จะดำเนินการโดย

(1) เเผา ซึ่งจะต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อไม่ให้เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และมีการกำหนดระดับการปล่อยสารพิษของเตาเผา (Limits on Emission Levels from Incinerators) ด้วย

(2) ฝัง ซึ่งจะเป็นวิธีสุดท้ายหากไม่มีทางเลือกอื่นแล้ว และอนุญาตให้ทำกับขยะบางประเภทเท่านั้น

2.4.2 Directive on RoHS

RoHS ย่อมาจาก Restriction of Hazardous Substances เป็นข้อกำหนดที่ 2002/95/EC ของสหภาพยุโรป (EU) ว่าด้วยเรื่องของการใช้สารที่เป็นอันตรายในอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหมายความรวมถึงเครื่องใช้ทุกชนิด ที่ต้องอาศัยไฟฟ้าในการทำงาน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่า ชิ้นส่วนทุกอย่างที่ประกอบเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น²² ตั้งแต่แผงวงจร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไปจนถึงสายไฟ จะต้องผ่านตามข้อกำหนดดังกล่าว โดยสารที่ถูกจำกัดปริมาณการใช้มีกำหนดไว้ถึง 6 ชนิด ดังนี้

- 1) ตะกั่ว (Pb) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
- 2) ปรอท (Hg) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
- 3) แคดเมียม (Cd) ไม่เกิน 0.01% โดยน้ำหนัก
- 4) เฮกซะวาเลนซ์ (Cr-VI) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
- 5) โพลีโบรมิเนต ไบเฟนิลส์ (PBB) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก

²²อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, เรื่องเดิม, หน้า 118.

6) โพลีโบรมิเนต ไคเฟนิล อีเธอร์ (PBDE) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก

แต่มีข้อยกเว้นสำหรับอุปกรณ์บางอย่าง ที่ยังไม่สามารถใช้สารอื่นมาทดแทนได้ เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ซึ่งมีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ นอกจากนั้น ยังมีอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์และการทหาร ก็ได้รับการยกเว้นด้วย

ระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตราย (RoHS Directive) ห้ามมิให้ขายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบด้วยปริมาณสาร แคดเมียม (Cadmium), เฮกซะวาเลนท โครเมียม (Hexavalent Chromium), ตะกั่ว (Lead), ปรอท (Mercury), Polybrominated Biphenyls (PBBs) และสาร Polybrominated Diphenylethers (PBDEs) ไปยังสหภาพยุโรป RoHS ขอมให้มีการยกเว้นที่เฉพาะซึ่งสามารถใช้ได้กับชนิดของผลิตภัณฑ์บางอย่าง (เช่น อุปกรณ์โครงสร้างพื้นฐานของเครือข่าย (Network Infrastructure Equipment)) ในที่ที่ไม่สามารถหาสารและกระบวนการผลิตทางเลือกที่เหมาะสมได้ ชิ้นส่วนประกอบและกระบวนการผลิตที่มียังไม่ได้มีการกำจัดสารตะกั่ว (Pb) ออกจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยอุตสาหกรรมการแก้ปัญหาการรักษาความปลอดภัยของเครือข่าย (The Network Security Solutions Industry) อย่างสมบูรณ์ ตะกั่ว (Pb) ยังคงเป็นสารที่จำเป็นต่อไปจนกว่าจะถึงเวลาที่มีทางเลือกที่ดีสามารถนำมาใช้กับแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้

ดังนั้น RoHS คือ ระเบียบข้อบังคับ 2002/95/EC ที่ระบุว่า การจำกัดการใช้สารอันตรายในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์" และจะจำกัดการใช้สารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้:

- 1) ตะกั่ว (Lead)
- 2) ปรอท (Mercury)
- 3) แคดเมียม (Cadmium)
- 4) เฮกซะวาเลนท โครเมียม (Hexavalent Chromium)
- 5) PBB
- 6) PBDE

เพื่อปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับระเบียบ RoHs ของ EU สารต่าง ๆ เหล่านี้ที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์ที่มีชิ้นส่วนประกอบของอุปกรณ์ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่จะส่งไปขายในสหภาพยุโรปจะต้องกำจัดออกไปให้หมดหรือลดปริมาณไปให้เหลือน้อยที่สุดให้อยู่ในช่วงความเข้มข้นที่ยอมรับได้ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิดได้รับผลกระทบ ในขณะที่สารตะกั่ว (Pb) เป็นสารพิษที่ใช้กันอย่างกว้างขวางมากที่สุดในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) คำว่า “ไร้สารตะกั่ว (Lead-free)” มักจะนำไปใช้กันอย่างผิด ๆ ว่าหมายถึง สารพิษทั้งหมดที่ระบุไว้ในระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตราย (RoHS) แต่อย่างไรก็ตาม RoHS จะจำกัดสารพิษทั้งหมด 6 ชนิด เพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมายนี้อย่างแท้จริง จะต้องลดสารพิษแต่ละชนิดต่าง ๆ เหล่านี้ให้มีต่ำกว่าระดับค่าความเข้มข้นสูงสุด (Maximum Concentration Values (MCV)) ที่พวกเขากำหนด หรือใช้สารที่มีการยกเว้นให้สามารถใช้ได้ “RoHS-5” หมายถึงการจำกัดสารทั้งหมดที่กำหนดโดยระเบียบ RoHS ยกเว้นสารตะกั่ว (Pb) ในโลหะบัดกรี “RoHS-6” = RoHS-5 + Pb-free (กำจัดสาร Pb ออกจากโลหะบัดกรี)

การสกัดวัตถุดิบและการกำจัดสารต่าง ๆ เหล่านี้สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้ทั้งต่อสิ่งแวดล้อมในแง่ของมลภาวะและต่อสุขภาพของมนุษย์จากการได้รับสารจากการทำงานและการกำจัด การขจัดสารเหล่านี้ออกจากการผลิตจะลดความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการได้รับสารได้

ตามระเบียบ RoHS (ระเบียบข้อบังคับ 2002/95/EC) และพิจารณาผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบ RoHS ถ้าค่าความเข้มข้นสูงสุดมีค่า 0.1% โดยน้ำหนักในสารที่มีคุณสมบัติเดียวกับสารสารตะกั่ว ปรีท Hexavalent Chromium, Brominated Flame Retardants (PBBs และ PBDEs) และมีค่า 0.01% โดยน้ำหนักในสารที่มีคุณสมบัติเดียวกันกับสารแคดเมียม หรือถ้ามีการใช้สารที่ได้รับการยกเว้นที่เหมาะสมตามที่กำหนดโดยระเบียบข้อบังคับ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ขายไปยังสหภาพยุโรปจะต้องปฏิบัติ

ตามกฎหมาย RoHS-5 หรือ RoHS-6²³ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่เป็นไปตามระเบียบ RoHS ของ EU ที่ขนส่งจะมีการใส่หมายเลขซีเรียล (Serial Number) เข้าไปซึ่งเป็นสิ่งแสดงถึงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับ RoHS อีกทั้งยังจะมีการติดสติ๊กเกอร์ RoHS บนกล่องขนส่งและบนผลิตภัณฑ์อีกด้วย

ในยุโรปมากกว่า 90% ของอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จะจัดส่งไปยังสถานที่ฝังกลบ ซึ่งจะมีปริมาณของเสียประมาณ 6 ล้านตันต่อปี ผลของสารที่มีการปล่อยออกสู่อากาศจะมีความเสี่ยงทั้งต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม²⁴ ระเบียบของสหภาพยุโรปที่ครอบคลุมเรื่องการจัดการของเสียจากอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ผลิต ในผู้ผลิตของ EU จะรับผิดชอบการจัดการขั้นตอนของ WEEE การตีความที่สอดคล้องตรงกันของ "ผู้ผลิต" โดยประเทศต่าง ๆ ของสมาชิก EU ที่ได้มีการจดทะเบียนเป็นตัวแทนนำเข้า ("Importer of Record") (ผู้ขึ้นทะเบียน VAT), และพวกนั้นจะต้องขึ้นทะเบียนและมีการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการบำบัด, การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และการนำอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์กลับมาใช้ใหม่ กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 เดือนสิงหาคม 2005 อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดที่ออกวางตลาดภายหลังจากที่ดังกล่าวจะต้องมีเครื่องหมาย WEEE และมีการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการเก็บรวบรวมภายหลังจากที่ผลิตภัณฑ์หมดอายุการใช้งาน

ระเบียบ RoHS และ WEEE เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยระเบียบ WEEE มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มระดับของการนำกลับมาใช้ใหม่ของ WEEE และสนับสนุนให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยการคำนึงถึงการกำจัดทำลายและการนำ

²³ นุจรินทร์ ราษฎร์กุล, "สารต้องห้ามตามระเบียบ RoHS," **ไฟฟ้าและอุตสาหกรรม** 13, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2549): 121.

²⁴ **Transposition of WEEE & RoHS Directives into National Law of EU Member States and Corresponding Industry Activities** [Online], available URL: http://ch.farnell.com/images/en_UK/rohs/pdf/perchards_april05.pdf, 2008 (November, 12).

กลับมาใช้ใหม่²⁵ ส่วนที่สำคัญในที่นี้คือทำให้ผู้ส่งออกและตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไปยัง EU รับผิดชอบในต้นทุนการเก็บรวบรวม การบำบัดและการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมของ WEEE ถ้ามีการออกแบบผลิตภัณฑ์ในลักษณะนี้ ก็จะมีโอกาสที่จะลดต้นทุนต่าง ๆ เหล่านี้ให้น้อยลงได้ ระเบียบ RoHS จะสอดคล้องกันโดยการลดจำนวนของสารอันตรายที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ให้น้อยลง ในที่นี้จะช่วยลดความเสี่ยงที่มีต่อพนักงานที่นำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ และหมายความว่า จะมีการจัดการที่เฉพาะน้อยลง อีกทั้งยังนำไปสู่การลดต้นทุนของการนำสินค้ากลับมาใช้ใหม่อีกด้วย

3.4.3 REACH

นอกจาก EU Directive on WEEE และ RoHS แล้ว ยังมีระเบียบของกลุ่มสหภาพยุโรปที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ อีก คือ (REACH หรือ EU Directive on Registration Evaluation and Authorization of Chemical) ซึ่งแนวทางระเบียบดังกล่าวถูกเสนอ โดย Council of the European Commission (2006)

ระเบียบฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักประกันว่า การหมุนเวียนของการใช้สารเคมีในอุปกรณ์ต่าง ๆ ในตลาดโลกที่มีการแข่งขันและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ จะมีการดูแล ป้องกันในด้านสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในระดับสูงสุด โดยภายใต้ระเบียบดังกล่าว ผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีและมีการนำเข้าที่มีปริมาณอย่างน้อย 1 ตันต่อปี จะต้องลงทะเบียนกับ Chemical Agency โดยจะต้องมีการแจ้งมาตรการในการสร้างความปลอดภัยในการใช้สารเคมี โดยระเบียบเฉพาะสารเคมีที่จะส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดโรคมะเร็ง การผ่าเหล่าหรือปัญหาด้านการเจริญพันธุ์ รวมทั้งยังมีข้อกำหนดในการใช้สารเคมีอันตราย (Hazardous Chemicals) ที่มีความปลอดภัยกว่ามาทดแทน²⁶ ระเบียบนี้ถูกนำเสนอในสภาของสหภาพยุโรปในปี ค.ศ. 2003 มีการปรับปรุงและให้มีการเตรียมพร้อมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดที่จะนำมาใช้ใน

²⁵ **Transposition of WEEE & RoHS Directives into National Law of EU Member States and Corresponding Industry Activities, Ibid.**

²⁶ European Commission 2006.

ท้ายที่สุดเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา มาตรการทางกฎหมายฉบับนี้จะช่วยให้การดำเนินการกับการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

3. กฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ

3.1 อังกฤษ

รัฐบาลอังกฤษเห็นชอบและดำเนินนโยบายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามสหภาพยุโรปและส่งผลให้บริษัทห้างร้านในอังกฤษต้องเพิ่มมาตรการการรับคืนรีไซเคิลสินค้าตั้งแต่กรกฎาคม ค.ศ. 2008 เป็นต้นไป การสร้างจิตสำนึกผู้ผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ด้วยการบังคับใช้กฎหมายขยะอิเล็กทรอนิกส์ (The Waste Electrical and Electronic Equipment หรือ WEEE Directive) ในอังกฤษนั้นล่าช้ามาเป็นเวลานาน หลังจากเคยวางกรอบเวลาไว้ว่า จะสามารถประกาศใช้ได้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2005 การประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวส่งผลให้โรงงานผู้ผลิตต้องมีการสำรองงบประมาณสำหรับรีไซเคิลผลิตภัณฑ์เก่า ในขณะที่ร้านค้าจะต้องมีบริการรับคืนสินค้าจากผู้ซื้อเพื่อส่งเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล

ตามมาตรฐานของ WEEE Regulations 2006 แบ่งชนิดของขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่

- 1) เครื่องใช้ในบ้านที่มีขนาดใหญ่ (เช่น เครื่องซักผ้า ตู้เย็น เตารอบ)
- 2) เครื่องใช้ในบ้านที่มีขนาดเล็ก (เช่น เครื่องดูดฝุ่น ทีวี เครื่องเป่าผม เตาไรด์)
- 3) อุปกรณ์ไอที และสื่อสาร (คอมพิวเตอร์ พรีนเตอร์ แฟกซ์)
- 4) กลุ่มเครื่องใช้ส่วนตัว (วิทยุ ทีวี เครื่องดนตรี)
- 5) กลุ่มอุปกรณ์ให้แสงสว่าง
- 6) อุปกรณ์ไฟฟ้า (เครื่องตัดหญ้า เครื่องเย็บผ้า)
- 7) อุปกรณ์ทางการแพทย์
- 8) ของเล่น
- 9) เครื่องฉายยาอัตโนมัติ และ

10) กลุ่มจอแสดงผล-อุปกรณ์ควบคุม พวกคอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นเกม คอนโซล ไมโครเวฟ เครื่องซักผ้า ฯลฯ

อุปกรณ์เหล่านี้ถูกทิ้งจะกลายเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามคำนิยามของกฎหมายดังกล่าวในทันที ซึ่งจะเห็นได้ว่า อุปกรณ์เหล่านี้เป็นสินค้าที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลายอย่างมากในสหภาพยุโรป เฉพาะในอังกฤษเอง มีการประมาณการกันว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ประชาชนไม่ต้องการมีประมาณ 1.2 ล้านตันต่อปี ซึ่งส่วนมากจะถูกกำจัดโดยการฝังกลบ

ภายใต้กฎหมายใหม่ ร้านค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีบริการ “รับคืน” สินค้าเก่าจากผู้ซื้อ หรือมิเช่นนั้นก็ต้องร่วมสมทบทุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ WEEE เพื่อนำไปขยายจุดรับคืนสินค้ารีไซเคิลแทน นโยบายด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังเรียกร้องให้ผู้ผลิตสินค้านำร่วมลงนามใน Producer Compliance Schemes ด้วย โดยผู้ผลิตจะต้องรายงานตัวเลขเกี่ยวกับการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทส่งให้กับตัวแทนด้านสิ่งแวดล้อม²⁷ ซึ่งเชื่อว่าส่วนหนึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทผู้ผลิตเอง สิ่งที่คุณผลิตต้องรายงานนั้นเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่ขายได้ และยอดสินค้าที่รับคืนมาเข้ากระบวนการรีไซเคิล ฯลฯ ซึ่งทางหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องจะนำข้อมูลเหล่านี้มาประมวลผลและคิดเป็นอัตราการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละบริษัทออกมา

3.2 สหรัฐอเมริกา

กฎหมายว่าด้วยการจัดการของเสียและของเสียอันตรายของสหรัฐอเมริกา ถูกพิมพ์รวมไว้ใน Title 42, Chapter 42 ของ U.S. Code Collection สำหรับนโยบายและเป้าหมายในการจัดการของเสียของอันตรายของสหรัฐอเมริกาได้ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 6902 ของ Title 42, Chapter 42 คือ

1) จะต้องมีการลดหรือจัดการก่อนของเสียอันตรายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

²⁷Ecroignard, op. cit., p. 48.

2) ของเสียที่เกิดขึ้นจะต้องได้รับการบำบัด เก็บรักษา และกำจัด เพื่อก่อให้เกิดอันตรายน้อยที่สุดต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

3) จะต้องส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาเพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการของเสีย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดองค์กร และวิธีการเก็บขน การคัดแยกของเสีย การนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ และการรีไซเคิลของเสีย และการกำจัดกากของเสียที่ไม่สามารถนำมาใช้ใหม่ โดยวิธีการที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม

4) เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจเกิดแก่สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และเพื่อแก้ปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นจากความขาดแคลนพื้นที่กำจัดของเสียบนพื้นดิน จะต้องลดการกำจัดของเสียโดยวิธีฝังกลบหรือกองไว้บนพื้นดิน (Landfill and Surface Impoundment) ให้เหลือน้อยที่สุด และควรเป็นทางเลือกสุดท้ายในการจัดการของเสียอันตราย

กฎหมายว่าด้วยการจัดการของเสียและของเสียอันตรายของสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย Solid Waste Disposal Act และ กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมดอีก 3 ฉบับ ซึ่งมักจะถูกเรียกรวม ๆ กันว่า Resource Conservation and Recovery Act หรือ RCRA (ออกเสียงว่า “rick-rah” หรือ ริค-ครา) โดยภาพรวมแล้ว RCRA ได้ผ่านพัฒนาการมาแล้ว 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การตรากฎหมาย Solid Waste Disposal Act เมื่อ ค.ศ. 1965 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการวิจัย การสาธิต และการฝึกอบรมด้านการจัดการของเสีย กฎหมายนี้บัญญัติให้รัฐบาลกลางร่วมรับผิดชอบกับมลรัฐต่าง ๆ ในค่าใช้จ่ายสำหรับการสำรวจสภาพปัญหาและวิธีการจัดการของเสีย และการจัดทำแผนจัดการของเสีย

(2) การแก้ไขกฎหมาย Solid Waste Disposal Act โดย Resource Recovery Act ใน ค.ศ. 1970 ปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของกฎหมายจากการมุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพในการกำจัดของเสียมาเป็น การเน้นด้านการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ในรูปของพลังงานหรือวัสดุที่ได้จากของเสีย กฎหมายนี้ให้อำนาจแก่ Environmental Protection Agency หรือ EPA ในการสนับสนุนด้านการเงินแก่การพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ และกำหนดหน้าที่ให้ EPA จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการส่งเสริมการรีไซเคิล และการลดการก่อของเสีย

(3) การแก้ไขกฎหมายโดย RCRA ในปี ค.ศ. 1976 ให้อำนาจแก่รัฐบาลกลางในการควบคุมการจัดการของเสียอันตราย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้อำนาจ EPA ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางระดับประเทศในการออกใบอนุญาตต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายและการห้ามนำของเสียไปทิ้งอย่างเสรี (Open Dumping)

(4) การแก้ไขกฎหมายโดย Hazardous and Solid Waste Amendments (HSWA) ค.ศ. 1984 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาและค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำความสะอาด (Cleanup) พื้นที่ที่ถูกปนเปื้อนด้วยมลพิษอันเนื่องมาจากการทิ้งหรือกำจัดของเสียอันตราย มีบทบัญญัติห้ามการฝังกลบของเสียที่ยังมิได้มีการบำบัดเสียก่อน วางข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการฝังกลบ เช่น การวางพื้นป้องกัน (Liner) ก่อนการฝังกลบ และการเก็บรวบรวมน้ำชะ (Leachate Collection) การปิดสถานที่ฝังกลบที่ไม่ได้มาตรฐาน และหน้าที่ในการเยียวยาแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ย่อยปนเปื้อนด้วยมลพิษ เป็นต้น

3.2.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมของเสียและของเสียอันตรายของประเทศสหรัฐอเมริกา (Resource Conservation and Recovery Act: RCRA)

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายหลักเกี่ยวกับการควบคุมของเสียโดยมีมาตรการในการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดการและกำจัดของเสียอย่างชัดเจน และยังกำหนดการจัดทำข้อมูลรายการของเสียตั้งแต่ต้นกำเนิดจนจบกระบวนการรวมตลอดถึงการเคลื่อนย้ายของเสียนั้นด้วย²⁸ โดยใช้วิธีมัดจำ-หรือไถ่คืน (Deposit Refund System) เป็นเครื่องมือการตรวจสอบ กล่าวคือ การจับเก็บมัดจำนั้นอาจกระทำได้ ตั้งแต่วัตถุดิบเข้าโรงงานหรือเก็บระหว่างกระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย หรือการขาย วิธีนี้จะจูงใจให้โรงงานต้องปฏิบัติตามกฎการจัดเก็บ ของเสีย และหาวิธีลดของเสียลง รวมทั้งป้องกัน การสูญเสียน้ำที่เกิดขึ้น ในระหว่างการผลิตด้วย โดยรัฐทำหน้าที่เพียงตรวจสอบว่าเงินมัดจำนั้น เก็บได้ครบถ้วนหรือไม่

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า กฎหมายนี้ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการและกำจัดของเสียทุกชนิด โดยเฉพาะที่ฝังกลบขยะชุมชนและกำหนดการจัดการการผลิต

²⁸H. Kang and JM. Schoenung, op. cit., p. 27.

ขนส่ง บำบัดเก็บสะสมและกำจัดของเสียอันตราย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีศูนย์กำจัดกากของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมายและเป็นอันตรายในอนาคต โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ RCRA

วัตถุประสงค์ของ RCRA คือ การคุ้มครองสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน กฎหมายนี้ประกอบด้วย 9 หมวด (Subtitles) เรียงตั้งแต่ Subtitle A ถึง Subtitle I เนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายส่วนใหญ่จะอยู่ใน Subtitle C ซึ่งควบคุมของเสียอันตรายนับตั้งแต่แหล่งกำเนิดไปจนถึงขั้นกำจัด (Cradle-To-Grave) และครอบคลุมตั้งแต่การก่อให้เกิดของเสีย การขนส่ง การบำบัด การเก็บรักษาของเสียอันตราย นอกจากนี้ RCRA ยังวางข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการของเสียอื่นที่มีไซของเสียอันตราย

RCRA ให้อำนาจหน้าที่แก่ EPA ในการออกระเบียบ (Regulations) ว่าด้วยการจัดการของเสียอันตราย และการบังคับใช้ระเบียบดังกล่าว ระเบียบที่มากมายเหล่านี้วางวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติโดยละเอียด และถูกพิมพ์รวบรวมไว้ใน Federal Register ที่สาธารณชนสามารถเข้าได้ทั่วไป ระเบียบทั้งหมดของ EPA จะถูกพิมพ์รวบรวมไว้ในหมวด 40 (Title 40) ของ The Code of Federal Regulations 40 CFR ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วน (Parts) ต่าง ๆ

กฎหมาย RCRA ประกาศใช้เมื่อปี 1976 เป็นกฎหมายในการจัดการของเสียอันตรายโดยจัดการตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ²⁹ กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อลดการรั่วไหลของเสียอันตรายและการกำจัดที่ไม่เหมาะสม มีกฎหมาย EPCRA ช่วยเสริมในด้านแผนโต้ตอบกรณีฉุกเฉิน การรั่วไหล การเผยแพร่ ข้อมูล และกิจกรรมที่ต้องทำที่เกี่ยวข้องกับสารอันตรายโดย

- (1) จัดทำระบบการติดตามการเคลื่อนไหวของของเสียอันตรายตั้งแต่ต้นจนจบ
- (2) ป้องกันการรั่วไหลของของเสียอันตราย และให้ความมั่นใจว่ามีการกำจัดอย่างถูกต้อง

²⁹Kahhat, Kim, Xu, Allenby, Williams, and Zhang, op. cit., p. 956.

(3) กำหนดระบบติดตาม เพื่อให้แน่ใจว่ามีการปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดระบบติดตาม การบำบัด การเก็บรักษา และการกำจัด ตลอดจนกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายโดยตรง ได้แก่ Parts 124, 260-268, 270, 273 และ 279 สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

Part 124 ประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติของ EPA ในการออกใบอนุญาต เปลี่ยนแปลงเงื่อนไข และเพิกถอนใบอนุญาต Part 124 ยังแบ่งออกเป็น ส่วนย่อย (Subparts) ต่าง ๆ อีก 6 ส่วน เพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท

Part 260 ประกอบด้วยคำนิยามต่าง ๆ วิธีการปฏิบัติของ EPA ในการเปิดให้สาธารณชนเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เงื่อนไขที่เอกชนต้องปฏิบัติในการอ้างสิทธิคุ้มครองความลับทางธุรกิจในส่วนของคุณสมบัติที่ตนได้ยื่นต่อ EPA และกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อยื่นคำร้องต่อ EPA ให้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือยกเลิกระเบียบหรือให้ยกเว้นชนิดของเสียอันตรายที่กำหนดโดยระเบียบของ EPA

Part 261 ประกอบด้วยข้อกำหนดของเสียที่จัดเป็นของเสียอันตราย ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับของระเบียบ EPA การนิยามของเสีย (Solid Waste) และของเสียอันตราย ระบุประเภทของเสียที่ได้รับการยกเว้น การปฏิบัติต่อแหล่งกำเนิดของเสียอันตรายขนาดเล็กที่ได้รับการยกเว้น (Conditionally Exempt Small Quantity Generators) และของเสียอันตรายที่ถูกรีไซเคิล ระบุคุณสมบัติของของเสียอันตราย และกำหนดบัญชีรายชื่อของเสียอันตราย

Part 262 ประกอบด้วยระเบียบที่ผู้ก่อของเสียอันตราย (Generators of Hazardous Waste) ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและการใช้ระบบเอกสารกำกับ การปฏิบัติก่อนการขนส่งของเสีย กำหนดระยะเวลาที่ผู้ประกอบการจะเก็บของเสียอันตรายไว้ในสถานประกอบการได้ การบันทึกข้อมูลและการรายงานข้อมูล และระเบียบที่ต้องปฏิบัติสำหรับการส่งออกของเสียอันตราย

Part 263 กำหนดมาตรฐานที่ใช้บังคับการขนส่งของเสียอันตราย โดยผนวกเอาระเบียบว่าด้วยการขนส่งที่ออกโดยกรมการขนส่ง (Department of

Transportation หรือ DOT) ไว้ในส่วนนี้ มีเนื้อหาครอบคลุมถึงการติดฉลากบนภาชนะบรรจุ การทำเครื่องหมาย การติดป้ายบนพาหนะที่ใช้ขนส่ง การใช้ภาชนะบรรจุตามมาตรฐาน และการรายงานในกรณีของเสียอันตรายรั่วไหล

Part 264 วางระเบียบที่ต้องปฏิบัติสำหรับเจ้าของหรือผู้ประกอบการ ในกิจการที่ให้บริการบำบัด เก็บรักษา หรือกำจัดของเสียอันตราย มาตรการทั่วไปที่ กิจการให้บริการบำบัด เก็บรักษา และกำจัดต้องยึดถือข้อปฏิบัติสำหรับกิจการที่ ให้บริการบำบัดหรือกำจัดของเสียโดยวิธีกองไว้บนพื้นดิน การฝังกลบ การเผา และการ บำบัดบนดิน และสำหรับกิจการที่ระบบภาชนะหรือแท่งที่ใช้ในการเก็บและบำบัด ของเสีย

Part 265 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่เจ้าของหรือผู้ดำเนินการ ให้บริการบำบัด เก็บ หรือกำจัดของเสียต้องปฏิบัติ มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับ Part 264 แต่ใช้ บังคับกับกิจการที่ดำเนินอยู่ก่อนที่ระเบียบของ RCRA จะประกาศใช้ หรือเป็นกิจการที่ ปิดไปแล้ว แต่ยังมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถาน ประกอบการของตน

Part 266 กำหนดมาตรฐานสำหรับจัดการของเสียอันตรายและสถาน ให้บริการจัดการของเสียอันตรายบางชนิดเป็นการเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ของเสียอันตราย ที่เป็นวัสดุรีไซเคิล ของเสียอันตรายที่สามารถเผาเพื่อเอาพลังงานมาใช้ได้ วัสดุที่รีไซเคิล เพื่อนำเอาโลหะมีค่ามาใช้ และแบตเตอรี่ที่มีตะกั่วและกรดเป็นส่วนประกอบซึ่งสามารถ นำกลับมาใช้ใช้ (Reclaimed)

Part 267 กำหนดมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติสำหรับเจ้าของหรือผู้- ประกอบกิจการให้บริการกำจัดของเสียอันตรายโดยวิธีฝังกลบ การบำบัดโดยกองของ เสียบนพื้นดิน และการบำบัดบนดิน และการฉีดของเสียลงบ่อใต้ดิน ประกอบด้วยวิธี ปฏิบัติในการออกแบบและดำเนินการ การมีคำสั่งปิดกิจการ หน้าที่ของผู้ประกอบ- การหลังปิดกิจการแล้ว และขั้นตอนการตรวจวัดมลพิษในน้ำใต้ดิน

Part 268 กำหนดชนิดของเสียอันตรายที่มีข้อจำกัดในการกำจัดบน พื้นดิน และเงื่อนไขที่จะอนุญาตให้กำจัดของเสียเหล่านั้นบนดินได้

Part 270 กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตประกอบการที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย เช่น รายการข้อมูลที่ต้องกรอกในคำขอใบอนุญาต การติดตามและการรายงาน และเงื่อนไขในการโอนหรือปรับเปลี่ยนใบอนุญาต

Part 271 กำหนดเงื่อนไขขั้นต่ำที่มลรัฐต้องปฏิบัติเพื่อขอรับมอบอำนาจในการจัดการและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยของเสียอันตรายในพื้นที่ความรับผิดชอบของตน ขั้นตอนการปฏิบัติของ EPA ในกรณีให้ความเห็นชอบ ทบทวน และเพิกถอนความเห็นชอบแผนการจัดการของเสียอันตรายของรัฐ

Part 273 กำหนดทางเลือกในการจัดการสำหรับของเสียอันตรายประเภทแบตเตอรี่ใช้แล้ว ยาปราบศัตรูพืช และ Thermostats มาตรฐานที่ต้องถือปฏิบัติสำหรับผู้จัดการ ผู้ขนส่ง และสถานที่กำจัด

Part 279 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ต้องถือปฏิบัติสำหรับผู้ก่อให้เกิดของเสียประเภทน้ำมันใช้แล้ว ศูนย์จัดเก็บ (Collection Centers) จุดรวบรวมของเสีย (Aggregation Points) ผู้ขนส่ง สถานที่ถ่ายโอน ผู้บำบัดหรือกำจัด (Processors) ผู้ประกอบการกลั่นน้ำมัน ผู้ประกอบการเผา และผู้ค้ำน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้แล้ว

แม้ว่าอำนาจหน้าที่หลักในการจัดการของเสียอันตรายจะเป็นของ EPA แต่มลรัฐต่าง ๆ สามารถขอรับมอบอำนาจในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการจัดการของเสียอันตรายภายในเขตพื้นที่ของตนได้ หากว่ามาตรฐานหรือกฎหมายของมลรัฐไม่ขัดแย้งกับกฎหมายของรัฐบาลกลางหรือกฎหมายของ EPA และไม่เข้มงวดน้อยกว่ากฎหมายของ EPA ในปัจจุบัน เกือบทุกรัฐได้รับมอบอำนาจจาก EPA ในการจัดการของเสียอันตรายแล้ว อย่างไรก็ตาม กฎหมายหรือมาตรฐานที่มลรัฐบัญญัติขึ้นเองจะต้องไม่เข้มงวดจนเกินสมควรและจะต้องไม่มีผลเป็นการห้ามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายระหว่างมลรัฐ เนื่องจากการได้รับมอบอำนาจจาก EPA ในแต่ละมลรัฐอาจจะมีมากน้อยในระดับที่แตกต่างกันไป สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตรายจึงอาจได้รับการตรวจสอบทั้งจาก EPA และหน่วยงานสิ่งแวดล้อมในระดับมลรัฐควบคู่กันไป

แม้กฎหมายฉบับนี้จะไม่ได้มีการนิยามศัพท์ของขยะอิเล็กทรอนิกส์ไว้ชัดเจนแต่ก็ได้มีการระบุว่าของเสียอันตรายให้มีความหมายที่ครอบคลุมขยะ

อิเล็กทรอนิกส์โดยระบุว่า ของเสียจัดเป็นของเสียอันตรายได้ ถ้าเป็นเหตุหรือนำไปสู่ การเสียชีวิตเพิ่มขึ้นหรือการเจ็บป่วย หรือพิการที่ไม่สามารถทำให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม ได้หรือแสดงลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม เมื่อมีการบำบัด เก็บ รักษา แปรรูป กำจัดหรือจัดการของเสียอันตรายอย่างไม่ถูกต้อง

EPA ได้ทำรายชื่อของเสียอันตราย และต้องควบคุมตามกฎหมาย RCRA แต่ของเสียบางอย่างที่ไม่มีอยู่ในรายชื่อก็เป็นของเสียอันตรายได้ ถ้ามีคุณสมบัติ ดังนี้

- ก. ติดไฟได้ โดยที่จุดวาบไฟต่ำกว่า 140°F
- ข. กัดกร่อน โดย pH < 2 หรือ > 12.5
- ค. เกิดปฏิกิริยา คือ มีความไม่เสถียร อาจจะจุดระเบิดถ้าโดนความร้อน หรือสัมผัสกับน้ำ หรือผสมกับน้ำเกิดพิษ
- ง. มีลักษณะเป็นพิษ
- จ. มีส่วนประกอบของสารที่เป็นพิษ ก่อมะเร็ง เกิดความผิดปกติของ เซลล์ หรือทำให้เด็กในครรภ์มีสภาพผิดปกติ

ของเสียที่ไม่อันตรายที่ปะปนกับของเสียอันตราย ให้ถือว่าเป็นของเสียอันตราย โดยไม่คำนึงถึงปริมาณสัดส่วนของเสียอันตรายที่ผสมอยู่ อย่างไรก็ตาม วัสดุที่ถูกยกเว้นไม่จัดเป็นของเสีย ก็ไม่จัดเป็นของเสียอันตรายด้วย ได้แก่ ของเสียจาก ส้วมตามบ้านเรือน วัสดุในน้ำคลองชลประทานที่ย้อนกลับมา น้ำทิ้งที่ถูกควบคุมโดย กฎหมาย CWA อย่างไรก็ตาม การบำบัดน้ำเสียหรือการเก็บน้ำเสียที่ทำ ในโรงงาน กาก ตะกอนจากการบำบัดน้ำเสียอุตสาหกรรมจัดเป็นของเสียตามกฎหมาย RCRA วัสดุ กัมมันตรังสีที่ควบคุมโดยกฎหมาย Atomic Energy Act

นอกจากนี้ EPA ได้ยกเว้นของเสียจากบ้านเรือนไม่ใช่ของเสียอันตราย รวมทั้งขี้เถาเผาขยะชุมชน ซึ่งบางครั้งอาจมีอันตราย อย่างไรก็ตาม ของเสียจาก บ้านเรือนแม้จะได้ยกเว้นจากกฎหมาย RCRA แต่ยังคงถูกควบคุมตามกฎหมาย CERCLA ในความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายการฟื้นฟูทำความสะอาด

กฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ผู้ผลิตซึ่งหมายถึง บุคคล หรือสถาน ประกอบการที่ให้กำเนิดของเสียอันตราย ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการจัดการ

ของเสียตั้งแต่ต้นกำเนิดจนจบ กฎหมาย RCRA กำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิต รวมทั้งกฎเกณฑ์ในการจัดเก็บข้อมูลการติดฉลาก การใช้ภาชนะที่เหมาะสม และการเตรียมข้อมูลส่วนประกอบทางเคมีของของเสียให้แก่ผู้ขนส่งและโรงงานบำบัด เก็บรักษาและกำจัดของเสีย ผู้ผลิตจะอ้างว่าไม่รู้ว่าของเสียของเขาเป็นของอันตรายไม่ได้ ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ผลิตต้องสรุปเอกสารกำกับของเสียเพื่อติดตามของเสียและกล่าวอ้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย ผู้ผลิตต้องจัดทำแผนการลดของเสียด้วย³⁰

โดยภาพรวมเนื้อหาของ RCRA ครอบคลุมกว้างขวางและสามารถสรุปเนื้อหาโดยย่อได้ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ก่อของเสียอันตราย (Hazardous Waste Generators) มีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่าของเสียในครอบครองเป็นของเสียอันตรายหรือไม่ หากมีของเสียอันตรายในครอบครองต้องแจ้ง EPA หรือหน่วยงานของมลรัฐที่ได้รับมอบอำนาจจาก EPA เพื่อขอเลขรหัสประจำตัว หรือที่เรียก EPA Identification (ID) Number ผู้ก่อของเสียอันตรายต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการบันทึกข้อมูลและการรายงานข้อมูล การติดฉลากที่ภาชนะบรรจุ การใช้ภาชนะบรรจุที่ได้มาตรฐานและถูกต้องตามชนิดของเสียอันตราย หากมีการเก็บกักของเสียอันตรายในสถานที่ของตนเกิน 90 วัน จะต้องได้รับใบอนุญาตสำหรับการจัดการของเสียอันตราย ต้องจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประกอบทางเคมีของของเสียอันตรายสำหรับผู้ขนส่ง ผู้ประกอบกิจการบำบัด และกำจัด และจะต้องจัดให้มีระบบเอกสารกำกับของเสียอันตราย ซึ่งระบุชื่อและรหัสประจำตัวของผู้ก่อของเสียและสถานประกอบการเกี่ยวกับของเสียอันตรายซึ่งเป็นปลายทางของของเสีย ประเภท ลักษณะและปริมาณของของเสียที่จะขนส่ง เป็นต้น นับตั้งแต่ ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา สถานประกอบการที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบจะเหลือแต่เพียงสถานประกอบการที่ก่อของเสียอันตรายในปริมาณน้อยกว่า 100 กิโลกรัมต่อเดือนเท่านั้น

(2) ผู้ประกอบการขนส่งของเสียอันตรายไม่ว่าทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และทางรถไฟ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่ EPA และ DOT กำหนดระบบ

³⁰Galli, op. cit., p. 71.

เอกสารก็จะทำให้สามารถติดตามของเสียนับจากแห่งกำเนิดไปตลอดเส้นทางการขนส่ง

(3) สถานประกอบการที่ให้บริการบำบัด เก็บรักษา และกำจัด (Treatment, Storage, and Disposal Facilities หรือมักเรียกรวมกันว่า TSD Facilities) จะต้องมีใบอนุญาต และต้องดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้จะต้องจัดให้มีหลักประกันด้านการเงินเพื่อคุ้มครองในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการจัดการของเสียอันตราย การแก้ไขกฎหมายโดย HSWA เมื่อ ค.ศ. 1984 ได้เพิ่มความเข้มงวดในมาตรฐานที่ TSD Facilities ต้องปฏิบัติ เช่นห้ามนำของเสียอันตรายที่เป็น Bulk หรือของเสียอันตรายที่เป็นของเหลวไม่บรรจุในหีบห่อไปฝังกลบ กำหนดเงื่อนไขเข้มงวดในการกำจัดของเสียอันตรายที่เป็นของเหลวบรรจุในหีบห่อและการนำของเสียที่มีอันตรายรุนแรงไปกำจัดบนพื้นดิน และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการจัดตั้งสถานที่ฝังกลบและกำจัดของเสียโดยวิธีกองไว้บนพื้นดิน เช่น กำหนดให้ต้องมีชั้นรองพื้นสองชั้น มีระบบคัดรวมน้ำชะ และการตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดินในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

(4) ห้ามมิให้ทิ้งของเสียโดยเสรี (Open Dumps) สถานที่ฝังกลบที่จะดำเนินการฝังกลบของเสียจะต้องมีมาตรฐานตามที่กำหนดโดย EPA การแก้ไขกฎหมายโดยให้ HSWA ในปี ค.ศ. 1984 ให้อำนาจแก่ EPA ในการออกระเบียบเพื่อใช้บังคับกับสถานประกอบการฝังกลบที่รับกำจัดของเสียอันตรายจากกิจการขนาดเล็กและของเสียอันตรายจากครัวเรือน กฎหมายที่ออกโดย EPA ตั้งแต่ ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา กำหนดมาตรฐานให้การฝังกลบต้องมีพื้นรองรับ มีระบบคัดน้ำชะ มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดิน และกำหนดหน้าที่ในการเยียวยา แก้ไข (Corrective Action) ในกรณีที่มิปัญหามลพิษที่เกิดจากสถานที่ฝังกลบขยะจากครัวเรือน

(5) การแก้ไข RCRA โดย HSWA เมื่อ ค.ศ. 1984 ได้เพิ่มเติมมาตรา 3004 (u) ซึ่งบัญญัติ EPA ต้องกำหนดเงื่อนไขในใบอนุญาตที่ออกให้แก่ TSD Facilities ว่าเจ้าของหรือผู้ดำเนินการของสถานประกอบการเหล่านี้มีความรับผิดชอบต้องดำเนินการเยียวยาแก้ไขปัญหา (Corrective Action) ที่เกิดจากการรั่วไหลของของเสียอันตรายที่ปล่อยออกมาจากกิจกรรมจัดการของเสียอันตราย (Solid Waste

Management Unit หรือ SMUs) ของตน SMUs มีความหมายรวมถึงสถานที่ฝังกลบ สถานที่สำหรับกองของเสียบนพื้นดิน การบำบัดของเสียบนพื้นดิน เตาเผาของเสีย บ่อที่รองรับของเสียที่ฉีดลงใต้ดิน ถังหรือแทงค์บรรจุของเสีย พื้นที่เก็บภาชนะบรรจุของเสีย และสถานีถ่ายโอนของเสีย ลักษณะการรั่วไหลอาจเป็นจำนวนน้อยที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และสะสมเป็นมลพิษจำนวนมากในพื้นดินเมื่อกาลเวลาผ่านไป เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการต้องจัดหาหลักประกันด้านการเงินเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถปฏิบัติตามหน้าที่นี้ได้ ความรับผิดชอบนี้ครอบคลุมถึงการรั่วไหลทั้งในอดีตปัจจุบัน และอนาคต การออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการต้องเยียวยาแก้ไขตามมาตรานี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของ EPA และมาตรการเยียวยาแก้ไขอาจครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางเท่าที่จำเป็น เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม³¹

กฎหมายฉบับนี้ยังมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมของเสียอันตรายในหลายลักษณะคือ

(1) ระบบการติดตามของเสีย

ระบบการติดตามของเสียของกฎหมาย RCRA ต้องให้มีเอกสารกำกับของเสียอยู่ที่ของเสียตลอดทุกขั้นตอน ซึ่งเมื่อศูนย์รับกำจัดที่รับของเสียแล้ว ต้องลงนามในเอกสารกำกับของเสียและส่งกลับมายังผู้ผลิต เพื่อรักษาไว้อย่างน้อย 3 ปี

ก. ผู้ผลิต

ผู้ผลิตที่ทำการบำบัด เก็บรักษา และกำจัดของเสีย ต้องทำตามข้อกำหนดในการบำบัด เก็บรักษา และกำจัดของกฎหมาย RCRA ผู้ผลิตที่มีการเก็บรักษาของเสียอันตรายเกิน 90 วัน ถือว่าเป็นโรงงานเก็บรักษาของเสียด้วย ผู้ผลิตของเสียอันตรายที่มีปริมาณน้อยกว่า 100 kg/เดือน จะได้รับการยกเว้นตามข้อบังคับที่กล่าวถึงในตอนต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ผลิตของเสียอันตรายเฉียบพลันจำนวนเกิน 1 kg/เดือน ผู้ผลิตต้องมีการกำจัด ณ ที่ทำงาน หรือศูนย์กำจัดที่ได้รับการยอมรับ

³¹U.S. Department of Energy Office of Environmental Policy & Assistance, **RCRA/CERCLA Division, EH-413** [Online], available URL: <http://homer.ornl.gov/nuclearsafety/env/guidance/rcra/ccwastes.pdf>, 2008 (December, 18).

ข. ผู้ขนส่ง

ผู้ขนส่งส่วนมากถูกควบคุมด้วยกฎหมาย Hazardous Materials Transportation Act โดย Department of Transportation อย่างไรก็ตาม กฎหมาย RCRA จัดให้มีเอกสารกำกับ ฉลาก และเกณฑ์ในการเก็บรักษาข้อมูล ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบที่ต้องส่งของเสียอันตรายไปสู่สถานที่บำบัด เก็บสะสมและกำจัดตามที่เอกสารกำกับระบุไว้ โดยที่สถานที่บำบัดเก็บสะสมและกำจัดต้องมีใบอนุญาตถูกต้องด้วย ผู้ขนส่งและผู้ที่ได้รับของเสียอันตราย ต้องลงนามในเอกสารกำกับของเสียต้องเก็บรักษาสำเนาเอกสารกำกับการขนส่งไว้ 3 ปี หากเกิดการรั่วไหลระหว่างการขนส่ง ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบต่อดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการทำความสะอาดฟื้นฟู

ค. สถานที่บำบัด เก็บสะสม และกำจัดของเสีย

สถานที่บำบัด เก็บสะสม และกำจัดของเสียต้องมีใบอนุญาต การประกอบกิจการครอบคลุมตลอดจนอายุการใช้งาน การปิดการใช้งาน และหลังการปิดใช้งานผู้ขอใบอนุญาตต้องจัดเตรียมข้อมูลที่ตั้ง ประเมินศักยภาพของเสียอันตราย หากมีการรั่วไหล ผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการดำเนินงาน การเกิดอุบัติเหตุรั่วไหล ขณะขนส่งและแจ้งให้สาธารณะรับรู้ในกรณีที่ประชาชนสนใจมาก ต้องทำประชาพิจารณ์ก่อนที่จะอนุญาต ในการดำเนินการมีการระดมมาตรฐานสถานที่บำบัด เก็บสะสม และกำจัดของเสียว่า สถานที่บำบัด เก็บสะสมและกำจัดของเสียต้องจัดเตรียมเอกสารแจ้งเตือนเมื่อมีการรับของเสียอันตรายจากผู้ขนส่งตามข้อกำหนดเอกสารกำกับของเสีย และหาข้อมูลรายละเอียดทั้งทางเคมีและกายภาพของเสียอันตรายเพิ่มเติมทุกครั้งที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ตั้งสถานที่กำจัด ต้องไม่อยู่ในเขตแผ่นดินไหวหรือน้ำท่วม มีการจำกัดบุคคลเข้าออกสถานที่เข้าออกเพื่อความปลอดภัย มีการตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือตรวจติดตาม กรณีเหตุฉุกเฉิน และอุปกรณ์เครื่องมือเพื่อความปลอดภัยเป็นระยะให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ยังจะต้องมีการอบรมพนักงานกรณีฉุกเฉินและวิธีปฏิบัติงาน ต้องมีการบำบัด เก็บสะสมหรือจำกัดในลักษณะที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาหรือติดไฟ โครงสร้างอาคารบำบัดต้องถูกสุขลักษณะ ป้องกันการรั่วไหล

ต้องมีการติดต่อกับหน่วยงานท้องถิ่นในกรณีฉุกเฉินห้ามใช้พื้นที่บางแห่ง เนื่องจากการปนเปื้อนน้ำใต้ดิน ห้ามการกำจัดของเสียอันตรายอันตรายที่ไม่ได้บรรจุ เรียบร้อย หรือมีของเหลวบรรจุอยู่ในของเสียอันตรายที่ไม่บรรจุเรียบร้อย หรือมี ของเหลวบรรจุอยู่ในของเสียอันตรายในการฝังกลบ กฎหมาย RCRA ห้ามการฝังกลบ ของเสียบางชนิด ยกเว้น EPA เห็นว่าไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจต้องทำการบำบัดก่อนการกำจัดต้องมีลักษณะการป้องกันและการตรวจสอบ น้ำใต้ดิน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากน้ำชะของเสีย ต้องมีการจัดเก็บตัวอย่างเพื่อ ติดตามตรวจสอบเป็นระยะ ต้องมีการทำบ่อสูมตัวอย่างจากสถานที่ๆ ซึ่งสารอันตราย รั่วไหล ถ้าน้ำใต้ดินมีค่าเกินมาตรฐานต้องทำการแก้ไขกฎหมาย RCRA กำหนดให้ สถานที่ๆ ต้องมีคนกำกับการรับประกันความรับผิดชอบ

ในการตรวจสอบ การรายงานและการตรวจติดตามนั้น ข้อมูลส่วนใหญ่สามารถได้จากระบบเอกสารกำกับของเสีย อย่างไรก็ตาม EPA และ หน่วยงานมลรัฐยังคงมีอำนาจในการหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้ผลิตผู้ขนส่งหรือสถานที่ๆ ต้อง ส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับของเสียอันตรายให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง บางครั้ง EPA อาจ เรียกข้อมูลอื่น นอกเหนือจากของเสีย เช่น ข้อมูลการเงินหรือประกันอื่น ๆ EPA หรือ หน่วยงานท้องถิ่นต้องทำการตรวจสอบสถานที่บำบัดทุก ๆ 2 ปี ข้อมูลต่าง ๆ จะถูก เปิดเผยต่อสาธารณะ ยกเว้นข้อมูลเกี่ยวกับการค้า สถานที่ของมลรัฐอาจต้องถูก ตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าปฏิบัติตามกฎหมายด้วย

ใบอนุญาตและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย RCRA นั้น EPA อาจ มอบให้แก่มลรัฐที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มลรัฐที่ต้องการดำเนินการเกี่ยวกับของเสีย อันตรายสามารถยื่นข้อเสนอให้ EPA อนุมัติ หลังจากที่มีการแจ้งและการทำประชา- พิจารณ์ซึ่งการดำเนินงานของมลรัฐต้องมีมาตรฐานเทียบเท่ากับที่รัฐบาลกลางเป็น ผู้ดำเนินการ ดังนั้น ถ้าโครงการของมลรัฐผ่านการอนุมัติ จะมีผลบังคับใช้เทียบเท่าของ EPA ถ้าข้อเสนอของมลรัฐไม่ผ่านการอนุมัติ EPA จะต้องแจ้งให้มลรัฐทราบและให้ โอกาสปรับปรุงแก้ไข หรืออาจเพิกถอนการอนุมัติ

สำหรับมาตรการการบังคับใช้กฎหมายมีมาตรการที่น่าสนใจ คือ

(1) มาตรการปกครองและทางแพ่ง EPA มีวิธีบังคับใช้กฎหมายได้หลายวิธี เช่น ออกคำสั่งทางปกครองเพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมายควบคู่ไปกับบทลงโทษทางแพ่งออกคำสั่งทางปกครองเพื่อเพิกถอนและพักใช้ใบอนุญาตหรือใช้อำนาจศาลแพ่งของรัฐบาลกลางลงโทษและ/หรือปลด

(2) คำสั่งระงับสำหรับอันตรายร้ายแรง กฎหมาย RCRA ให้อำนาจบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทราบกันอยู่แล้วว่าเป็นการละเมิดหรือเกิดอันตรายต่อชีวิต เช่น การประกอบกรโดยไม่ได้รับอนุญาต ละเว้นหรือแจ้งข้อมูลเท็จ ทำลายหรือปกปิดเอกสารหรืออื่น ๆ

(3) คำสั่งระงับสำหรับอันตรายร้ายแรง กฎหมาย RCRA ให้อำนาจ EPA เพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งระงับการดำเนินการ ถ้าพบว่ามีกรกระทำเกี่ยวข้องกับการขนส่ง การบำบัด การกำจัดของเสียอันตรายที่มีลักษณะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน

(4) การฟ้องคดีโดยประชาชน ประชาชนสามารถฟ้องร้องบุคคลต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาล โดยมีเงื่อนไขคือ การทำผิดของกฎหมาย RCRA (แต่ต้องเป็นความผิดที่เป็นปัจจุบัน และความผิดในอดีตจะไม่รับฟ้อง) ผู้ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายร้ายในอดีตหรือปัจจุบัน และ/หรือ EPA ที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่รอบคอบ ผู้ฟ้องร้องต้องแจ้ง EPA มลรัฐ และผู้ละเมิดล่วงหน้า 60 วัน ในกรณีเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายมากจะต้องแจ้งเดือนล่วงหน้า 90 วัน การฟ้องร้องไม่สามารถทำได้หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีอยู่แล้วหรืออยู่ในการดำเนินการฟื้นฟูตามกฎหมาย CERCLA หรือมีการจ่ายค่าเสียหายในการฟื้นฟูตามกฎหมาย CERCLA แล้วซึ่งชนะคดีแล้ว และอาจให้รางวัลแก่ทนายความหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฝ่ายชนะ

3.2.2 กฎหมายการบริหารจัดการแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว (The Mercury-Containing and Rechargeable Battery Management Act ค.ศ. 1996)³²

³² John Pichtel, **Waste Management Practices: Municipal, Hazardous, and Industrial** (New York: CRC, 2005), p. 29.

กฎหมายการบริหารจัดการแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว หรือ The Mercury-Containing and Rechargeable Battery Management Act ค.ศ. 1996 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการเลิกใช้ (Phase Out) สารปรอทในการผลิตแบตเตอรี่ และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งระบบที่มีประสิทธิภาพและคุ้มทุนในการจัดเก็บแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วที่มีนิกเกิล แคดเมียม และตะกั่วเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อนำมารีไซเคิลและกำจัดอย่างถูกต้อง แทนที่จะปล่อยให้มีการทิ้งแบตเตอรี่ใช้แล้วรวมไปกับขยะมูลฝอยทั่วไป ซึ่งในกรณีส่วนใหญ่จะถูกนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบ หรือการเผา อันจะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย เนื่องจากแบตเตอรี่ใช้แล้วจะมีโลหะหนักเป็นส่วนประกอบ คือ นิกเกิล แคดเมียม และตะกั่ว ฯลฯ เมื่อถูกนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบ ก็จะสามารถซึมผ่านไปยังดินและน้ำใต้ดิน และก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้

กฎหมายนี้ใช้บังคับกับบุคคล 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ผลิตแบตเตอรี่ประเภทต่าง ๆ ที่เป็นแบบ Rechargeable และแบตเตอรี่ที่มีสารปรอทเป็นส่วนประกอบตามที่บัญญัติในกฎหมาย
- (2) ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีแบตเตอรี่แบบ Rechargeable เป็นส่วนประกอบในการทำงาน
- (3) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วตามข้อ (1) และ (2) (Waste Handlers)

สาระสำคัญของกฎหมายนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

Title I มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพสำหรับการรีไซเคิลหรือการกำจัดแบตเตอรี่ใช้แล้วที่มีลักษณะ Rechargeable และมีนิกเกิล และแคดเมียมเป็นส่วนประกอบ

Title II มีเนื้อหาเกี่ยวกับการห้ามใช้สารปรอทในแบตเตอรี่แบบอัลคาไลน์แมงกานีส (Alkaline-Manganese Battery)

เนื้อหาของทั้ง Title I และ II มีดังนี้ ดังต่อไปนี้

- (1) การสร้างระบบเพื่อนำแบตเตอรี่ใช้แล้วมารีไซเคิลหรือกำจัดอย่างถูกต้อง

ใช้บังคับกับแบตเตอรี่ใช้แล้วแบบ Rechargeable ที่มีนิกเกิลและแคดเมียมเป็นส่วนประกอบ (Used Nickel-Cadmium Rechargeable Batteries) แบตเตอรี่ใช้แล้วขนาดเล็กที่มีตะกั่ว และกรดบรรจุอยู่ แบตเตอรี่อื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ และแบตเตอรี่แบบ Rechargeable ที่อยู่ในผลิตภัณฑ์บริโภคที่ใช้แล้ว (Rechargeable Batteries in Used Consumer Products) โดยภาพรวมแล้วกฎหมายนี้ครอบคลุมถึงแบตเตอรี่แบบ rechargeable เกือบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นแบตเตอรี่ที่ใช้ในโทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบ Laptop เครื่องมือที่ใช้พลังงานไฟฟ้าแบบไร้สาย และเครื่องถ่ายภาพวิดีโอ เป็นต้น

กฎหมายนี้บัญญัติอำนาจหน้าที่ให้ EPA ในการจัดการแบตเตอรี่แบบ Rechargeable ที่ใช้แล้ว และบัญญัติหน้าที่ให้ผู้ผลิตแบตเตอรี่แบบ Rechargeable ดังกล่าวข้างต้น ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่บรรจุแบตเตอรี่แบบ Rechargeable ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ผลิตดังกล่าว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสีย (Waste Handlers) ตามมาตรา 103 และ 104 ดังนี้

ก. หน้าที่จัดให้มีฉลากบนตัวสินค้าที่เป็นแบตเตอรี่ บนผลิตภัณฑ์ที่บรรจุแบตเตอรี่แบบ Rechargeable หรือบรรจุภัณฑ์ของสินค้าแล้วแต่กรณี เพื่อแสดงว่า สินค้านี้จะต้องถูกนำไปรีไซเคิล โดยฉลากจะต้องประกอบด้วยสัญลักษณ์ลูกศร 3 อันที่ไล่กันเป็นวงจร มีถ้อยคำชัดเจนที่แสดงถึงองค์ประกอบที่เป็นสารอันตรายในตัวแบตเตอรี่ เช่น “Ni-Cd” และที่แสดงให้ผู้บริหารเห็นว่า ต้องนำแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วไปคืนหรือรีไซเคิล หรือกำจัดการอย่างถูกต้อง เช่น “Return” “Recycle” หรือ Battery must be Recycled or Disposed Properly”

ข. หน้าที่ของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีแบตเตอรี่แบบ Rechargeable เป็นส่วนประกอบ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้แบตเตอรี่มีลักษณะถอดแยกออกจากผลิตภัณฑ์นั้นได้

ค. ผู้ผลิตต้องจัดให้มีระบบจัดเก็บ เก็บรักษา หรือการขนส่ง แบตเตอรี่ใช้แล้วแบบ Rechargeable ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ตราโดย EPA นับจนถึงบัดนี้ EPA ยังไม่ได้ออกระเบียบว่าด้วยการจัดเก็บ เก็บรักษา หรือการขนส่ง

แบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว แต่มีหลายรัฐที่ได้ออกกฎหมายภายในรัฐเพื่อกำหนดระบบจัดเก็บแบตเตอรี่ โดยจัดตั้งศูนย์จัดเก็บ (Collection Centers)

อย่างไรก็ดี การจัดการแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน Part 273 (40 CFR 273) ของระเบียบที่กำหนดโดย EPA ซึ่งมักเรียกว่า Universal Waste Management Rules Part 273 ใช้บังคับกับของเสียที่สามารถคัดแยกออกจากขยะทั่วไปเพื่อนำมารีไซเคิล บำบัดหรือกำจัดอย่างถูกต้องได้ ได้แก่ แบตเตอรี่ใช้แล้ว ยากำจัดศัตรูพืชที่ไม่ได้มาตรฐาน และเครื่องมือควบคุมอุณหภูมิ (Thermostats) ที่มีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ผลิตและผู้มีหน้าที่จัดการของเสียอันตรายเหล่านี้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการคัดแยกขยะดังกล่าวออกจากขยะทั่วไปเพื่อนำไปรีไซเคิลหรือบำบัด

สำหรับการจัดการแบตเตอรี่ใช้แล้ว Part 273 กำหนดให้ผู้จัดการของเสียสามารถคัดแยกแบตเตอรี่ตามชนิดของแบตเตอรี่ แยกชิ้นส่วนอุปกรณ์ที่มีแบตเตอรี่บรรจุอยู่เพื่อแกะแบตเตอรี่ออก การจัดการแบตเตอรี่ต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้ของเสียรั่วไหลออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยการใส่ภาชนะบรรจุที่อยู่ในสภาพดี มีฉลากแสดงว่าเป็นแบตเตอรี่ใช้แล้ว และต้องส่งไปสถานที่กำจัดหรือบำบัดที่ได้รับอนุญาตแล้ว เป็นต้น

ง. EPA มีหน้าที่จัดทำโครงการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและให้การศึกษากับประชาชนเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากของเสียในแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วมาคืนเพื่อให้สามารถนำแบตเตอรี่ใช้แล้วไปรีไซเคิลหรือกำจัดอย่างถูกต้อง

- (2) การห้าม ผลิตหรือขายแบตเตอรี่ที่มีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ
- มาตรา 203-206 บัญญัติข้อจำกัดเกี่ยวกับแบตเตอรี่ที่มีปรอทเป็นส่วนประกอบ โดยกำหนดหน้าที่ผู้ผลิตแบตเตอรี่หรือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีแบตเตอรี่แบบ Rechargeable เป็นส่วนประกอบต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. ห้ามขาย หรือเสนอขายแบตเตอรี่แบบอัลคาไลน์ แมงกานีสที่มีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ ยกเว้นกรณีที่เป็นแบตเตอรี่แบบเซลล์กระดุม (Alkaline-Manganese Button Cells) ซึ่งมีสารปรอทเป็นส่วนประกอบอยู่ไม่เกิน 25 มิลลิกรัม

ข. ห้ามขาย หรือเสนอขายแบตเตอรี่แบบสังกะสีคาร์บอน (Zinc-Carbon Battery) ซึ่งมีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ

ค. ห้ามขาย หรือเสนอขายแบตเตอรี่เซลล์กระดุมที่มีปรอทออกไซด์ (Button Cell Mercuric-Oxide Battery)

ง. ห้ามขาย หรือเสนอขายแบตเตอรี่ที่มีปรอทออกไซด์ (Mercuric-Oxide Battery) เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ผลิต

ก) ระบุสถานที่อย่างน้อย 1 แห่งในประเทศ ซึ่งเป็นที่จัดเก็บ ที่ได้รับความเห็นชอบแล้วจากรัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่น และเป็นสถานที่ซึ่งบุคคลใด ๆ สามารถส่งแบตเตอรี่ปรอทออกไซด์ไปรีไซเคิลหรือกำจัด

ข) แจ้งให้ผู้ซื้อทราบถึงความมีอยู่ของสถานที่จัดเก็บและกำจัดแบตเตอรี่ปรอทออกไซด์ที่ใช้แล้วนั้น

ค) แจ้งให้ผู้ซื้อทราบถึงหมายเลขโทรศัพท์ที่ผู้ซื้ออาจติดต่อเพื่อขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการส่งแบตเตอรี่ปรอทออกไซด์รีไซเคิลหรือกำจัด

(3) การบังคับใช้กฎหมายและโทษ

กฎหมายนี้ให้อำนาจแก่พนักงานของ EPA ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยใช้มาตรการทางปกครองและการลงโทษด้วยการกำหนดค่าปรับทางแพ่ง (Civil Penalty) ดังนี้

ก. เมื่อมีการละเมิดกฎหมาย (ยกเว้นกรณีละเมิดมาตรา 104) เกี่ยวกับการจัดเก็บ การเก็บรักษาและการขนส่งซึ่งต้องเป็นไปตามระเบียบของ EPA และการบังคับใช้ต้องเป็นตามบทบัญญัติของ RCRA ที่มีทั้งโทษทางปกครอง ทางแพ่ง และทางอาญา) เจ้าพนักงานของ EPA ซึ่งตามกฎหมายนี้เรียกว่า Administrator สามารถออกคำสั่งซึ่งอาจกำหนดค่าปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับการละเมิดแต่ละครั้ง หรือกำหนดให้ผู้ละเมิดต้องปฏิบัติตามกฎหมายทันทีหรือภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือกำหนดทั้งค่าปรับและให้ผู้ละเมิดปฏิบัติตามกฎหมาย

ข. ภายใน 30 วันนับแต่มีการออกคำสั่งในข้อ (ก.) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งสามารถขอต่อเจ้าพนักงานของ EPA เพื่อให้มีการไต่สวน (Hearing) ในการนี้ เจ้าพนักงานของ EPA มีอาจออกหมายเรียกให้บุคคลหรือพยานมาให้ข้อเท็จจริง และเพื่อให้มีการแสดงเอกสารตามที่จำเป็น หากไม่มีการยื่นคำร้องดังกล่าวภายใน 30 วัน คำสั่งของเจ้าพนักงานให้ถือว่าเป็นที่สุด

ค. หากบุคคลที่ได้รับคำสั่งตามข้อ (1) ไม่ปฏิบัติตามเพื่อปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจกำหนดค่าปรับได้ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับการฝ่าฝืนคำสั่ง

3.3 สวิตเซอร์แลนด์

ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีกฎหมายหลายฉบับที่ควบคุมการจัดการของเสียจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ใช้แล้ว ได้แก่ Ordinance on Environmentally Hazardous Substances (StoV)³³ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ ค.ศ. 1998 กำหนดหน้าที่ให้ผู้ขายแบตเตอรี่ที่มีโลหะหนักเป็นส่วนประกอบ เช่น นิกเกิล และแคดเมียม และหม้อเก็บประจุไฟฟ้าที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 5 กิโลกรัมต้องรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วคืนจากผู้บริโภค และผู้บริโภคมีหน้าที่นำเอาผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาคืน โดยมีการเก็บค่าธรรมเนียมล่วงหน้า (Prepaid Disposal Charge) สำหรับการบำบัดและกำจัดตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา

สำหรับการจัดการเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว สวิตเซอร์แลนด์มีกฎหมายที่เรียกว่า The Ordinance on the Return, Take-Back and Disposal of Electrical and Electronic Equipment (ORDEA) ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1998 เพื่อรับคืนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว หน้าที่ความรับผิดชอบเป็นไปตามระบบการจัดการ โดยสมัครใจของผู้ผลิตสินค้าโดยใช้

³³R. Widmer, M. Schlupe, and S. Denzler, "The Swiss Global e-waste Programme," Proceedings of the 19th Waste Management Conference of the IWMSA (WasteCon 2008), Durban, South Africa, 6-10 October 2008.

วิธีการเก็บค่าธรรมเนียมการรีไซเคิลล่วงหน้าซึ่งจะถูกรวมอยู่แล้วในราคาของผลิตภัณฑ์สินค้า การเก็บค่าธรรมเนียมและการบริหารจัดการจะดำเนินการโดยสมาคมหรือมูลนิธิ เช่น ในกรณีของญี่ปุ่น จะมีองค์กรที่เรียกว่า The Foundation for Waste Management Switzerland: S.EN.S เป็นผู้จัดการ ค่าธรรมเนียมจะนำไปใช้จ่ายในการจัดเก็บ เก็บรักษาขนส่ง กำจัด ติดตามผลการดำเนินงาน และประชาสัมพันธ์ อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ กฎหมายควบคุมการจัดการหลอดไฟฟ้าฟลูออเรสเซนต์ หรือ Ordinance on Movement of Hazardous Wastes (VVS) กำหนดให้หลอดไฟฟ้าฟลูออเรสเซนต์ใช้แล้วที่มีปริมาณรวมกันตั้งแต่ 12 หลอดขึ้นไปเป็นของเสียที่ต้องมีการจัดการพิเศษ (Special Waste) กล่าวคือ ต้องมีการแยกจัดเก็บโดยให้ผู้บริโภคนำไปคืนที่ศูนย์รับคืนหรือจัดเก็บหรือนำไปคืนที่ผู้ขายปลีก ค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจมาจากค่ากำจัดขยะ หรือเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษหากจำเป็น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีหลอดไฟฟ้าฟลูออเรสเซนต์ใช้แล้วเป็นจำนวนมากที่ถูกทิ้งรวมไปกับขยะทั่วไป หรือมีการแยกทิ้งในจำนวนน้อยกว่า 12 หลอดเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย

3.4 ญี่ปุ่น

กฎหมายรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน (Home Appliances Recycling Law) ค.ศ. 2001 หรือ HARL คือ กฎหมายการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนมาทำการรีไซเคิล ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการนำร่องในการดำเนินการออกกฎหมายนี้มาบังคับใช้³⁴ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 2001 เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดจากเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน เนื่องจากขยะดังกล่าวเกือบครึ่งมักจะถูกนำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบ แม้ส่วนที่เหลืออาจถูกแยกชิ้นส่วนเพื่อนำเอาส่วนที่เป็นโลหะไปใช้ แต่ส่วนอื่น ๆ ก็มักถูกนำไปทิ้งหรือกำจัดโดยไม่มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

กฎหมายนี้ใช้บังคับกับเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ ตู้เย็น และเครื่องซักผ้า ผู้บริโภคที่ต้องการทิ้งผลิตภัณฑ์

³⁴Kiyoshi Ueno, "Current Status of Home Appliance Recycling in Japan,"

เหล่านี้ มีหน้าที่เสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายสำหรับการขนส่งและการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ผู้ขายปลีก (Retailers) มีหน้าที่รับคืนซากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว (ในกรณีซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่มาใช้แทนผลิตภัณฑ์เก่าที่ต้องการทิ้ง ให้ผู้ขายผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ต้องรับผิดชอบ แต่หากเป็นการทิ้งผลิตภัณฑ์เก่าโดยไม่ต้องการซื้อใหม่ ให้ผู้ขายผลิตภัณฑ์เก่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบ) สำหรับผู้ผลิตนั้นมีหน้าที่รีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับคืนมาจากผู้ขาย ค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิลจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องละ 3,500 เยน เครื่องรับโทรทัศน์ 2,700 เยน ตู้เย็น 4,600 เยน และเครื่องซักผ้า 2,400 เยน สำหรับค่าขนส่งที่จะเรียกเก็บจากผู้บริโภคด้วยนั้น ขึ้นอยู่กับอัตราที่กำหนดโดยผู้ขายแต่ละราย

ในกรณีรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ ได้กำหนดเป้าของอัตราการรีไซเคิลไว้ ให้รีไซเคิลเครื่องปรับอากาศให้ได้ร้อยละ 60 โทรทัศน์ร้อยละ 55 ตู้เย็นร้อยละ 50 และเครื่องซักผ้าร้อยละ 50 และจะต้องมีการแยกสารฟรอนออกจากเครื่องปรับอากาศและเครื่องรับโทรทัศน์

จะเห็นได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ภายในบ้านของญี่ปุ่นใช้หลักให้ผู้บริโภคเป็นผู้รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการจัดการของเสีย การใช้มาตรการเช่นนี้เหมาะสมกับประเทศที่ประชาชนมีความตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจะต้องมีระบบรองรับการรับคืนซากตลอดจนกลไกการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างเคร่งครัด ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จะต้องมีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์อย่างเพียงพอ ซึ่งในญี่ปุ่นมีโรงงานประเภทนี้แล้วประมาณ 40 โรงงาน

โดยภาพรวม กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณขยะเครื่องใช้ไฟฟ้าจากครัวเรือน ด้วยการนำวัสดุชิ้นส่วนจากซากเครื่องใช้ไฟฟ้านั้นกลับมาใช้ใหม่ โดยครอบคลุมผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า 4 ประเภท คือ เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์และชุดอุปกรณ์ในระบบ CRT ตู้เย็น และเครื่องซักผ้า เป็นการจกระบบการรีไซเคิลซากเครื่องใช้ไฟฟ้าบนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก และ

ผู้บริโภค โดยกำหนดให้ผู้บริโภครับผิดชอบในค่าธรรมเนียมรีไซเคิล ผู้ค้าปลีกเป็นผู้จัดเก็บซากผลิตภัณฑ์ และผู้ผลิตเป็นผู้ทำการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์เหล่านั้น³⁵

1) องค์กรที่รับผิดชอบและอำนาจหน้าที่

2) หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

(1) หน้าที่ของผู้บริโภค

ก. ดำเนินความพยายามในการลดปริมาณซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ

ข. ส่งคืนเครื่องใช้ไฟฟ้าแก่ผู้มีหน้าที่เก็บรวบรวม ขนส่ง และรีไซเคิล

ค. รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวม ขนส่งและรีไซเคิลผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ขณะที่ซื้อผลิตภัณฑ์นั้นในรูปแบบของตัวรีไซเคิล

(2) หน้าที่ของผู้ค้าปลีก

ก. เก็บรวบรวมซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าจากผู้ค้าปลีกคนก่อนที่ได้จำหน่ายให้กับตน หรือผู้ค้าปลีกที่ได้รับการร้องขอให้เก็บคืนซากเครื่องใช้ไฟฟ้าเมื่อมีผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่

ข. ออกประกาศกำหนดค่าธรรมเนียมในการเก็บรวบรวมและการขนส่งซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในราคาที่สมเหตุสมผล

ค. ดำเนินการส่งต่อซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าให้กับผู้ผลิตและผู้นำเข้าเพื่อทำการรีไซเคิล ยกเว้น ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้ามือสอง ซึ่ง

ก) ผู้ค้าปลีกเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั่นเอง

ข) ขายให้กับผู้ที่ต้องการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้านั้น

ค) ขายให้กับผู้ที่ต้องการจะขายต่อเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น

ง. การบริหารจัดการเอกสารกำกับการรีไซเคิลผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ดังนี้

³⁵อุดมศักดิ์ สินธุพงศ์, **กฎหมายสิ่งแวดล้อม** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-วิญญูชน, 2548), หน้า 125.

ก) จัดพิมพ์เอกสารกำกับการรีไซเคิลในรูปแบบของใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ทิ้งซากเครื่องใช้ไฟฟ้า

ข) จัดพิมพ์เอกสารกำกับการรีไซเคิลในรูปแบบของใบแจ้งหนี้ให้แก่ผู้มีหน้าที่รีไซเคิล

ค) จัดเก็บสำเนาเอกสารกำกับการรีไซเคิลที่ออกโดยผู้มีหน้าที่เป็นระยะเวลา 3 ปี

(3) หน้าที่ของผู้ผลิตและผู้นำเข้า

ก. จัดตั้งจุดรับคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ได้รับอนุญาต

ข. รับคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ถูกทิ้งอย่างผิดกฎหมาย

ค. ดำเนินการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า โดยการ

ก) แยกสารฟลูออโรคาร์บอนจากเครื่องปรับอากาศและตู้เย็น

ข) ทำการรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าตามอัตราที่

กำหนด ดังนี้ เครื่องปรับอากาศ 60% โทรทัศน์ 55% ตู้เย็นและเครื่องซักผ้า 50%

ง. จัดทำและแสดงบัญชีรายชื่อผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยระบุชื่อบริษัทผู้ผลิต การทำประโยชน์จากทรัพยากรรีไซเคิลที่บริษัทผู้ผลิตได้รับจากการนำชิ้นส่วนที่หมดอายุการใช้งานแล้วมาใช้

จ. ออกประกาศกำหนดค่าธรรมเนียมในการเก็บรวบรวมและการขนส่งซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในราคาที่สมเหตุสมผล

ฉ. การบริหารจัดการเอกสารกำกับการรีไซเคิลผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ดังนี้

ก) จัดพิมพ์เอกสารกำกับการรีไซเคิลในรูปแบบของใบเสร็จรับเงินสำหรับผู้ค้าปลีกและผู้นำเข้า

ข) จัดเก็บสำเนาเอกสารกำกับการรีไซเคิลที่ออกโดยผู้มีหน้าที่เป็นระยะเวลา 3 ปี

3) ศูนย์ตัวรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้า

3.5 แคนาดา

สำหรับในแคนาดากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่³⁶

- 1) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของแคนาดา (The Canadian Environmental Protection Act: CEPA99)
- 2) พระราชบัญญัติ/ระเบียบว่าด้วยการขนส่งสินค้าอันตราย (Transportation of Dangerous Goods Act/Regulations)
- 3) ระเบียบว่าด้วยการนำเข้าและส่งออกของเสียอันตราย (Export and Import of Hazardous Waste Regulation: EIHV)
- 4) ความตกลงทวิภาคีระหว่างแคนาดากับสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายข้ามพรมแดน (Canada-US Agreement on Transboundary Movement of Hazardous Waste) กฎหมายและระเบียบตลอดจนความตกลงเหล่านี้เป็นมาตรการในการดูแลและบริหารจัดการอิเล็กทรอนิกส์

3.5.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของแคนาดา ปี ค.ศ. 1999 เป็นกฎหมายแม่บทของรัฐบาลกลางในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม ที่มีบทบัญญัติในส่วนของ การขนย้ายของเสียอันตรายข้ามเขตและการหมุนเวียนวัสดุกลับมาใช้ภายใต้ หลักระเบียบของการขนส่งสินค้าอันตราย โดยกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายสิ่งแวดล้อมของแคนาดา CEPA (Canadian Environmental Policy Agency) พิจารณาออกระเบียบที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการ

3.5.2 พระราชบัญญัติและระเบียบว่าด้วยการขนส่งสินค้าอันตราย (TDG: Transportation of Dangerous Goods Act and Regulation)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการขนส่งสินค้าอันตรายของแคนาดาฉบับนี้เป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางที่กำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งสินค้า

³⁶Legwork Environmental Inc., **Regulation of Computer Recycling in Canada & The United States: A Comparative Review** [Online], available URL: <http://www.nrcan-rncan.gc.ca/mms-smm/busi-indu/rad-rad/pdf/cdn-eng.pdf>, 2009 (February, 16).

อันตรายและสินค้าอันตรายที่กลายเป็นขยะ (Waste Dangerous Goods) ในแต่ละบทบัญญัติจะให้หลักประกันว่า การดำเนินการตามมาตรการเหล่านั้นจะสร้างความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้จัดเตรียมและดำเนินการด้านเอกสารให้ครบถ้วนสมบูรณ์มีการจัดส่งในทุกครั้ง รับรองสำเนาและส่งคืนให้กระทรวงมีการออกระเบียบ ชื่อ TDGR: Transportation of Dangerous Goods Regulation จำแนกประเภทสินค้าออกเป็น 8 ประเภทด้วย

3.6 สเปน³⁷

เมื่อมกราคม 1996 สเปนได้ออกพระราชกฤษฎีกา 45/1996 แปรระเบียบ 91/157/EEC (เรื่องแบตเตอรี่ที่มีสารอันตราย) และระเบียบ 93/86/EEC (การทำเครื่องหมายแบตเตอรี่ที่มีสารอันตราย) เป็นกฎหมายสเปน ต่อมา ตุลาคม 1998 กฎหมายขยะ 10/1998 ของสเปน ได้รวมข้อกำหนดที่ให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบขยะที่เกิดจากสินค้าของตน โดยการเข้าร่วมระบบบริหารจัดการขยะ หรือให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ระบบบริหารจัดการขยะสาธารณะ นอกจากนี้ กฎหมาย 10/1998 ให้อำนาจรัฐบาลในการควบคุมแบตเตอรี่ โดยใช้ระบบจัดเก็บ (Deposit System) ระเบียบแบตเตอรี่ (ระเบียบ 2006/66/EC) ฉบับกันยายน 2006 ยกเลิกระเบียบ 91/157/EC ระเบียบใหม่ไปไกลกว่าระเบียบ 91/157 โดยการห้ามแบตเตอรี่ที่มีสารอันตรายเกินขีดจำกัด และกำหนดเป้าหมายในการจัดเก็บรวบรวมและการบำบัด

ร่างกฤษฎีกาการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับแบตเตอรี่และเครื่องประจุไฟฟ้า เป็นการแปรระเบียบแบตเตอรี่ (ระเบียบ 2006/66/EC) เป็นกฎหมายสเปน และทำการรวมแบตเตอรี่เข้าในกฎหมายขยะ 10/1998 ของสเปนเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2007 รัฐบาลสเปนได้แจ้งร่างพระราชกฤษฎีกาในการดำเนินการตาม

³⁷United Nations University, **UN, Industry, Others Partner to Create World Standards for E Scrap Recycling, Harvest of Valuable Components** [Online], available URL: <http://www.unu.edu/media/archives/2007/files/mre11-07.pdf>, 2009 (February, 16).

ระเบียบแบตเตอรี่ต่อคณะกรรมการสหภาพยุโรป (EC) โดยประเทศสมาชิกมีเวลาถึงวันที่ 6 สิงหาคม 2007 ในการให้ความเห็นเกี่ยวกับร่างนี้ กฎฎีกาลฉบับที่แจ้งไปยัง EC มีเนื้อหาต่างไปจากร่างฉบับเดือนกุมภาพันธ์ เล็กน้อยดังนี้:

1) แบตเตอรี่ที่นำเข้าตลาด ต้องได้ตามข้อกำหนดของประเทศสเปน ร่างฉบับใหม่ ได้ลบประโยคที่กำหนดให้แบตเตอรี่ต้องได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดชุมชนปกครองตนเอง (Autonomous Communities)

2) คำว่า “แบตเตอรี่ที่มีแคดเมียม” ถูกเปลี่ยนเป็น “ขยะแบตเตอรี่ ที่ถูกจัดให้เป็นวัตถุอันตราย” มีผลให้ต้องมีการจัดระบบการรับคืนแบตเตอรี่ สำหรับแบตเตอรี่ที่มี Ni-Cd, ตะกั่วและปรอท ตามที่มีรายชื่อในแคตตาล็อกขยะของสหภาพยุโรป ข้อ 160601/160602/160603 และ 200133 รวมถึงแบตเตอรี่ที่แสดงลักษณะสมบัติที่เป็นอันตรายตามที่กำหนดในมติคณะกรรมการที่ 2001/118/EC

3) ขยายขอบเขตหน้าที่ในการรายงานชุมชนปกครองตนเอง ในร่างฉบับปัจจุบัน ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องรายงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่สำหรับการบำบัดและรีไซเคิล นวัตกรรมและมาตรการที่ผู้ผลิตนำมาใช้ เพื่อลดส่วนผสมของโลหะหนักและสารอันตรายอื่น งานวิจัยที่ได้ทำในด้านนี้ และมาตรการการสนับสนุนการป้องกันอันตราย

4) เพิ่มมาตราใหม่ให้ผู้ใช้รายสุดท้าย ต้องนำขยะแบตเตอรี่ไปทิ้งแยกในจุดเก็บรวบรวม หรือในที่ที่ตัวแทนจำหน่ายจัดให้ (โดยไม่จำเป็นต้องซื้อถ่านใหม่)

5) ข้อกำหนดสำหรับผู้ผลิตด้านการรายงาน มีความชัดเจนขึ้น: ต้องแยกรายงานน้ำหนัก (เป็นตัน) ที่นำเข้าตลาดตามแหล่งผลิต ซึ่งอาจแยกเป็น a) ผลิตในสเปน โดยตนเอง b) ผลิตในสเปน โดยผู้ผลิตรายอื่น c) ชื้อจากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป d) นำเข้าจากประเทศที่สาม e) ขายหรือส่งต่อไปยังประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป หรือ f) ส่งออกไปยังประเทศที่สาม

ร่างฉบับนี้ยังคงประเด็นสำคัญต่อไปนี้³⁸:

³⁸Dickenson, op. cit., p. 18.

1) การจดทะเบียน ผู้ผลิตทุกรายต้องไปขึ้นทะเบียน และรายงานปริมาณ แบตเตอรี่ที่ตนนำเข้าตลาดสเปน โดยไม่มีข้อยกเว้นปริมาณขั้นต่ำ สำหรับผู้ผลิตรายเล็ก แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงหน้าที่ในการจัดตั้งและดูแลรักษาทะเบียน

2) ความรับผิดชอบด้านการเงิน (Financing Responsibility): ผู้ผลิตต้องเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการ จัดเก็บรวบรวมและค่าบริหารจัดการ ซึ่งหมายรวมถึง ค่าแยกเก็บรวบรวม ค่าขนส่ง ค่าแยกชนิด (Sorting) และ ค่าโกดังเก็บของชั่วคราว นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังต้องให้การสนับสนุน งบประมาณในการประชาสัมพันธ์ ที่ได้รับอนุมัติจาก ชุมชนปกครองตนเอง

3) ทางเลือกในการปฏิบัติตามกฎหมาย: คาดว่าจะมีระบบอยู่ 4 ชนิด ทุก ระบบต้องได้รับการอนุมัติจากชุมชนปกครองตนเอง ตามพื้นที่ที่ดำเนินการก่อน ผู้ผลิต มีทางเลือกหลายทางคือ

(1) เข้าไปมีส่วนร่วมในระบบบริหารจัดการสาธารณะ ที่เทศบาลหรือ ชุมชนปกครองตนเอง จัดตั้งขึ้น

(2) ตั้งระบบเอกเทศสำหรับตนเอง ซึ่งวิธีนี้ เป็นวิธีที่อุตสาหกรรม แบตเตอรี่และตัวเก็บรวบรวมประจุชอบ

(3) เข้าร่วมระบบบริหารจัดการรวม (SIG-Collective System) หรือ

(4) ตั้งระบบจัดเก็บ (Deposit System) โดยจะมีกฎกระทรวง กำหนด จำนวนแบตเตอรี่ที่จะต้องเก็บทั่วประเทศ และผู้ผลิตต้องรับผิดชอบและให้ร้านค้าเข้าร่วม

4) ระบบบังคับจัดเก็บ: แบตเตอรี่ที่มีแคดเมียม (ร่างใหม่: สารอันตรายทุก ชนิด) ต้องถูกบังคับจัดเก็บ โดยเป้าหมายการเก็บรวบรวม: ร่างฉบับใหม่แปรเป้าหมาย ของระเบียบแบตเตอรี่ ในด้านแบตเตอรี่ที่ไม่ใช่ แบตเตอรี่อุตสาหกรรมหรือยานยนต์ แต่สามารถบังคับให้ผู้ผลิต ต้องปฏิบัติตามเป้าหมายที่สูงกว่า หากชุมชนปกครองตนเอง ต้องการ นอกจากนี้ร่างใหม่ยังได้มีการกำหนดเป้าหมายสำหรับ แบตเตอรี่ยานยนต์และ แบตเตอรี่อุตสาหกรรม (95% โดยน้ำหนักที่นำเข้าตลาดในปีก่อนหน้า ภายในปี 2012)

ส่วนด้านการเงิน: สมาชิก SIG (ระบบบริหารจัดการรวม) ต้องแสดงค่าบริหารจัดการขยะแบตเตอรี่ ในใบเรียกเก็บเงิน (Sale Invoices) เพื่อช่วยในการควบคุมและ

เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการตรวจสอบกลับได้ อย่างไรก็ตาม ก็ดี ต้องไม่แยกค่าใช้จ่ายนี้ให้ผู้ใช้รายสุดท้ายเห็น ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ (ตามที่กำหนดในระเบียบของ EC) แต่ผู้ผลิตยังต้องให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค เพื่อให้ทราบว่าราคาสินค้านี้ได้รวมค่าบริหารจัดการขยะไว้แล้ว ส่วนผู้ผลิตแบตเตอรี่ที่ใส่รวมเข้ามาในรถยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินค่าบริหารจัดการแบตเตอรี่เหล่านี้ โดยอาจตกลงกันกับผู้ผลิตรถยนต์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า

5) การติดป้าย: มีการแปรข้อกำหนดด้านการติดป้ายของระเบียบแบตเตอรี่ของ EU รวมถึงข้อกำหนดด้านการระบุขีดจำกัดความสามารถของแบตเตอรี่ (Battery Capacity) และหากแบตเตอรี่นั้นเป็นแบตเตอรี่ที่ใส่รวมอยู่ในเครื่องใช้ (Integrated Batteries) ต้องแสดงสัญลักษณ์ Hg, Cd และ Pb ในใบรับประกันและสมุดคู่มือ นอกจากนี้ร่างกฎภูิกานี้ ยังระบุให้มีการแสดงสัญลักษณ์ ระบบการบริหารจัดการ บนสินค้าทุกชิ้นในที่ที่ผู้บริโภคเห็นได้อย่างชัดเจน